

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Societatis Iesv Pars ...

Pars Qvarta Sive Everhardvs

Orlandini, Nicola

Antverpiae, 1661

Liber Septimus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14186

HISTORIÆ SOCIETATIS IESV PARTIS QVARTÆ

A.D. 1579.

Liber Septimus.

Soc. 49.

O C Anno Procuratorum Conuentus Romæ habitus est ineunte Nouembri, quod posterioribus annis, ob opportunitatem, obseruatum, ac sancitum est tempus. Vnus defuit Prouinciæ Belgicæ Procurator, qui Collegijs partim ob tumultus bellicos dissipatis, partim commercijs pestilentia interelusus, legi nequiuerat. Pax, consensio, communisque omnium lætitia in conuentu singularis extitit. Nec quicquam inesse causæ visum est, quare Congregatio generalis cogentur. Pontifex eo tempore eximiam suam benignitatem præstitit non modò admittendis humanissimè Patribus; sed etiam collata ad impensas idonea pecuniæ summa: quam suam prope plusquam paternam pietatem aduersus Collegium Romanum prolixius explicauit. Arcta erat Romæ annona, Collegium inopia summa premebat. Claudius Aquauina, qui in Prouincialatu Romano accersitus Neapoli Ioanni Nicolao successerat, omnem difficultatem Beatissimo Patri exposuit. Ille non modò opem tam extremis temporibus necessariam tulit; sed & verbis amplissimis Societatem laudans, ad numerum augendum: admonens ne metu inopiæ retardarentur ab quamplurimis aggregandis, quòd talibus auxilijs Christi Ecclesiæ (ita enim loquebatur) indigeret: nec sine causa Christus Dominus hanc Societatem tam calamitosus temporibus excitasset. Paulò post, quia increbescerebat de pestilentia rumor Genuam depopulante; quòd Collegium posset tempestiuè sibi ad quemcunque casum necessaria comparare: cum adnumerari bis mille aureorum nummum iussisset, ac negaret Darius ea se in promptu habere; addidit ut alicunde, vel seniori accepta, statim repræsentaret. Nec alimenta tantum præbendo corporibus, sed & alacritatem addendo animis, hanc suam quasi cohortem promouere, foris quidem Pontificia benedictione ad omnes transmissa Prouincias: Romæ autem ad commune bonum sua præsentia auctoritatem ei quærens, studebat. Collegium Romanum, Seminarium Collegia etiam Germanicum, & Anglicanum inuisit: summè omnia ubique probans. Præcipuè laudauit in Germanico Alumnorum numerum theologorum, qui septuaginta censebantur, ac tota familia centum quinquaginta explebat: additis hoc anno aliquot Hungaris, quorum in fundum Sancti Stephani Templum, cui vulgò à figura Rotundo nomen est, cum redditibus suis attribuit. Nec fallebant hæc quasi plantaria spes, indulgentiamque Summi Patris. Ex ijs nobiles, ac frugiferæ stirpes, iam non solum per Ecclesiæ agrum in terra latissimo prouentu transferebantur; sed etiam felicissimè in caelestem paradysum. Nam Ioannes Villarius in Germanico eruditus Collegio, cum Neruiæ, qui Diocesis Leodiensis est Pagus, commissam sibi plebem pasceret doctrina, sacramentisque catholicis; dum redit ab agro, ad quem diuinissimam Eucharistiam detulerat; in via Hereticis intuentibus, primùm contumelijs vexatus indignissimis, tum ad æriorem religionis iniuriam ad terram afflictus, sacris vestibus, & vasis impiè conculcatis, postremò per summam immanitatem trucidatus est. Qui nuncius Romam perlatus iuuenem Germanicorum præstantes animos decoris eiusdem, ac palmæ cupidine vehementer succendit. Sed Collegium Anglicanum superiore cæptum anno, hoc verò planè

Socia-

1
Congregatio
Procuratorum
ad Nouembrem
statuta in po-
sterum.

2
Gregorius De-
cimifertius
Congregationis
impensas pecu-
niæ summa su-
bleuat.

3
In Collegio
Romano nu-
merum Socio-
rum augeri
mandat.

4
Duo nummo-
rum aureorum
millia dono
mittit.

5
Benedictionem
etiam absenti-
bus per Pro-
uincias imperti-
tur.

6
Romanum Col-
legium, Semi-
narium, Colle-
gium Germani-
cum, & Angli-
canum totam
inuitit.

7
Collegium Ger-
manicum sum-
mè laudat.

8
Hungari additi
Collegio Ger-
manico cum
Ecclesiæ, & red-
ditibus S. Ste-
phani Rotundi,

9
Io. Villarius
Collegij Ger-
manici Alum-
nus ab Hære-
ticis dum Pa-
rochi munus
exercet occidi-
tur.

10
Anglicanum
Collegium So-
cietati commil-
sum.

11
Eius fundatio-
nis origo.

12
Guilielmus A-
lanus, adiuuan-
te Audoëno Lu-
douico, ex-
torres Anglos
congregat in
Seminarium
Duaci.

13
Gregor. XIII.
Euerardi suasu
centenos aureos
in singulos
menses ei Se-
minario attri-
buit.

14
Bellis glieen-
tibus in Belgio
Alanus Semina-
rium Rhemos
transfert in Gal-
liam.

15
Audoënus sua
det Pontifici
Romæ aliud
Anglorum Se-
minarium exci-
tare.

16
Sanctus Trini-
tatis Anglorum
Xenodochium
in Collegium
Anglicanum
conueritur.

17
Collegio præfi-
citur Mauritius
Koleni Kius.

18
Io. Paulus Na-
uarola, & Fer-
dinandus Ca-
pecius dome-
sticæ discipli-
næ formam in-
stituunt.

19
Honoriæ A-
lani literæ ab
Euerardo pos-
tulantur, ut
Collegij Angli-
cani curam sus-
cipiat.

Societati commissum Confessorum nobilium, & Martyrum secunda schola, meretur, ut paulò altius eius origo repetatur. Postquam Elisabetha, Angliæ occupato imperio, grassari in Catholicos cepit; permulti nihil ab pietate Anglo- rum prisca degeneres, iactura patrimonij, & patriæ post religionem habita, exulatum in aliena Regna vltro abiire. In his præcipuè nobilitatis, sapientiæ, ac virtutis fuit Guilielmus Alanus, qui adiuuante Audoëno Ludouico Referen- dario Apostolico, & Archidiacono Hannoniensi anno millesimo quingentesimo sexagesimo octauo Duaci adolescentes profugos, sparsosque per Academiæ ca- tholicas colligens, ac stipem vndeunque corrogans, eorum contubernium in- stituit: in quo non solum ad vitam vbiuis honestè agendam; sed etiam ad auxi- lium laboranti patriæ olim ferendum instruerentur: ne paucis, qui restabant, catholicis pastoribus in Anglia senio, vel iniurijs impiorum consumptis, paula- tim religio sancta aboleretur. Inde vsque à principio hanc Nationem, & So- cietatem singulari caritate Deus coniunxit, ut vehementer piam adeo iuuentu- tem, tamque honesta causa suis extorrem sedibus adiutam Societas cuperet: & iuuenes Angli mira fiducia, & facilitate Societatis disciplinam sequerentur. Anno tandem millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, commendatione in primis Patris Euerardi, Gregorius Pontifex centenos in mensem aureos in ali- menta Duaceno Seminario addixit. Quo subsidio admodum amplificatum, cum maximè floreret; anno superiore dum cuncta vbiue turbantur in Belgio, atque Hæretici præpollent; Alanus transferre suos Alumnos aliò coactus, Rhemos in Galliam commigrauit. Eodem tempore Romam profectus Audoënus, cum Sum- mo Pontifice de altero instituendo Romæ Seminario egit: quod & propter ce- lebritatem sanctæ Urbis, vel ex Anglia adolescentes posset multos pellicere: ad hæc propter quietem publicam tutum, propter summum religionis oraculum ad catholicam sobolem, in ipso veluti fonte imbuendam, vero pietatis colore appri- me idoneum esset. Opportunitatem ferebat Xenodochium, quod excipiendū Anglorum Peregrinis, iam diu in Vrbe stabat sub Diuinissimæ Trinitatis, & San- cti Thomæ Cantuariensis nomine prope Campum Floræ. Nam videbatur longè commodius ad iuuenes alendos verti posse. Pontifex consilium comprobauit, ut qui non solum nomine, & ceteris factis; sed etiam præcipua erga Anglicanam gentem propensione, Apostolica Magni Gregorij decora æmulabatur. Notū Collegij administratione Mauritio Kolenio Kio attributa, rogati Moroni Car- dinalis patroni. Duo è Societate Sacerdotes, qui administrationis seriem, ac domesticæ disciplinæ formam describant, & collocent, conceduntur Ioanni Paulus Nauarola, & Ferdinandus Capecius: ille ut res ad pietatem, hic ad stu- dia literarum spectantes ordinaret. Hi tum caritate, cura, industriaque sua, tum facilitate, ac virtute iuuenum, tum præcipuè diuina aspirante gratia, ita rem gessere, ut cunctos fermè Alumnos perpetuæ Societatis disciplinæ ardens cupido incesse- rit. Idque ipsum hac Epistola, quam, ad magni illius, & sancti vi- ri gratam memoriam, iuuat hic ad literam exscribere, à Patre Generali postula- uit Alanus. Etsi, inquit, calamus meus apud te iam diu cessauit; tamen animus meus, & corda meorum apud communem Dominum, pro te, lectissimoque grege tuo non silent vnquam. Cum enim in his diuturni exilij, & difficillimo- rum temporum continuis calamitatibus omnibus facti simus per Christum debi- tores; vestra tamen Sanctæ Societatis in nostros homines merita, ceterorum officijs vniuersis antiquiora, gratiora, ac sanè salutariora semper extiterunt. Meministi etenim, Colendissime vir, nisi forsan (quod faciliè crediderim) alijs à te, tuisque præstiti beneficij christianè obliuisceris: alioquin in Belgio tum degens, & exules Anglos summopere complectens, meminisse posses (& ego lubens sanè recordor) iam tum ab initio desolationis nostræ, plerosque ab illa perditione ereptos, vel in sacrum Ordinem vestrum receptos, vel Ecclesiæ Ma- tri vestrorum studio, ac opera restitutos: vel sequentibus deinde annis Louani- primum, tum Duaci, tandem etiam Romæ consilio, caritate, consolatione, auctoritateque in primis vestra fuisse seruatos. Ut de hoc quantulocumque agi-

dominici relicto semine post Deum, ac Sanctissimum Patrem Gregorium, eiusque summos ministros, vobis patria nostra, si quam unquam habituri sumus, primas gratias debere videatur. Inter cetera tamen recentissimum est istud, & planè singulare priora omnia beneficia vestra complectens, quod ad nostrorum istic studiosorum institutionem non ita pridem ex Societate, alioquin varijs caritatis muneribus occupatissima, homines commodissimos concesseritis. De quo cum multa mihi domum ad me nuper rediens Gregorius Martinus meus iucundè narraverit, plurimamque lætè, ac libenter ex Vrbe Reuerendus Dominus Archidiaconus Audoënus, & ij ipsi, ad quos hæc felicitas maximè pertinet, sæpè ad me scribant; ego, qui nihil in Orbe illorum iuuenum salute, & sancta educatione carius habeam, intimum de Reuerendissimæ Paternitatis Tuæ beneficio ipsis præstato, animi mei gaudium celare non potui. Equidem, mi Pater, quoad in hoc seculari, quo vivimus statu, feri potuit, & licuit, dedi operam semper, ut nostri non alijs, quàm vestris studijs, institutis, moribus, quibus nihil est hodie, vel ad doctrinam expeditius, vel ad pietatem sincerius, vel quod maximè nunc requirimus ad zelum lucrandarum animarum accommodatius, præcipuè imbuerentur. Et illi ipsi, nescio qua animi inductione, sed divinitus, ut interpretor, indita longè lubentissimè vestra vbique & gymnasia consecrati sunt, & mores imitari. Ad quam rem non quantum optauimus, sed quantum consequi tum potuimus, vicina nobis sæpè Collegia vestra commoditatem præbuerunt. Sed nunc, cum id sit à Deo nobis per suam sanctitatem tributum, ut in illo Ecclesiæ, ac Orbis principe loco, Collegium habeamus, & per tuam pietatem porro concessum, ut id hætenus vestrorum opera, atque prudentia gubernetur, & institutur; omnia sanè mihi, meisque in Christo donata sunt. Neque aliud desideramus, quàm ut eius istic, nostrique hic Collegij, totiusque gentis nostræ causa, sua gratia, & auctoritate apud Sanctissimum Dominum Nostrum continuo fiat commendatio: atque ut hoc tuum etiam, Patrumque beneficium diuturnum esse velis: ut velis autem (mi Domine Colendissime) Alanus omnibus vitæ suæ officijs filius, & famulus tuus, tuorumque sincerus amator per Christum rogat, vel Respublica potius, ac Patria nostra rogat: illiusque caritatis, & sollicitudinis, quam in omnes gentes christianas, ac barbaras geris, partem aliquam supplex postulat. Nec repellas iustissima petentes, Pater; & qui per tuos apud extremos Indos, oues Christo colligis; perditam ouem Britannicam nobiscum querere ne dedigneris. Si onus est; Christi onus est: qui & augebit vires ut possitis, & caritatem ut velitis ferre. Et quicquid sit, omnium nostrorum, qui vbique gentium sunt exulum precibus, operis, oblationibus tolerabilius fiet. Quo loco nunc Orbis christianus (Sapientissime vir) sit, & quantopere nitendum sit, ne impiorum hominum conspiratione, & scelerata diligentia fides, & religio prorsus pereant, nemo te melius videt, aut magis curat. Nec sunt multi, cum armis, & potentia iam pridem aduersarij propter peccata nostra superiores esse videantur; qui non iam labentibus, sed ruentibus rebus, ita ut vos, succurrere velint, aut possint. Habetis nunc optimas, ac maximas rei benè gerendæ occasionēs: talem Pontificem, qualem fortassis sequentia tempora non dabunt, diuinitus, certè his Ecclesiæ calamitatibus concessum nobis: & ita rebus humanis, his maximè institutis Seminarijs consulentem; ut nesciam, an vlla alia æquè expedita ratione religioni succurri queat. Sub tali Patre, & Pastore vobis, mihi, omnibusque zelum Dei habentibus, niti, laborare, instare, urgere, facere, pati, mori pro communi fide periucundum esse debet. Sed indignitas horum temporum, gentisque meæ, longa, & coacta calamitas, ac meorum amor effecerunt, ut maximarum occupationum tuarum oblitus tam multa non necessaria Tuæ Reuerendissimæ Paternitati dixerim, cum sciam tuam pietatem hæc omnia videre, & multo plura facere, quàm ego desiderare, aut postulare ausim. Christus ergo I E S V S Tuam Reuerendissimam Paternitatem diutissimè Ecclesiæ, suis nostrisque seruet incolumem, ac dignetur nostram paruitatem suorum sanctissimis sacrificijs commendare, in primisque Reuerendum Patrem Dominum Oliue-

Hist. Soc. Iesu Tom. 4.

D d

rium

rium à me multum salutare. Rhemis Septimo Kalendas Nonembris millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, Addictissimus servus Guilielmus Alanus.

Hæc cum scripsisset Alanus, tamen Euerardus Societati tam multis Romæ oneribus pressa, ne novum adderet, quanquam Anglis omnibus perimitis, Patres reuocauit: ac Nauarolam Senas Rectorem misit. Sed rem Deus, ut sint viæ eius admirandæ, inopinato modo confecit. Mauritius Collegio præpositus, etsi vir erat bonus, nec alienus à literis, idemque prudens, ut Regina Mariæ temporibus in Anglia Episcopali curæ par indicatus fuisset; vnus tamen cum esset, & multum iam ætate prouectus, neque vnquam in eiusmodi procuratione versatus; nequiuisset satis, aut voluntati facere, aut necessitati Alumnorum. Accedebat eius origo ex ea Britannia parte, quæ antiquos Britannos ab Anglis victos olim exceperat, quæque ex ijs hodie Cambrobritannia, seu Wallia dicitur. Nam cum inter hosce Wallos, verosque Anglos, ut diuersorum populorum posteros, ex antiquæ præsertim æmulationis memoria, ut fit, nascantur dissidia, multæ cœperunt querelæ, ac suspiciones existere de non recta, æquabiliq; administratione, tanquam Walli melius, quàm Angli tractarentur. Eoque processit offensio; ut Angli vniuersi numero tres & triginta, cum paucis reliqui essent Walli, flagitare institerint, regimen ut Collegij ad Societatem deferretur. Eam & numero, & facultate Magistrorum, ac ceterorum, qui gubernarent, item peritia iuuentutis regendæ, & notitia propositi Seminario finis, aptissimam esse. Gratia super hæc, atque auctoritate tum apud Pontificem, tum apud alios posse Collegio plurimum commodare. Hoc certamen tanto ardore animorum cœptant, ut curam non solum Audoëno, qui pro Mauritio laborabat, sed etiam Patri Euerardo novum onus reformidanti, inijcerent. Itaque varijs modis nunc suasionibus, nunc obiurgationibus, ac minis, modò cum vniuersis, modò cum singulis certatum est, ut quiescerent. Vbi nil procedit,

Cardinalis Moronus, simul ut Patri Euerardo indulgeret, simul ut Mauritium iam diu sibi cognitum tueretur, simul denique ne videretur iuuenili factione viuis; Pontifici persuadet, ut reiectis tandem libellis, quos per Blanchetrum Pontificium Cubicularium ipsis fauentem Angli frequenter offerebant, iuberet vel Mauritio subesse, vel Collegio excedere. Quod cum iussisset denunciari Pontifex; eodem die sub initium Quadragesimæ Collegio abeunt vniuersi. Iamque se comparabant ad iter magno populi sensu: qui, Concionatoribus vbique ferè è suggestis eorum inopiam commendantibus, stipem haud grauare conferebat. Et sanè erant inter eos expectationis magnæ adolescentes nonnulli etiam Sacerdotes, eo vitæ proposito, ut in Angliam reuersi Hæreticorum furori vitas suas obiectarent. Rebus in hæc redactis angustias, rem Pontifex cognoscit.

Commonentur viscera Sanctissimi Patris. Aduocat ad sese eiectos, consolatur, iubet ad Collegium honorificè reduci, administrationem sine mora à Societate suscipi. Tum Commissarij Pontificij in Collegium veniunt, ut omnes, qui deinceps in eam familiam admitterentur, iurarent sese sacros ordines suscepturos, ac decursis literarum studijs ad Catholicam fidem profeminandam in Angliam reuersuros, Atque ecce tibi mira vicissitudo: iurare soli illi abnuerunt, qui in Collegio remanserant, ac Pontificis iussu eiecti omnes. Primus è Societate Alphonsus Agazarius Collegij administratione suscepta, non tantum in formam perfectam rectè instituta familiæ perduxit, sed ædificijs etiam, ac vectigalibus factis fundatum reliquit, Gregorij Pontificis liberalitate, qui, præter trecentos aureos in mensem, quos ex arario Apostolico dum vixit perfoluit, etiam Abbatiam Sancti Sabini in Placentina Ciuitate trium ferme millium aureorum censum ferentem attribuit. Primis autem illis initijs cum valitura plurimum putaretur Alani presentia ad Seminaria inter se Romanum, ac Rhemense certatione copulanda, ordinandasque missiones, curarunt Patres apud Pontificem, ut illum Romam accerseret. Quod Pontifex fecit libenter, ut qui plurimum ei virò tribuebat. Porro quanquam perægre novum onus Societas subierat, tamen ita respondit adolescentium bonitas excolentium votis; ut abundè laborum mole-

20

Euerardus onus Collegij Anglicani suscipere recusat.

21

Patres ex Anglia reuocant.

22

Mauritius Anglis Alumnis non satisfacit.

23

Angli Alumnorum administrationem Collegij demandari Societati postulant.

24

Cardinalis Moronus iubet Pontificis nomine Alumnos vel subesse Mauritio, vel Collegio discedere.

25

Alumni denunciatione audita è Collegio discedunt.

26

Pontifex reuocat, honorificè ad Collegium remittit, & administrationem Societati tradit.

27

Adiguntur iurare se reddituros in Angliam absoluis studijs.

28

Reuocant iurare qui in Collegio remanserant, & Pontificis iussu eiecti sunt.

29

Alphonsus Agazarius primus Anglicani Collegij Rector.

molestiam compensaret. Namque ut omittam cetera pietatis studia, Sacramentorum frequentem usum, vitam innocentissimam, quæ alibi erant Sodalitatum Beatæ Virginis inter lectos adolescentes exercitationes, eas cuncti obibant pariter Angli alumni: plerique exercitijs spiritualibus interiorum pietatis hauriebant notitiam, ac sensum: vniuersi ardebant iuandæ patriæ incredibili studio. Quare eò cogitationes, eò sermones eorum ferebantur, ut vel de literis, vel de ratione subleuandi religionem oppressam, vel de martyrio fortiter subeundo loquerentur: affirmantes Sancti Gregorij de ea gente Elogium potius Angelos vocari debere, quàm Anglos. Aduenit deinde Alanus, qui omnes, tametsi ardent, hortati, auctoritate, exemplo suo acrius inflammavit. Atque inter cetera, quæ dum ille fuit Romæ, in emolumentum religionis curata sunt, illud fuit maximum, ut in Angliam aliqui e Societate mitterentur, quod fusè anno proximo referetur. Interim ad Urbis ipsius augendam sanctitatem duo præclara opera Pater Ioannes Tellerius magno labore suo perduxit ad exitum: quorum altero carcere detentos viuos, altero mortuos iuaret. Fidelium animas Purgatorio inclusas carcere quò iuaret; dedit operam, ut vesperi, post Salutationis Angelicæ signum, certo tinnitu homines ad faciendas pro ijs preces inuitarentur. Singulos conuenit Parochos, remque tam salutarem, ac piam studiosè commendans, ut nomen in eam rem darent, perpulit. Tum ubi in libello omnium collegit nomina, ad Pontificem pertulit, qui opere delectatus, certis etiam Indulgentijs vltro promouit. Sudandum ampliùs in viuorum commoda fuit: non tamen requieuit, donec nouam Sodalitatem admodum frequentem honestissimis Viris instituit, qui leuandam victorum inopiam, causas expediendas, curandos morbos, & alias necessitates tollendas susciperent. Hoc quoque opere lætatus Pontifex, tum Indulgentijs, tum Archiconfraternitatis titulo Sodalitatem ornauit, potestate facta, ut ijs in quamvis custodiam pateret aditus. Hæc est Sodalitas, quæ nomen à Caritate gerens, sanè utilitates miseris hominibus attulit, affertque immensas, & plurimas. Hi quæ fuere postremi laborum Patris Tellerij, qui iam dudum viribus in proximorum, maximeque calamitosorum leuamentum exhaustis, quintodecimo Kalendas Octobris domi Professorum occubuit. Erat natione Gallus, & Nobilis, vir verè sitiens animarum, & nunquam satur laborum, vias omnes tentans, experientisque, quò plurimos Christo lucrificeret. In eaque re non vigilantie modò, ac sedulitatis, sed etiam dexteritatis, ac felicitatis raræ. Admirationem augebat robur spiritus, intabescens sensum corpulculo, ut omnes admirarentur, quemadmodum posset se ipse, ne dum tot labores sustinere. Denique ingentem cunctis domesticis pariter, atque externis relinquens merorem, vità non tam morte ereptà, quàm caritate consumptà, eò migravit, quò non solùm præclara merita, sed modo quodam sese paulatim præmiserat. Illustre exemplum dedit Senis adolescens Collegij auditor: qui cum diu reluctatus nequisset tandem effugere, quò mintis Comædiæ partes quasdam agendas susciperet; tum ceteræ actionis languore, & affectu frigore satis ostendit, inuitum se eam personam sustinere. Tum verò ubi ad locum ventum est paulò à verecundia christiana alieniorem; planè obmutuit: cumque primò suggerendo, si fortè memoria defecisset, deinde obiurgationibus incitaretur ad prosequendum; respondit sibi quidem adesse memoriam. sed credere gratius facturum spectantibus, si ipse christianus adolescens in tanto Christianorum numero virorum, ac seminarum nobilium, quæ non deceret audiri, non promeret. Varius inde rumor, & animorum sensus: fabulam qui dabant, indignari, ac fremere: auditorum plerique notio spectaculo plausum dare: neque eadem erga Patres animorum commotio, qui habebantur eius rei, perturbatique spectaculi auctores. Parens in primis adolescentis dolere, frustrà conatus eum rursus, cum fabula reponeretur, ad agendum compellere: nam fugà sese subduxit. Sed mox, ubi dies perturbationem sedauit, filij sapientiam, ac virtutem maiorem suà cognoscens, ut iterum reciperetur in disciplinam ad Collegium supplex accessit. Neapoli domus Professorum, quæ iam diu erat in opta-

30

Pontificis liberalitas in Collegium Anglicanum.

31

Alanus à Pontifice Romanus vocatur.

32

Collegij Anglicani progressus.

33

Alanus Romanum venit, & Collegium promouet.

34

Io. Tellerius signum ad orandum pro defunctis in Urbe instituit.

35

Idem Societatem Caritatis instituit quæ carcere detentorum causas susciperet.

36

Tellerij mors, & laudes.

37

Senis modestus adolescens in scena personam non modestam sustinere recusat.

38

Pater Ioannes Tellerius magno labore suo perduxit ad exitum.

39

Pater Ioannes Tellerius magno labore suo perduxit ad exitum.

38
Neapoli Do-
mus Professu-
fundatur.

39
Io. Nicolaus de
Notariis eius
Præpositus.

40
Alfonfus Scar-
iglia Prouin-
ciæ Neapolitanæ
Præfatus.

41
Nostrum per fora
concionatur.

42
Raphael Stai-
uanus fundat
Collegium Ale-
tinum.

43
Carolus Regius
Neapolitanam
Prouinciā vi-
sitat.

44
Sebastianus
Morales Me-
diolanensem.

45
Genua pelle,
ac fame laborat.

46
Io. Augustinus
Andora ad iu-
uandos morbi-
dos missus mori-
tur.

47
Iulius Palme-
rius, & Io. Mar-
tinus in au-
diendis peste
infectorum
confessionibus
occumbunt.

48
Pestis Colle-
gium inuadit.

49
Siluester Cata-
neus suburba-
num suum Pa-
tribus concedit.

50
Mediolani San-
ctus Carolus, &
Gubernator in
contentionem
veniunt.

51
Inde etiam in-
ter Nostros or-
ta dissensio.

tis, tum ad copiosam messem tam frequentis Urbis maiore operarum numero, & conatu legendam, tum ad Collegij leuamentum cæpta hoc anno. Claudius Aquatius, antequam Romam accerleretur, pro nota Neapolitanorum liberalitate in pijs, vbi inchoata sunt, prouehendis, audendum ratus, & admouendam operi manum; ædes, quæ in præsentia non malæ ad manum erant, prope Sedem Nidi, interim dum meliorum facultas offerretur, emendas censuit. Eò traductis professis, Ioannes Nicolaus de Notarijs præpositus, qui Romanam Prouinciā rexerat, Prouinciæ autem Neapolitanæ Pater Alfonso Scariglia præfectus est. Dum Patres noua in domo Professorum opera expeditius tractant; additus Collegis est feruor, vt festis diebus per fora, & compita dispersi ad confessionem, & odium peccatorum turbam popularem adhortarentur. Quæ muneris annis deinceps consequentibus incredibili successu retenta. Domus autem Aleti cæpta in Collegium versa est, Raphael Staiuano census annuos tribuente: quos cum initio cunctaretur recipere Euerardus, ne fortè Aletinos offenderet; cuncti ferè Nobiles priuatim, ac publicè datis literis, vehementer vt reciperet flagitarunt. Anno insequenti tres literarum apertæ Scholæ, plausu, fructuque votis omnium pari. Neapolitanam Prouinciā sub anni finem Carolus Regius ex Procuratorum conuentu in Siciliam rediens inspectare iussus est. Ad visendam Mediolanensem, absoluta Romanæ recognitione, Sebastianus Morales est missus. Et erant res eius Prouinciæ nonnihil afflictæ. Genuense Collegium inter pestilentiam, ac famem, quæ Ciuitatem vniuersam miserrimis modis exercuere, consistebatur. Qua in calamitate suam Respublica, & viri locupletiores exercere pietatem. Socij & consilio, & opera præsto fuere. Magistratu postulante ad Nosocomium morbidorum missus Pater Ioannes Augustinus Andora: qui tanto ardore, gaudioque perrexit; vt admirationem omnibus commoueret: tamque effusè in miserorum se impendit obsequia, vt tertio die hausta ex contactu morte, sui grauissimo relicto desiderio, extinctus sit. Inualecente malo certæ per Urbem destinatæ ædes, in quibus diuersarentur Religiosi ad audiendas pestilentium confessiones expositi. Et Patres ad faciendum alijs exemplo animum, vnam sibi delegere in Urbis parte grauissima. Quare duo Sacerdotes Iulius Palmerius, & Ioannes Martinus, qui ibi summis precibus, vt collocarentur impetrauerant, citius mense ambo percussi cecidere. Nec modò Ciuibus, sed etiam exteris opera fideliter nauata est: magnoque in primis militum Hispanorum numero, quos ab maritima vexatione in tempestate sanissima morbi letiferi corripuerant. Inuasit postremò & Collegium lues, duosque Fratres extinxit. Ceterorum parti ad persegium singulari humanitate Siluester Catanæus suburbanum suum concessit, sacello ibi propterea extructo, nec sine magno impendio ad Religiosorum commoda domicilio exornato. Mediolani Societatem haud paulò magis metuenda peste Satan ambibat. Suborta inter Gubernatorem, & sanctum Archiepiscopum Borromæum de iure administrationis controuersia, vti Ciuitas, ita Patrum quidam diuisi in partes sunt. Ea est populi conditio, vt quæ seueriora sunt, admiretur facta, dum sunt oderit: quia virtus experimento insuauior est, sed fructu dulcissima, tum cum operis difficultate, quæ ingrata est, præterlapsa, pura manet honesti facies. Ita plerique integerrimum Cardinalis zelum ferre non poterant. Et quia plurimum cum aliorum Patrum, tum maxime Patris Francisci Adorni opera utebatur; serpebat rumor, pleraque eius consilia, & facta ab Societatis hominibus proficisci. Inde fiebat, vt quò liberior est in imbecilliores inuidia, eò grauior in Societatem ingrueret. Eam ob rem Prouincialis Peruscius parcius existimabat vtendum Cardinalis benignitate. Adornus verò vel nutus Sanctissimi Antistitis præuertendos. Eaque diuersitas sententiarum manabat ad membra. Accessit inconsideratus cuiusdam Concionatoris è Nostreis ardor, quem quoddam è suggestu Gubernatori fauere, & Cardinalis acta visus est perstringere; is concione interdictum, imminuti iuris Ecclesiastici reum fecit. Quæ res apud populum quidem, ac Nobilitatem Societati gratiam quæsiuit, sed Euerardus Generalis acerbissimè tulit. Romam

causa

causa transfertur, & Concionator accitur: qui ne qua in Ordinem vniuersum la-
bes maneret; Præpositi quaestionibus fidei domesticam custodiam permiscere.
Anceps erat negotium, nec audebant Patres vrgere Cardinalis optimi, deque
Societate optimè meriti verecundia: tamen pro culpæ leuitate, cum in doctri-
na nihil, sed tantum in prudentia quiddam peccatum esset; breui confectum:
iussuque Everardi Claudius Prouincialis ad Sanctum Antistitem (cum per eos
dies Romam venisset) ipsummet Concionatorem perduxit, quem Cardinalis
erroris suppliciter petentem veniam christiana excepit indulgentia. Ita odiosus
finis causæ feliciter finis impositus, deterfa omni animorum amaritudine. Hoc
enim dissidiorum inter bonos ingenium est, vt exerceant, non minuant carita-
tem. Quin optimus Cardinalis cum eandem benevolentia significationem erga
Societatem præ se semper tulisset, & hoc propriè anno primum Mediolani,
quo die Sancti Fidelis Templum apertum est, post sacrum in eo magnificè fa-
ctum, conuiuia se Patribus, cum suorum honestissimis, commodato, deinde Ro-
mæ post adita perbenignè cetera Societatis domicilia, Collegij cohonestata men-
sa, illud addidit beneficium, quod iamdudum petebatur, vt Seminarij Mediola-
nensis procuratore Societatem exoneraret. Hoc igitur rerum Mediolanensium
statu peropportunos, ad fibras omnes elidendas domesticæ dissensionis, aduentus
Sebastiani moralis Visitatoris fuit. E Taurinensi Collegio in Vallem Perosæ
Petrus Regius, & Ioannes Leonius Sacerdotes, Ducis Sabaudi postulatu, missi
egregios peperere fructus. Inuit populi studia liberatus sub primum aduentum
ab vexatione Dæmonis Energumenus. Quo facto cum vehementer commota
gens oculos ad veritatem intenderet, erroris ministros acris cura incessit. Ita-
que ad consuetas fraudes conuersi, illustrem de Patrum sanctimoniam sparsam
opinionem vt infuscarent; duas inducunt feminas, quæ violatas se ab ijs, vo-
luntariam publicè ad Templi fores subeundo pœnam, vt ibi mos est, profite-
rentur. Sed vt in Sancti Athanasij calumniatores, ita hic in ipsos fraudis archi-
tectos fraus vertit. Quippe interrogatæ diligenter à Prælore feminæ, nec mul-
tùm versatæ, planè confessæ sunt sese à Ministris subornatas: neque eos Patres,
quos criminabantur, villo modo sibi notos, aut vnquam conspectos. Quo tactum
est, vt nihil offerret missis vbertati calumnia.

Interim in Sueciæ expeditionis successu animi erant plerorumque intenti.
Nam Possennius Romam superiore anno, vti tum demonstraui, reuersus, rebus
diligenter peractis, rursus in Sueciam Pontificis iussu iter intendit, magnam
vim catholicorum librorum, quos vbique fereret, secum vehens: acceptisque à
Pontifice literis, cum ad alios ex itinere Principes, tum ad Regem Suecum,
per quas hortabatur, vt fidenter, & apertè religionis causam susceperet, pru-
dentia carnis posthabita, quæ sæpè inimica est Deo: Diuinam haud dubiè opem
in promptu fore, & plurimùm catholicos Principes gauisuros. Quare, quos sibi
Deus commendasset populos, eos ad verum cultum traduceret: ac trium Re-
gnorum coronis, quartam hanc pretiosissimam adderet. Dedit & ad Reginam
literas Pontifex consolans, hortansque, vt filios in religione sancta enutrients,
ab eorum diligentissimè arceret vsu, quorum pestifer sermo serpit, vt cancer.
Principi quoque Sigismundo benignissimè respondens, de pietate gratulabatur:
quem tanquam filium carissimum complectens, commendabat plurimùm, bo-
naque celestis auxilij spe complebat. Supererat adhuc in ea vastitate, horrida-
que hæresum sylua, quasi floridus, & conclusus hortulus, Cænobium Virginum
Vastensis in Vestrogothia; & ad has Sanctissimus Pater literas, & mandata Pos-
seuino dedit. Addidit plenam indulgentiam ijs, qui redirent ad sanctæ Eccle-
siæ complexum, in diem, quo arbitrato suo electo, de peccatis rite confessi
communicarent. Alijs item fidelibus ad annos viginti proximos eandem con-
cessit quater in anno in præcipuis festis. Inter cetera retulerat Possennius Pon-
tifici Cracouię in Vrbe regia Poloniæ pietatem catholicam summum adire di-
scrimen: quam ob rem iussu Pontificis in eam expeditionem par Sacerdotum
eximium destinauit Aloysium Odescalcum nobilem Nouocomensem, qui bis
philoso-

52

Noster Concio-
nator inconfi-
deratè loquens
place: populo
non Euerardo
qui cum Ro-
mam vocat.

53

Concionator à
S. Carolo sup-
plex veniam pe-
tit.

54

S. Carolus non
solum reconci-
liatur, verum
etiam beneuo-
lentia signa in
Societatem pro-
fert.

55

Petrus Regius
& Io. Leonius
ex Taurinensi
Collegio in
Vallem Perosæ
mittuntur.

56

Energumenum
liberant.

57

Hæreticorum
Ministri ca-
lumniam Patri-
bus imponunt.

58

Patrum inno-
centia apertè
probat.

59

Possennius in
Sueciam reuer-
titur multos
catholicos li-
bros co inue-
hens.

60

Literas Ponti-
ficis ad Princi-
pes ex itinere &
ad Regem Sue-
ciæ deferret.

61

Tum ad Regi-
nam.

62

Tum ad Sigis-
mundum Prin-
cipem.

63

Tum ad Mo-
niales Vaste-
nensis Mona-
sterij.

64
Aloysius Ode-
scalcus, & Ba-
silus Cerinus
Pontificis iussu
mittuntur in
Cracouiam.

65
Io. Ardolfus,
& Nicolaus
Milonius Col-
legij Germanici
alumni Possui-
num in Sue-
ciam comitan-
tur.

66
Possuinus Mo-
nachium venit,
& cum Bauariæ
Duce multa in
religionis bo-
num tractat.

67
Rheni Comes
insidias Possui-
no parat.

68
Episcopus Ros-
sensis non Pos-
seuinus in eas
insidias incidit.

69
Pilsnensis Cui-
tas incorrup-
tam fidem ser-
uauit.

70
Literas Pontif-
icis Pilsnenses
magna religio-
ne suspiciunt.

71
Possuinus cum
commendati-
tjs Cæsaris li-
teris Olomu-
cium venit.

72
Olomucense
Seminarium
instituitur.

73
Ad quid tene-
rentur in illud
ingressi.

philosophiam vniuersam Romæ exposuerat, & Basilium Cerinum, qui bica-
nium Theologiam Louanij tradiderat: cum his, & duobus præterea Collegij
Germanici Sacerdotibus alumnis Ioanne Ardolfo, & Nicolao Milonio, quo-
rum opera in Suecia vteretur, discessit, in itinere ita instituto, vt christianæ vir-
tutis vestigia, & doctrinæ cælestis semina, vbique relinqueret. Ineunte Februa-
rio in Bauariam Monachium venit, redditisque Alberto Duci à Pontifice lite-
ris, duo institit suadere, alterum vt ex vltimis ditionis suæ finibus adolescentes
euocaret, quos deinde rectè institutos, tanquam viuas, & animatas arces in ijs
finibus collocaret, non modò ad intercludendum impietati aditum, sed etiam
ad pietatem in loca finitima propagandam. Idque quo pronius effici posset,
iuberet tertio saltem quoque anno descripta sibi afferri nomina adolescentium,
ex quibus idonei legerentur: magnam vel inde gratiam collecturus apud popu-
lares, quod, tanquam sedulus Pater familiam recognoscens, paternam illorum
curam præferret. Deinde suasisit, vt eum in Germaniæ plagis, quas heresi
arripuit, Lutheri, aliorumque similis corruptelæ libri in hospitiorum hypocau-
tis passim prostant, ad externos quoque sensim eadem lue inficiendos; ipsa
contra per Bauariam sacra volumina, pias in Euangelia homilias, vitas Sancto-
rum in publicis diuersorij proponi iuberet, quæ Germanis vltro citroque
commæantibus esca salubris essent. Cæpit agere, & de Augusto Saxonum Duce
ad Ecclesiæ gremium inuitando: sed ad ea respondit Albertus rem frustrà tena-
ri. Se paulò ante in Ratisbonensi conuentu solum cum solo seriò egisse super ea
re: at Saxonem fatentem prope palam erratum, dixisse vltèrius iam fuisse pro-
cessum, quàm vt esset receptui locus. Adeo miseri mortales videntes, volentes-
que se ipsi priuant sempiternis bonis, ne inania, & caduca in periculum dent.
Monachio Pragæ Possuinum tendentem magno periculo Deus exemit. Geor-
gius Rheni Comes, ac Sueciæ Regis affinis, cum ad Cæsarem peracerbas literas
scripserat, conquestus nescio quos ire, & redire in Sueciam, vt Regem illum
ab Euangelio deducerent; exploratores constituerat, qui Possuinum, & Socios
interciperent. Ecce autem sub id tempus, quo Possuinus iter habebat, Episco-
pus Rossensis Scorus, dum Cæsar in Galliam rediret, intercipitur, quasi is esset,
qui Sueciam rem tractaret, eoque pacto Possuinus elapsus Pilsnam venit claram
Boemiæ Ciuitatem, quæ nunquam Vssitico errori, nec Ducis Ferdinandi tem-
porè rebellium quorundam coniurationi subscripsit. Hæc superiore anno cum
Possuinus transiret, acceperat à Senatu Pilsnensi literas ad Pontificem, ab eo-
que referebat responsa, aliasque præterea literas tum proprias Senatui separatim,
ac Ciuibus, tum communes, quibus Summus Pontifex Ciuitatem sub perpetuum
Diui Petri patrocinium accipiebat. His literis Boemice versis, & publicè recita-
tis, admoniti Ciues à Patre de sanctæ Sedis beneficio, & ad constantiam in reli-
gione catholica, quam adhuc præstiterant, incitati; communi gratulatione
decernunt, vt is dies, quo literas à Summo Domino accepissent, anniuersaria
celebritate festus esset: tum vt publica supplicatione gratijs actis Deo in æde
principe monumentum suscepti patrocini, ac Pontificiæ benignitatis aureis lite-
ris poneretur. His Pilsnæ gestis inter magna pericula ex aquis latè stagnantibus
ipsa sub cineralia Pragæ ventum est, inde Olomucium commendatitjs literis
à Cæsare impetratis. Suaserat Pontifici Maximo Possuinus, ad restituendam re-
ligionem in Sueciæ Regnis, duo instituenda Seminaria, alterum Olomucij, alterum
Bransbergæ. Hæc quia statim à Suecia nauigantibus occurrit, vicinitate ip-
sa commoditatem habebat. Olomucium verò secessu, vt eo mitterentur, si quos
longius à patria abesse oporteret. Gausi sunt Olomucenses eam præcipuè à
Romano Pontifice lectam suæ benignitatis sedem. Conductæ illico ædes, & for-
mari cæpta familia, in quam Alumnis à Suecia, Gothia, Vandalia, Noruegia,
Dania, Prussia, Liuania, Moscouia, & Hungaria liceret admitti, nulla vitæ
certa ratione, sed tantum restitutione impensarum iniuncta, si quando à recta
fide deficerent. Domestica disciplina ad Collegij in Vrbe Germanici formam
temperata, Inchoato Olomucij Seminario Cracouiam ad ponendam ibi Socie-
tatis

tatis stationem quinque dierum itinere perrexere. Regia Vrbs est Cracouia in minori Polonia ad caput Vistulæ sita, frequens, & opulenta præcipuè salis fodinis. Ceterum eo statu rerum, sicut modò significavi, vt Religio valde periclitaretur, nec locus in ea fore Societati magnis sine turbis videbatur. Sed vbi maturè consultum est, proque Deo sincerè geritur res; ipse audentes protegit, prouehitque. Aloysius, & Basilius apud Thomam Plazam Diui Thomæ parochum relictî, statim cœperunt conciones habere latinè, suffragantè ipso Quadragesimæ tempore, Gregorij Pontificis liberalitate nullis comprehensa terminis suppeditante in victum. Magnæ fuere initio difficultates: reque lentius procedente, vt mox referam, Odescalcus ad latiore translatu est messem in Transyluaniam, Cirino cum Sacerdote Polono stationem eam tuente. Possseuius paucis diebus ordinandæ stationi Cracouiæ exactis, ad eamque Cracouiensis Antistitis auctoritate confirmandam, ad quem habebat à Pontifice literas, Iltam profectus, tum Varlauiæ cum Regina, & Nuncio Pontificio mandata exequutus per Vistulam secundo cursu Gedanum, inde Bransbergam venit. Hic ordinando Seminario viris idoneis præpositis ad Stephanum Regem Vilnam excurret, magno sanè operæ pretio tum ob alia benè gesta, tum ob pestilentem Volani librum in tempore oppressum. Is Calvinismum per Poloniam spargens aduersus Franciscum Turrianum, & Petrum Scargam, à quibus ante fuerat refutatus, volumen nouum ediderat, eò pestilentius, quèd tum emissum, cum Poloni Dynastæ Vilnam belli causa, quod contra Moscum Rex apparabat, confluerent, curiosis rerum nouarum ingenijs dira pestis insinubatur. Et Volanus quorundam patrocinio potentum nixus ipsum Regem, cui librum inscripserat, omni ratione captabat. Ergo cum properato opus esset. Possseuius prolixam ad Stephanum epistolam scripsit, quæ varias in linguas tum versa, tandem latinè edita est cum eius Moscouia. Ea epistola Rex perlecta, iussit in Volanum inquiri, librum suppressi, pollicitus si ad suas veniret manus, confestim in ignem iacturum. At vnus è primarijs Secretarijs, quem iam prope pestifer affatus corruerat, planè ex epistola ea salutem hausit. Insignem erga Possseuinum tum ceteri præ se tulere benignitatem, tum maximè venerandus Antistes Collegij fundator Valerianus. Is plenus dierum bonorum, & podagra decumbens, à discessuro Patre salutatus, iussit hominem genua ante lectum ponere, tum productam paginam, quam singularibus benedictionibus implenerat, super eius verticem recitari: quibus precationibus adiutum se Possseuius in viæ periculis, ac difficultatibus, quæ in Suecia exceperet multum existimauit. Bonus autem Antistes supremo huius anni die obdormiuit in Domino, Collegium satis constabilitum, & priuilegijs Academiae, à Rege, & Pontifice hoc eodem anno ornatum relinquens. In Cathedrali Templo conditus est, magnifico funere ab Gymnasij auditoribus cohonestatus. At Possseuius Bransbergam reuersus iam paratum instrumentum inueniens, Seminario initium fecit: in quo præ ceteris etiam quidam è Sancti Francisci Ordine (quos Bernardinos ibi nominant) recepti sunt, Pronincialis eorum rogatu, magno sanè commodo pietatis. Subinde Naui, quam Rex è Suecia ad id cum regio Secretario, ac plenis humanitate literis miserat, Regiomonti conscensâ, varia per pericula exeunte Iulio StoKolmiam venit habitu cultuque communi Societatis. Iam enim maturum videbatur apertè agere, quò adderetur Catholicis siue notis, siue occultis animus. Neque mox quasi deceptos se querentibus turbandi causa offerretur Hæreticis. Ceterum magnæ erant coortæ difficultates. Rex quosdam Catholicos in vincula coniecerat: missum à Catholico Rege Legatum suo conspectu arcebat: quàm cum maximè finitimorum Lutheranorum vim, popularium perfidiam, Caroli fratris potentiam formidabat. Laurentius Noruegius Collegium StoKolmiae administrans assidue Ministrorum petebatur insidijs: quanquam cum lingua Sueca simul concionaretur, præcipuum ipse rerum munimentum erat. Rex Vpsaliæ agebat Hæreticis cinctus, & Lutheranorum Principum literis, minisque conterritus, magno etiam confessionis Augustanæ volumine à Dauide Chithræo ipsi nouissimè dictato, & ad omnes

74

P. Possseuius
Cracouiam ven-
it ad sedem
stabilitatem.

75

Aloysius, & Ba-
silus, Cracouiæ
laboratus à
Pontifice alua-
tur.

76

Odescalcus in
Transyluaniam
transit Cirinus
Cracouiæ per-
manet.

77

Possseuius yar-
lauiæ cum Re-
gina, ac Nuncio
mandata Pon-
tificis exequi-
tur.

78

Bransbergæ
seminarium in-
stituit.

79

Vilnæ stepha-
num Regem
adit & contra
Volanum se op-
ponit.

80

Antistes Colle-
gij fundator
Possseuinum di-
cessurum in
Sueciam bene-
dictionibus, &
gratijs cumu-
lat.

81

Antistitis eius-
dem mors.

82

Possseuius
Bransbergæ
Alumnos in
Seminario col-
locat.

83

Regiomonte in
Sueciam missa
sibi à Rege nauis
soluit.

84

StoKolmiam
venit Societatis
velle induit.

85

Multas offendit
difficultates.

86
Vpsalæ Regem
conuenit.

87
Rex Possui-
num benignè
excepit.

88
Possuinus à
Rege inanem
timorem amo-
uer.

89
Nicolaus Milo-
nius germanicè
concionatur.

90
Senex rusticus
inter Hæreticos
catholicam fi-
dem custodit.

91
S. Erici reli-
quia honorifice
translatæ.

92
Legati Tartarorum
ad Regem Sueciæ
missi.

93
In carcere
custodiuntur.

94
Hac occasione
à Possuino Ec-
clesiæ reconcili-
antur.

95
Libertate hono-
rificè donan-
tur.

96
In Possuinum
conspiratio.

omnes Regni Proceres misso, à catholica religione reuocatus. Super omnia difficultatem augebant negata à Pontifice, quæ maximè urgebat Rex, capita, de usu Calicis populo concedendo, Sacerdotum coniugio, Missa populari idiomate celebranda. Tot inter angustias deprehensus Pater, commendandæ Deo causæ, & quantum posset humana industria expediendæ aliquot dies StoKolmiz substitit: tum venit Vpsaliam, ubi ad Regem admissus, post breuem salutationem publicam, solus, ac sine arbitris in conclaue interius seiuocatur. Cupiebat Pater responsa Pontificis non primo congressu referre: sed postquam Rex lectis catholicorum Principum gratulationibus, interpositoque nonnullo spatio primos impetus infregisset; & factus est voti compos. Nam inter colloquendum febri correptus, perque benignè ab Rege dimissus, aliquot dies decubuit: sic tamen, ut nihil intermitteret, quæ ad præparandas res pertinebant, curare: præsertim ad legendas intentus adolescentes, qui in destinata Seminarium mitterentur. Meliusculè eum haberet reuocatus à Rege duarum horarum difficillimo colloquio in exponendis causis, cur ea postulatorum capita Pontifex negasset, laborauit. Sed enim occupauerat ita animum Regis amittendi Regni metus; ut ad veritatis speciem, ac voces, neque oculos posset, neque aures aduertere. Erigere hominem Possuinus, & ad fidendum Deo excitare, reuocare in mentem quæ quam manifesta receperat pignora diuinæ reuelatæ, cum à fratre sæpè neci expositus, dein quadriennium in custodia habitus, postremo iam Rex varijs coniurationibus patefactis, sine humano penè vllò præsidio, è summis periculis euasisset: A Domino, inquit, factum est istud, Rex, cuius dextera non elanguit: quin ita potest, polletque; ut quod hominum mens non assequitur, id si certam Deo, ex Vicarij eius interpretatione, habeas fidem, tam sancta, & gloriosa cæpta perductura ad exitum sit. His nonnihil commoto Rege finitus est sermo, nonne tractationi loco relicto. Interea domi quotidie sacra faciebant Patres, ac diebus festis concio habebatur germanicè à Nicolao Milonio, ad quam Nobiles Aulicæ, & filius etiam Regis spurcius ventitabant: cum, ad solatium in tanta sterilitate soli, adfuit clanculum senex rusticus ex intimis syluis, antiquam se fidem tenuisse asseuerans: auditoque Patrum aduentu, peccata expiatorum prodijisse, quod ab anno penè quadragesimo Sacerdotem nancisci non potuisset. Promittit Rosarij partem, quod sæpè auulsum sibi è manibus, atque odio religionis à Ministris dispersum semper collegerat, ac seruauit in auitæ pietatis monumentum. Expiratus, diuinoque pabulo primus Vpsaliæ è gente Sueca refectus, ad suas sylvas plenus gaudio remeant. Ita sibi Deus miris modis ex omni gente segregat, quos infinitæ eius sapientiæ, bonitatisque visum est. Illud Patribus apud Regiam versantibus Varseuitio, ac Visocio priuatim solatio accidit. In Templo, quod olim Archiepiscopale fuit, Sancti Erici Regis, ac martyris ossa ex vrna lignea in argenteam inauratam transtulere inter Litanias, & pia carmina, Hæreticis ministris, quos excluderant, audientibus ad fenestras, atque ringentibus. Sed electionis diuinæ in eo quoque illustre documentum conspectum est. Reuersi StoKolmiam Patribus, ac mox Rege sequuto, Tartari legati duo, quorum alteri Zaccariæ, alteri Antonio nomen erat, ex taurica Chersoneso, qui Præcopenses dicuntur, cum sex famulis, & nobili Polono appellant, operam, militemque Sueciæ Regi sui Principis nomine oblaturi. Hos Possuino Vilnæ Rex Stephanus commendarat. Rex verò Sueciæ, nec dum benè cognitos in custodiam dat: quæ fuit causa eorum salutis. Nam cum se Possuino, qui apud Regem fauit, penitus, totosque permisissent; arrepta inde occasione interioris commercij, demum cum Ecclesia reconciliati, bisque diuino refecti pabulo, donis, regijsque ornati literis, ad hæc pijs libellis, rosarijs, iconibus, numismatibus donati à Possuino, Societatis in se beneficentiam prædicantes abiire, mita polliciti. Interim res Sueciæ grauius turbantur. Carolus Regis frater, Germanique Proceres quidam, & Legati à Lubeca superueniunt, qui vnà cum aliquot è regio Consilio, totum cicerent Regem. Is inde Possuinum sæpè perstringere, conquerique quodd nihil à Pontifice retulisset: urgere Laurentium, ut si Collo-

gium obtinere velit, obstringat se sacramento in verba Regis, & sacrum lingua Sueca facere, ac sub utraque specie Eucharistiam porrigere animum inducat. Demum aperte causas querere religionis negotium abruptum. Itaque cum Laurentius libertate Sacerdote religioso digna respondisset, se alieno arbitrio vivere, nil præter sui Præsidis iurum facturum: neque ignorare Regem à quo venisset, & quam ob rem. Se, si Rex permittat, concionaturum sic, ut nullam præberet turbæ causam: nisi id velit, nunquam tamen orationes ad Deum pro eius Maiestate intermisciturum. Consilio inter se habito Patres, diuque re Spiritui Sancto commendata, ad ultima prope tentanda, intimo Regis Secretario, ipsique peramico sat longum scriptum per opportunitatem Regi recitandum tradunt, cuius hæcerat summa. A Pontifice Maximo Regis Sueciæ Legatus Pontus à Guardia, cum Sacerdotem petisset catholicum, missum Antonium, & nuper, nequid officij prætermitteretur, remissum. Nullis eum pepercisse incommodis, nec periculis, nec vitæ ipsi. Perhonorificum christianis Principibus de pietate Sueci Regis testimonium edidisse. Restare religionis negotium, cum quo & Matrimonium, quod Rex inter Principem filium, & sororem Cæsaris optabat fieri, & amicitia cum Rege catholico coniuncta essent. Quod religionis negotium si minus consecraretur; præterquamquod Summus Pontifex, alijque Principes data sibi verba merito crederent; videret Rex ne ingrati animi crimine apud Deum reus, Christianis Dynastis, cunctis Europæ populis, denique posteritati, cui illustrissimum exemplum, & immortale decus posset asferre, ludibrio esset. Proinde recordaretur sextumdecimum Maij diem anni superioris, cum Patri catholicè confessus, absolutione percepta, ita post multas lacrimas in eius complexum irruit, ut in ea verè Christiano, verè Rege digna verba erumperet: Ego te amplector, & catholicam Ecclesiam in æternum spondens, nec sub utraque specie communicaturum, nec super ea moliturum quicquam, nisi qua ratione Sanctus Spiritus per os supremi Antistitis, ad quem Patrem idcirco remittebat, sibi faciendum esse significaret. Hæc omnia Pontifici, Cæsari, alijsque nonnullis Principibus, quanquam secretò, tamen planè nunciata, quod ad veram dignitatem, & ad negotia promouenda Regis momentum ingens haberent. Neque aliunde tanta Pontificis, Cæsaris, ac ceterorum Principum catholicorum studia amicitiam eius expetentium profecta, quam quod illum tanta cum laude audierint catholicæ religionis restitutionem meditari. Neque Deum, neque Christianos Dynastas aliud petere ex Suecia; nisi quod ad Regis, & Regni commodum, ac decus spectat. Interim, quod & Tartari ipsi, ac Turcæ permittunt, saltem concedat, ut Catholici suum habeant Templum, & liceat, si quis velit, ad Catholicos sese adiungere. Si Rex, ut est perspicaci ingenio, interius inspiciat, quod tendant terroculamenta à maleuolis obiectari solita; intellectuum ed spectare, ut cum aliorum Principum bona existimatione, & amicitia nudatus esset, ipsi in rerum administrationem insinuent se, ac fidelissimo quoque familiarium Regis a legato, eum quasi constrictum vinculis teneant, suo cuncta nutu ferant, agantque. Sanè suis oculis statum religionis Possesinum vidisse in Gothia, & Suecia, intelligereque multis ex rebus, colloquiisque multorum, eos populos nihil ardentius expetere, quam ut Rex aperiret sese catholicum: sanguinem pro ea re deinde, si opus sit, libentissimè profuturos: nec aliam causam asferre cur se ipsi non prodant; nisi quod minis, & metu deterreantur. De Laurentio verò Noruego Regem ipsum testificatum sine illo multa, quæ ad pietatem attinent nunquam potuisse promoueri: susceptos ab illo labores sine ullo stipendio, in summis victus angustiis, potuisse mundo testari quorum studia spectent. Si non concedit Regi Apostolica Sedes aliquarum rerum dispensationem; sapientem eum esse, qui possit intelligere nullo id odio, aut errore effici, cum Concilia legitima, & generalia plures annos habita sint ea de re: cumque filiorum sit non præscribere matri, sed obedire, eique matri, quæ est columna, & firmamentum veritatis. Si Ministri rationes Sanctæ Ecclesiæ, quas impunè è suggestis vexant, velint audire; facile eos doceri posse. Si

97
Tum in Lau-
rentium.

98
Laurentij libe-
rum respon-
sum.

99
Libellus sup-
plex à Patribus
Regi traditus.

Rex propagandæ catholicæ pietati seridè insistat; per Sanctorum Patrum scripta, legitimolque Doctores, & eos, qui non ex se currunt, sed ritè mittuntur, tore ut breui suos populos è tenebris Lutheranismi euoluat, sempiternamque sibi coronam parat in Cælo. Id autem facillimum factu esse, quicquid veritatis hostes, trepidantes ubi non est timor, Regnorum euerfionem vaticinentur. Satis enim vel hoc seculo perspectum hæresibus, non catholica fide regna euerti. Diuina, quæ sibi ad hanc diem perpetuò adfuisse, dexteræ vim, ac præsentiam reputans, sine dubio crederet quantò diuinam causam fortius gereret, tantò eam validius affuturam: cum quod infirmum est Dei, potentius sit omnibus hominibus. Hoc scripto Rex distrahebatur animo, & miserè torquebatur, hinc conscientia, excitataque de se tot apud Principes expectatione, hinc iniectis maleuolorum astu terroribus miserè lacerantibus. Hoc enim meritò supplicium luunt in causa diuina segnes, atque degeneres, ut luctentur secum, ac ne caducorum quidem bonorum, quorum causà vera contemnunt, frui suauitate possint. Tamen placatus non nihil est Patribus, & Collegio alimenta, quæ modò negauerat, suppediuit paulò benignius, cum rebus usque eò incommodis pestilentia incubuit. Dei famuli nequaquam animum desponderunt: sed quantò maioribus vrgebantur angustiis, tantò impensius ad coniungendos se cum summa bonitate, expiandos, ornandosque virtutibus insistebant: exhortationibus domesticis, sacrificijs, spiritualibus etiam repetitis exercitijs sanè peropportune. Nam ipso quoque Patrum Diuersorio lues occupato, Gabrielem Paulonium de Societate adulescentem obedientia præsertim insignem, sacrosanctis mysterijs præparatum eripuit: tum duos adolescentes Suecos, qui domesticis in muneribus Patres inuabant: quos omnes Pater Laurentius ritu catholico sepeliuit. Appetebat dies Sanctis omnibus sacer, in quem Iobelæum pauculos inter Catholicos, & nonnullos recens conuersos edictum fuerat. Ijs dicta die expiatis, increbescente periculo, ad paruam Insulam saxeam, & syluestrem, ut fere sunt omnes in eo tractu, Collegio attributam, cum parte familiæ, Posseniinus migravit. Tugurium concinnant ligneum horrido loco, perangustum, nullis discretum conclauibus: tantum in angulo paulò cultius excitata Ara, ubi quotidie sacrosancta hostia litabatur: ac Socij, ut in plurima mortis imagine undique obuersante, vitali pane muniebantur. Vita omnis, cum plerique domesticorum spiritualibus exercitationibus excolerentur, antiquis Anachoretis erat simillima. Nulla erat facultas proximos adiutandi: tantum rustici quidam, qui plana Insulæ filiginis utcumque feracia excolebant, aduocabantur ad Litania: quibus cum precationem satis longam Posseniinus adijceret latinè, qua Sueciam Deo commendabat; eadem ab interprete per singulas periodos Sueco idiomate clara voce pronuntiabatur. Ita cultus sincerus, & Sanctorum inuocatio rudibus illis sensim instillabatur. Quippe (quod miserationem plurimum mouet) gens simplex, ac bona quoscunque nanciscatur, duces, ac magistros vel ad vitam, vel ad mortem sectatur. Eodem tempore StoKolmiæ, dum abest aula, magistratus silet, minorque obseruantium turba est, catechismus Canisij paruus Suecè versus typis est datus, latè per ea loca ferendus. Germanicè item mille quingenti impressi. Extremum anni tempus in Reginæ prædio sub StoKolmiam Toruesfundio nomine Posseniinus egit cum suis: Præfecto Insulæ, & Finlando adolescente, alijsque pauculis Deo restitutis. Laurentius in Vrbe præsentis animo operam suam morientibus exhibens, non tamen multos potuit pellicere, ut vel supremo spiritu cogitationem susciperent æternæ salutis. Quin potius inter pestilentiam ebrietas, & spiritus omnis grassabatur. Tantum hæresis humanæ gentis occæcat animos, moresque corrumpit. Illud curæ erat Ministris, quemadmodum ex morientibus quæstum quàm vberimum facerent. Itaque persuaferant plebi summo honori fore, si ad demortui corpus concio funebri haberetur, pro singulis talerum exigentes. Hac arte benè saginati nullas de cetero supplicationes, nulla placamenta Deo offerebant. Varfeuitius, & Visocius apud Reginam, quæ cum Rege Araosiam secesserat, præclarè operam posuere, præsertim promulgato Iobelæo,

cuius

100
Regis commotio
supplici li-
bello perlecto.

101
Gabriel Paulonium
peste eripitur.

102
Patres in syluestrem
Insulam se recipiunt, ne
peste confusantur.

103
Ibi incommodè
sed piè viuunt.

104
Catechismus
Canisij Suecè
imprimatur.

105
Hæretici in peste
nihil resistunt.

106
Auaritiam exercent.

107
Varfeuitius, &
Visocius apud
Reginam benè
rem gerunt.

cuius causa Regina, ceterique Catholici penè omnes generales totius vitæ confessiones habuere. Sed & ipsos procella corripuit. Nam cum Rex Sigismundum Principem filium solum sæpè ad conciones hæreticas, & sacra execranda Lutheranorum accire: Varseuius Reginam monendam censuit, vt caueret, ne adolescens ad id ætatis in fide catholica enutritus, iamque designatus Rex, opiniones prauas hauriret. Ea protinus accersitum Principem de periculo salutis admonuit. Is captato tempore Regi modestè significat, malle se regno, vitæque privari, quàm sacris Hæreticorum interesse. Exarsit furore Rex, & innocentem adolescentulum sapius in facie verberauit. Tum furorem vertit in Patres, verbera ijs, carcerem, exilium, comminari. Hi nulla re de statu vocationis suæ eam ob rem, Deo miserante, dimoti, Secretarijs regijs hæc tandem, præter alia multa, responderunt: Ipsos quidem nullas discordias serere: at lætari vehementer Regis, Reginæque concordia, precarique Deum, vt perpetuam velit, & augeat. Principi non contumaciæ, sed obsequij, & reuerentiæ, quæ regiæ Maiestati debetur, auctores esse. Verùm vbi diuina violetur Maiestas; dissimulare non posse: tum enim Deo potiùs, quàm hominibus obediendum. Videre autem ipsos Principem, dum sacris Suecis cogitur interesse; piaculum ingens concipere. Quamobrem rogare etiam, atque etiam Regem, vt nolit animam filij innocentis ab gratia Dei alienatam pertrahere in interitum sempiternum. Hac libera, modestaque oratione, res factæ quietiores. Sed mira sunt sempiternæ mentis consilia. Dum pietati aditus in Suecia intercluditur; in Transyluania aperitur penè fortuito.

Agebat Agriæ, vt anno superiore narratum est, Ioannes Lelesius. Eum Ioannes Callai vir nobilis, fama viri commotus, ab Agriensibus Canonicis impetratum suus in pagos accersit. Non multum apud eum profecit, sed in tres incidens Transylvanos, qui sacrorum ordinum causa ad Episcopum Canauiensem venerant, audientque ex ijs de parata in Transyluania messe, oblatam sibi diuinitus occasionem ratus; expeditus, ac leuis, nullo vitæ subsidio munitus, omnium rerum egenus, stipem tantum largiente Nobili Hungaro, dat sese in viam. Varadini, quam primam Urbem Transylvaniæ iniit, publica gratulatione excepto hospitium adornant, æconomum destinant, publico ære suppeditant victum. Sed Pater ad Christophorum Bathorum Vainodam Stephani Regis fratrem festinans, postridie se, quanquam ægrè, ex eorum manibus explicauit: qui faustis precationibus, & pecunia in elemosynam prosequuti sunt abeuntem. Tertio die Claudiopolim, quod Colosuar Hungaricè est, Francisci Davidis Trinitariorum Antesignani quidem peruēnit. Hic vbi inauditum, adesse Iesuitam; lumen cælitus affulsisse bonis diceret. Turmatim accurrunt, ad genua accidunt, manus, vestes, quod prehendere quisque poterat, osculantur, lacrimis, & singultibus includentibus verba. Commorant & Patri viscera: atque vt statum regionis intelligens, inter prandendum tres sat grandi natu baptismo perfudit: totum diem in eo ministerio positurus, si consilium fuisset subsistere. Aliquot præterea in itinere baptizatis, Albam Iuliam ad Principem venit. Exultare ille lætitia, omni benignitatis officio prosequi hospitem, vetare abscedere: quin se quamplurimos primo quoque tempore ei Socios accitutum. Protinus sedem Claudiopoli Collegio destinat, datque ad Summum Pontificem, & Patrem Generalem literas, ad Patres Prouinciæ Austriæ, ad suum fratrem Poloniæ Regem: contestans exiguo tempore innumeros prope mortales partim infirmos in fide, ac nutantes statutos, partim falsis opinionibus irretitos ad veram pietatem Lelesij concionibus, innocentique vitæ traductos: addito in literis ad Regem Stephanum, quo die eas literas ipse dederat, eo die quadraginta Arrianos suscepisse baptismum. Illum opportunissimum esse Societatis inducendæ articulum, cum Hæresarcha David, nouis opinionum monstris progeneratis, ex odio populi datus esset in carcerem. Hæc fecere, vt Romæ Pontifex, Stephanus in Polonia sedulo vrgerent rem. Itaque lectos decem Socios Prouincialis Poloniæ Sunyerus ipsis Kalendis Octobribus Claudiopolim induxit. In his Iacobum Vangroni-

108

Varseuius Sigismundum Regis filium ab Hæreticorum concionibus reuocare curat.

109

Rex iratus filium in faciem cedit, & Patribus multa minatur.

110

Patrum ad Regem responsio.

111

Rex non nihil mitescit.

112

Io. Lelesij in Transyluaniam Missio.

113

Missiois occasio.

114

Varadinum primum venit, vbi honorificè excipitur.

115

Tum Claudiopolim.

116

Aliquos baptizat.

117

Albam Iuliam ad Principem venit.

118

Claudiopoli Collegium à Principe destinatur.

119

Inuectis decem Socijs, Collegium extra Urbem inchoatur.

120
Caluini Mi-
nistri oblu-
tur.

121
Stephanus Po-
loniæ Rex in
religiosorum
dispositione se
ingerere recu-
sat.

122
Et Rodolphus
Imperator ca-
dem facit.

123
Quantum Re-
ligionibus obli-
tata admini-
stratio extrinse-
cus impeditur.

124
Pragæ Nostri
Boëmicam lin-
guam ad Boë-
morum salutem
addiderunt.

125
Marcus Pitho-
dius Sabariam
Episcopum ad-
iutus mitti-
tur.

126
Gregorius Va-
lentinus Ingolsta-
diæ Hæreticus
infensus.

127
Albertus Bau-
ariæ Dux moni-
tur.

128
Io. Berchenius
Coloniæ mor-
tui laudes.

tium, qui ceteris præesset, ab Vilnensi Collegio, quod regebat, & Aloyfium Odescalcum latine concionaturum ab Cracouensi sede translatos. Nullum prope tota in Transyluania reliquum erat Templum ea tempestate, quod non occupassent Hæretici. Ac ne ipse quidem Princeps, nisi domi priuatim diuinis mysterijs, & prædicationibus audebat interesse. Societati attributa sedes est in Abbatia Colosmonostri nomine, extra Urbem, verum adiuncta suburbijs. Sed illud admiratione non caruit, fuisse in conuentu Prouinciæ Societatem liberè admissam, vt cuncta, quæ soleret, tractaret munera. Et Caluiniani quidem prædicantes strenuè oblucebantur, vt Nobilitas, quamuis & ipsa hæretica superauit, Magistrorum cupidine, qui lapsam omnino institutionem tenerè ætatis, vnde barbaries, & cuncta vitia succreuerant, renouarent. Momentum tamen maximum erat in Principe: qui cum rebus ceteris, tum studio veri cultus, germanitate Stephani Regis se dignum præstabat. Sed Stephani supra ceteras laudes digna quoque relatu est modestia, & sapientia singularis. Nam cum Societatis opera plurimum vteretur; in operarum delectu, aut distributione nil sibi penitus assuuebat, cuncta integra Societatis relinquens Præsidibus. Itaque quamuis Patris Vianæ labores admodum probaret; tamen renouante eum Eue-
rardo, ne aula vsu nimio religiosæ disciplinæ vis relaxaretur, moram nullam iniecit. Quo de beneficio Regi rescribens Pater Generalis: Simul, inquit, Ma-
iestatis vestræ sapientiam admirati sumus, quæ id planè perspexerit, quod res est: Nullam posse religiosæ disciplinæ maiorem plagam afferri, quàm si eius libera administratio extrinsecus impediatur. Hac igitur vtens sapientia, cum item Societati Nepotem suum erudiendum permitteret; id voluit citra tamen disci-
plinæ domesticæ incommodum fieri. Pari moderatione Rodolphus Cæsar cum Patrem Ioannem Mesquitum vellet perpetuum detineri aulæ suæ Prædicatorem: postquam id Societati reque, & exemplo perniciosum cognouit fore; incepto destitit: contentus opera eius vti, quandiu Moderatoribus videretur. Nec du-
bium est, quin hanc sapientem modestiam, si cuncti Principes possent perdisce-
re, haud paulò magis fideles, & opportunos haberent ab religiosis familijs ad-
ministratos. Norunt enim Præsides, quæ cuique facultas, quid spiritualium vi-
rium sit: ac nisi extrinsecus retardentur; in tempore adhibent remedia: quibus tum religiosæ familiæ disciplina, & fama, tum Principibus administratorum utilitas conferuetur.

Hoc anno Pragæ, quod vberius consuli Boëmis posset, certa attributa domi
est hora Boëmicæ linguæ discendæ, cæptique pueri christiana rudimenta doceri
Boëmicè. Drasconitij Iauriensis Episcopi, regniq; Hungarici Cancellarij
postulatu ad Ciuitatem eius Sabariam missus est Pater Marcus Pithodius. Syno-
dum celebravit Antistes octoginta Præfulum conuentu. Pater in ea pro concio-
ne de Sacerdotibus veris, eorumque celibatu disseruit optato successu, Hæreti-
cis non audentibus contra mutire, multisque Ecclesiæ restitutis. Socium verò
eius Antistes pueris edocendis præposuit, dum catholicus ludimagister inueni-
retur. Per id tempus Gregorij Valentini nomen terrori maximè erat Hæreticis.
Hic Ingolstadij Theologiam proficiens, Sapientis præcepto, qui iubet stulto
responderi iuxta eius stultitiam, ne sibi sapiens videatur, acriter impios flagel-
labat, & fortiter veritatis laqueis irretiebat. Nominatim autem Herbrandi,
quem si Moderatores permisissent, prouocare ad publicum certamen statuerat,
loquacitatem, & maledicentiam retudit, qua Tubingæ in Societatem latrabat.
Amisit optimè de se meritum Societas hoc anno Bavariz Ducem Albertum In-
golstadiani, & Monachienfis Collegij Fundatorem, ac perpetuum inde à pri-
mordio Ordinis nostri patronum: amisit & magnum columen Catholica religio.
Sed damnum refarsit Guilielmus, qui non magis dignitatis, & coronæ, quàm
pietatis paternæ hereditatem accepit. Duos memorandæ virtutis Fratres Ca-
lo dedit Colonia Ioannem Berchensem, & Guilielmum Peschium. Ioannes in
Ianitoris munere primùm ita versatus, suo vt exemplo, piaque consuetudine
non domesticis modò satisfaceret; sed multum quoque prodesset externis. Dein-
de

de æditu factus, dum similis perseverat sibi, inque Sacelli cura, ornatu altarium, loci splendore industriam, ac diligentiam adhibet singularem; inter vestientes parietes fallente vestigio lapsus è scalis, & crure contracto, acerbissimo dolore ex distortionem nervorum extinctus est. Guilielmus Collegij erat obsonator simplicitatis candidissimæ, à qua non abesset necessaria eius procuratori solertia: idemque ita potens sui, ac Deo assuetus; ut in procuratore adeo mentis & curarum rapaci, nunquam serenam tranquillitatis suæ vultum mutaret, nunquam segregari ab conspectu, vsuque Dei iucundissimo videretur. Horum loco copiosam inxtra, atque egregiam sobolem, ad aliarum quoque Prouinciarum subsidia, Prouincialis Costeri in primis eximia ad id piscationis genus facultas suffecit. Peregrè interim multa præclare gesta, Aquisgrani præcipuè, vbi Pater Macherentius, id quod sæpius frustra tentatum fuerat, tandem expressit, ut in Ducis Iulii schola præcipua Catechismus Canisij iuuentuti prælegeretur, explosis Monhemij de rebus fidei tumultuosis quæstionibus.

Interim Prouinciam Belgicam bella, & pestilentia deuastabant. Belli vis, Traiecto ab Alexandro Farnesio Parmensi Principe expugnato, & pace cum duabus Prouincijs Annonia, & Arthesia facta, nonnihil remisit. At pestilentia Louanij, Leodij, & alibi recrudescens multos mortales absumpsit, atque è Societate Viros insignes. Leodij domicilij eius præses Nicolaus Minutius, Egidius Gibbarius, & Ludouicus Frater Coadiutor cecidere. Huic, quem ob columbinam simplicitatem, vitæque integritatem amantissimè cuncti venerabantur, solennes exequias vltro Ciues in Paræijs omnibus, Religiosorumque Cœnobijs celebrandas curarunt: in emptoris ministerio, quod obibat, virtute populo euulgata. Eadem celebritate Minutij cohonestarunt excessum. Vixerat in Societate ab anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo quietè, modestè, obedienter. Patria erat Dionantinus. Neapoli ab Collegij eius initio supra octo annos egit: inde in Galliam: postremò in Belgium missus grammaticam latinam & græcam ad duodecim annos, aliquandiu etiam hæbraicam docuit. Duaci Pater Balduinus Hanguart integerrimæ vitæ pridie Natalis Sancti Ioannis Baptistæ obiit, quem Iulio insequenti quinque secuti sunt Fratres. Sed Louanij flos virorum amissus, Pater Rainerus Rainerij, Andreas Boccatus, Arnoldus Hæfius, Ioannes Iacobi Astenfis. Postremus, quem nominati, vtili multis populis peregrinatione perfunctus, cùm Louanium fractus laboribus rediisset, beato fine requieuit. Societatem anno millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, cùm pastor fuisset Antuerpiæ ad Sanctum Iacobum, iamque Neomagi in summo Templo Decanus ageret, Colonie ingressus. Plurimum concionibus valuit. Bransbergensem Ciuitatem sub ipsa Collegij primordia excoluit. Multa passus Elbingæ, quæ suo loco narrata. Demum reuersus in Belgium in suprema excursionem, dum Geldriam, Cliniam, & Frisiam concionibus, & catechismo peragrat, Dauentia substitit. Qua ab Hollandis obsessa aliquot mensibus perseverauit modò ad Canonicos, modò ad Ciues reliquos, & milites Germanos ibi præfidiarios quotidie verba faciens: tam singulari Dei præsentia; ut non rarò hostiles globi præteruolarent concionem, vel proximè inciderent planè innoxij. Per Urbem Neomagensem, quam adiutum ibat, tanquam vrsæ latro deductus, ac derisus est, aliaque multa vir Apostolicus Dei causa fecit, ac pertulit. Arnoldus anno millesimo quingentesimo quadragessimono Romæ Societati adiunctus, exinde fidele ministerium in salutem animarum præbuit. Anno post receptus est Colonia Boccatus, ac Romam subinde missus, inde in Siciliam, postremò Belgio restitutus, summo labore ad Parisiorum culturam, ex quibus erat oriundus, aliquot annos non magno prouentu incubuit. Nouissimè exul Antuerpia Louanium cùm venisset, asportato magna cum constantia diuinissimo Sacramento, hinc ad patriam permanentem, ac beatam translatum est. Rainerius præerat in præsens Louanensi Collegio prudentia pollens, facultateque fingendi hominum mores priuatis colloquijs, annum iam quintumdecimum suauis Religionis iugum cum laude ferrens.

129
Tum Guilielmi
Peschij.

130
P. Costerus e-
gregius anima-
rum piscator.

131
P. Macherenti-
us Aquilgrani
Canisij Cate-
chismum intro-
ducit in scholis.

132
Belgij res.

133
Louanij, & Le-
odij pestis re-
crudescit.

134
Ludouici do-
mestici empro-
nis mors, & vir-
tus.

135
Tum Nicolai
Minutij Colle-
gij Rectoris.

136
P. Balduinus
Hanguart Du-
aci mortuus.

137
Io. Iacobi A-
stenfis Louanij
mortui laudes.

138
Arnoldi Hæfij
mors.

139
Tum Andree,
ac Boccatii.

140
Tum Raineri
Rainerij Colle-
gij Louanensis
Rectoris.

141
Parmensis Prin-
ceps Patres
Traiectum mit-
tit ad Vibem
hæresi purgan-
dam.

142
P. Io. Ferdinand-
us bene gesta.

143
Galliæ res.

144
Mussiponti Lo-
tharingij Du-
cis filij, & duo
Reginæ Galliæ
Fratres Collegij
scholas adeunt.

145
Card. Vadimo-
ntanus in iisdem
scholis disputat,
& theologiam
defendit.

146
P. Nicolaus
Clerus nobilem
virum à Calui-
no abducit.

147
Maldonatus
Academice leges
condit.

148
Sodalitates duas
instituit.

149
Monachos ad
vitam commu-
nem reuocat.

150
Collegio Pari-
sienfi Lectores
ad Romani
Collegij nor-
mam assignat.

151
Burdegale Ca-
techismus in
Paræcijs indu-
cit.

152
Ad euangeli-
zandum Xanto-
nibus mittit.

153
Missio ex Tur-
nonensi Colle-
gio.

154
Vbi tres erant
Catholici tres
tantum Hæreti-
ci relictæ sunt.

155
Augerius Dolæ
Societatem Mi-
sericordie insti-
tuit.

rens. Interim, quamvis mors vndique fremeret, nequaquam intermissa solandi af-
flictam plebem solennis cura: postulatuque Ciuitatis, & Parmensis Principis, ali-
quot remissi Traiectum, qui inductam ab Hæreticis rubiginem conarentur abster-
gere. In his fuit Pater Ioannes Ferdinandus Principi, exercitui, Ciuitati percarus;
cuius laboriosa, & potens caritas vsque eo profecerat, vt etiam earum gentium lin-
guis posset pro suggestu populos alloqui. Nihil est enim, quod gloriæ diuinæ stu-
dium non emineat, præsertim si cum sui contemptu, & demissione coniungitur.

Per idem tempus in Prouincia Franciæ gymnasium Mussipontanum claritate
Auditorum florebat & numero: inter quos ipsi Lotharingi Principes, Ducis fi-
lius, & duæ Reginæ Galliæ Fratres spectabantur. Et quidem ita vt Cardinalis Va-
dimontanus neque disputare, neque excipere, quæ Præceptor Theologiæ dictabat
refugeret. Nec minori erant lumina illa iuuentuti ad pietatem incitamento,
cùm quotidie interessent sacro, ac festis diebus sacro magno, concioni, preci-
bus vespertinis: ad hæc statas confessiones sedulo obirent. Hic Pater Nicolaus
Clerus nobilem virum cognomento Harocourtium à Caluino abduxit. Maldo-

natus cæpta superiore anno spectando perficiens, seriem studiorum dispensa-
uit, leges Academiæ condidit, duas Sodalitates, vnam è Ciuibus sub nomine Ve-
nerabilis Sacramenti, alteram è discipulis in tutela Cæli Reginæ constituit.

Tum ex itinere Casæ Dei Monachos adhortationibus amore perfectionis incen-
sos ad communem vitam reuocauit. In Collegio Parisiensi, ad Collegij Roma-
ni formam, duos, qui Theologiam subtiliter pertractarent, vnum qui sacras ex-
planaret literas, alium qui conscientiarum quæstiones, apposuit. Burdegale ex-
plicationem catechismi puerili ætati tribus in Paræcijs induxit, cùm ante non
appositæ ad rudes annos, sed è superiore loco more concionatorio, ac theologi-
cè catechismus explicaretur. Quosdam in Xantones misit Apostolico ritu Evan-

gelio promulgando. Indigebat grauissimè tractus ille cultura. Antistiti non
animus deerat, sed coloni. Itaque Socios auidè excepit, totaque sua Diocesi di-
spersit. Illi etiam Rupellæ, totaque illa vicinitate diuinum fecere præconium,

obuijs animis, supra quam potuisset sperari, vbique excepti: innumeris tum con-
firmatis in fide, tum ab hæresi explicatis. Haud minus feliciter in Prouincia
Aquitaniæ ab Turnonensibus Patribus in circumiectis Pagis aduersus opinio-

num monstra pugnatum, vt alicubi nulla reliqua facta sint, alibi perpauca, ea-
que valde fracta. In vno quiddam similiter euénit, atque olim Neocæsareæ San-
cti Gregorij Thaumaturgi tempore. Cum tres numero Catholici inuenti
fuissent, planè tres modò reliqui Hæretici facti sint. Edmundus Augerius cùm
quascunque attingeret oras diuinum semen spargens, messem vberissimam lege-
ret; Dolæ hoc anno ex sententia laborauit. Ea Vrbs Sequanorum est Catholi-
co Regi parentum præcipua, vbi & literaria Vniuersitas est, & supremum con-
siliium Prouinciæ. Hic Edmundus Sodalitatem, cui à Misericordia nomen fecit,
condidit, tum ad alia pietatis, tum ad hominum extremo supplicio afficiendo-
rum curam. Ad Prouinciæ comitia ex ceteris quoque Ciuitatibus Nobilitas
coacta, sic sanctæ eius eloquentiæ capta est; vt vbi domum reuertit, famam dis-
seminans, multos ex remotis locis ad hominem audiendum incitaret. Atque ipse
simul operam consentientibus nauans, antemeridianas in subsellio horas, ac po-
meridianas ponebat omnes summa patientia: tum ad alias atque alias regionum
Præfectorum accitu digressus Vrbes, pari vbique prouentu cæleste semen effun-
dit. Miro inde Collegij desiderio Dolani succensi, idonea Urbis regione, &
ampla, domum areamque ad extruendum Templum magno statim pretio cœ-
munt. Literas ad Pontificem dant, quibus rogant in redditus annuos Prioratum
transferri: alias ad Regem catholicum, vt boni consulat Dolæ sedem figere So-
cietatem. Ita demum certarunt, vt initium Collegio nonnullum factum sit.

Ruthenis Ioannes Rogerius religioso triginta annorum famulatui finem sanctè
imposuit. Lutetiam Parisiorum habuit natalem. In Collegijs Bononiensi, Pa-
normitano, Romano, Apamiensi versatus, & variarum disciplinarum publice
doctor

doctor. Evénit sub annum seculi huius septimum & quinquagesimum, ut ne-
scio quo inconsulto zelo Societatem deserere, ac patriam reperere statueret.
Eam ob rem ab Romano Collegio discessit magno omnium mœore; quibus a-
lioqui bonitate, atque adeo doctrina in oculis erat. Itaque Socij ad preces, quæ
publicè indictæ, pariter confugere omnes. Atque interim Rogerius cum ad
Ciuitatem veterem venisset mari iturus, mutato repente consilio, Viterbium
petijt, facturus per Hetruriam iter. Sed neque hoc consilium stetit, existimans
fatius fore Lauretanam ædem de via salutare. Narnium itaque iter vertit. Ibi
obuium habuit hominem de Societate, cuius sermone ad Collegium reuocatus
est. Ita dum pro eo preces non intermittunt Fratres, quasi earum nexu tenere-
tur, animaduersum est circuisse, nec longius milliario quadragesimo potuisse se-
cedere. Confirmatus Dei gratia, solutoque Apamienſi Collegio Ruthenas trans-
latus, magno illic cum domesticorum, tum Ciuium emolumento Rector annos
permultos egit, comparique eorum luctu vitæ cursum absoluit. Celebratiorem
tamen famam sanctitatis reliquit Cæsaraugustæ sexto Kalendas Martias Ioannes
Ximenius Frater adiutor quartodecimo fidelis ministerij anno. Is in Regni Va-
lentini Montanis ortus in Pago nomine Biar, Medici, qui amissa vxore ad vi-
tam solitariam secesserat, hortatu ad Societatem pellectus: acceptaque ab eo
schedula in commendationem ad Patrem Cordesum, tum Aragoniæ Prouincia-
lem, dedit se Valentiam versùs in viam. In itinere grauis molestia hominem,
& inde languor innasit, viriumque defectus. Itaque bis, terne residere coactus,
rotusque anhelans, secum ingeminabat: En, Ximeni, quò pergis cum parua
ista in manu pagella? nempe ad homines, quos tu ignoras, & qui te ignorant.
Hæc distitanti, ac pleno mœoris è calo robur repente insolitum, & lumen
affuit: ut conuersus ad Deum crebrò iteraret: Spondeo, Domine, me omnino
iturum, ut amoris tui gratia illis Patribus seruiam. Spondeo nil me acturum, nisi
tui amoris gratia. Quia re vera ignoro equidem quò pergam, & quibus serui-
tum eam, nisi tibi, Domine Deus meus. Inde vigore etiam corpori restituto,
alacer Valentiam venit. Ter recipiendus nec ne esset Prouincialis consultatio-
nem cum suis instaurauit: illisque repellentibus, quòd non appareret; quem in
vsum posset recipi; tandem fertur dixisse omnino recipiendum, & quidem in
eum vsum, ut fieret sanctus: nam ad id planè factum videri. Nec fefellit Xime-
nius expectationem, sed longè superauit, & ad Sanctitatem profecit eximiam, &
magno vsui sedulo ministerio fuit. Statim domum admissus, dum varia illi mini-
steria enumerantur, & interrogatur quid commodissimè posset exequi: quod infi-
mum, ac foddissimum reperit, ad illud se idoneum respondit. Inde Cæsaraugu-
stam translatus, præcipuè in Villæ cura, rebusque Collegio necessarijs plauſtro
vehendis agens iumentum, vitam exegit: quam cum semper miri exempli duxis-
set; triennio tamen ante excessum, quasi de integro se Deo tradidit, ac longè
plenius ipso vicissim vberiora vsque in eum cali dona superfundente. Vestitu
semper, attrito, ac lacero, & calceis aut ruptis, aut nullis utebatur, ægrè ferens si
quis Rectorem ea de re admoneret, dicens se animum suum planè permisisse
Moderatori, multo magis permittere corpus debere: atque illum per sese, quid
expedire iudicaret, prouisurum. Totum diem strenuè laborans, noctu tres,
vel cum plurimum quatuor horas quieti, ac ferè vestitus dabat, reliquum tempus
orationi. Hæc tota in meditatione sanctæ Christi passionis versabatur: quam
versiculis vernaculo rithmo ipsèmet explicarat. Eos versiculos lentè pronun-
tians, ac mente reuoluens, primùm in fletum abibat totus: deinde penitus abri-
piebatur spiritu, sic ut potens sui non esset: quod ex ipsomet cognitum est,
cum Moderatori conscientiam aperiret. Ac dicebat se meditari sanctam Pas-
sionem, quòd sibi in ea esse omnia viderentur, extra eam nihil. Ex hoc cum
Maiestate summa commercio hauriebat simplex illud, ac purum pectus, in-
stimabiles lucis radios, & fiduciam de summa bonitate singularem. Et quia
intelligebat se ad labores, non ad quietem vocatum; huc suas meditationes di-
rigebat, se ad asperissima parans. Et inter opus cum Deo, tanquam præsentem
familiariter colloquens: quæ vel aptissima diuinæ vsu consuetudinis assidue fruen-
di,

157

Eiusdem elo-
quentiæ vis.

158

In audiendis
confessionibus
patientia.

159

Dolani de Col-
legio fundando
serio agunt.

160

Io. Rogerius
apud Ruthenos
sanctè moritur.

161

A Societate ali-
quando defecit.

162

Ad eandem So-
ciorum preci-
bus redijt.

163

Io. Ximenij vo-
catio mirabilis.

164

In via debilita-
tus diuinitus ro-
boratur.

165

Vt incipit ad
Religionem re-
ijcitur, ut aptus
ad sanctitatem
recipitur.

166

Vilissimum sibi
eligit ministe-
rium.

167

Cæsaraugustam
missus villicum
agit.

168

Sui corporis cu-
ra neglecta to-
tam superiori-
bus relinque-
bat.

169

Brevis in som-
no in oratione
prolixus.

170

Orationis ma-
teria Passio
Christi.

171

Abundat lacti-
mis.

172

In Passione om-
nia se inuenire
dicit, extra nihil.

173
Meditationem
ad labores dirigit.

174
Manus ad laborem, mentem ad Deum intendit.

175
Cum Deo famulante in laborando colloquitur.

176
Laborandi, ac patendi desiderio flagrat.

177
Quomodo res difficiles, faciles sibi semper redderet.

178
Specios, quibus inferuit. Angelos, & Dei præcones æstimat.

179
Laboriosa magis ab Socijs sibi sumit.

180
Pro se contententibus rogat.

181
Pis sermonibus proximos iuare studet.

182
Obitus sui diem prædicit.

183
Extrema morientis verba.

di, dulcemque conseruandi deuotionis sensum est via. Sæpe dicebat: Domine, vt re opera mea: cumque sibi ipse, quasi voce Domini responderet: Quo pacto opera tua vis vtan? subiiciebat: Vt vis, Domine. Alias: Sic me, Domine, vt re, vt quispiam homo pauper suo vtitur iumento. Post totius diei laborem, cum vespere onustus herbis, ac fengibus à Villa domum rediret; se ipse, tanquam Domini voce, compellabat: Quid egisti Ximeni? ac respondebat: Laboravi pro te, Domine. Tum subiiciebat: Si vbi domum veneris, iubeant te totam noctem terram fodere; quid agas? Non iubeant, Domine, sat enim norunt totum diem me non cessasse. At si iubeant, quid demum agas? Terram, Domine, tui amoris causa, fodiam: atque vinam iubeant. Vbi ad exiguum illam quietem recedebat, sic precabatur. Domine, si cui hac nocte interrumpenda quies est, atque exeundum ad caritatis officia; is ego sum. Vtere hac nocte, Domine, opera serui tui. Non aliter ad alia, & quidem ad durissima quæque præparatum assidue gerebat animum affirmans, cum quis minutis in rebus obedientiæ difficultatem sentit; oportere eum animo ardua præcipere, ac singulis diebus offerre Deo maiora, quò procliuus minora præstentur: Nam statuo, aiebat, obedire vsque ad sanguinem, vitamque pro obedientia fundere; cumque arduum quidpiam mandatur; tum me ipse ita appello: Ximeni, nihil est, quod queraris: nam quod iuberis non est vt sanguinem, vel vitam des, quod tu tamen proposuisti. Ita dilataus ad magna animum, saltem assequor parua. Aiebat antequam se totum, ac penitus sanctæ obedientiæ permisisset, subtristem interdum, & inquietum fuisse: postea verò iugem tranquillitatem, & iucunditatem adeptum. Inde quoque suis laboribus condimentum addebat suauæ, ac sanctum, quod Patres, Fratresque scholasticos intuebatur tanquam Angelos Dei, & diuinos Euangelij præcones: eumque spiritum in alijs Coadiutoribus Fratribus conabatur inferere: quò non solum alacriter, sed etiam religiosè sua obirent ministeria; non Christum modò venerantes in famulis suis; sed cuiusmodi in famulis, qui professione Christo quàm simillimi essent, & suas vitas in eius gloriam, & animarum salutem deuouissent. Hisce cogitationibus ferebat, vt nunquam defatigaretur: quin & molestissima quæque, ac laboriosissima ad sese ab Socijs auerteret. Siquē eneniret, vt super labores sermo aliorum, vel contemptus accederet; tanquam de geminato gaudebat lucro: quòd tum præcipue ostendit, cum lignatum aliquando cum Fratre Nouitio pergens, ab manu agrestium contemptum, ac rusticano ioco Ignatianorum mancipia appellatum, exceptus, ad socium conuersus: Commendemus, inquit, Domino eos homines: texunt enim nobis coronam. Non tamen opportunitates iuuandi proximis, si quæ dabantur, prætermittebat: imo & captabat studiosè, præmeditata habens rationes, ac vias, quibus pro modulo suo, posset proficere. Cumque initio non ita liberè cum omnibus auderet pios inferre sermones; vbi diuinitatem vberius hausit, animum induxit, quod & præstabat, de Deo, rebusque sanctis apud quosuis loqui. Inter hæc studia vbi fidelis operarius ad vespeream sui laboris peruēnit, magnis correptus febribus, denunciavit octauo se post die abiturum. Sexto autem ita morbus increuit; vt post præbita sacramenta, tanquam mox excessuro, cœperit sacra Domini Passio recitari: at ille cum paulum audiuit: Sat est, inquit, in præsentia: vbi maturum fuerit, prosequemur: ac repente ita leuatus est; vt videretur omni planè defunctus periculo. Die tamen octauo aduocato Patre, qui ante legebat, monitoque iam tempus adesse sacræ historiæ recitandæ; vix hora interiecta, ad mercedem capiendam migravit. Interrogatus iam moribundus, vellent ne in Cælum tendere; Nihil, inquit, volo, nisi quod Domino pridem sponendi, vt sanctissima eius voluntas pertæd fiat. Ac subiiciente Patre: Pari ergo voluntate carcerem infernum subires? Non istuc nunc agitur, inquit: nam quod erat futurum iam completur. Ex qua voce, ac cetera vita non dubitarunt Patres, quin ad æterna euolarit gaudia, eiusque rei prænotionem ante diuinitus accepisset. Pater Balthasar Aluarius & ipse vti inelytæ sanctitatis; dum Cæsaraugustanum Collegium vifit, Viri virtutibus cognitis, eas egregio testimonio in epistola ad Collegij eiusdem Fratres scripta explicauit.

cavit. Caruacæ Ferdinandus Garzia, domo Calaguritanus anno millesimo quingentesimo quinquagesimonono in Societatem adscitus pridie Nonas Martias mortales miseras cum æterna beatitate commutauit. Nam quod virtutem suam Deus in infirmitate clariùs ostenderet; hunc famulum suum ingenio maximo, & præstantibus donis à natura ornatum, maluit patientia, quàm rebus cum vulgi plausu gerendis insignem facere. Adolescens cum occasiones innumerabiles peccandi consideraret; institit à Deo precari, vt ad eum se statum vitæ deduceret, in quo maximè Maiestati eius inferuirit. In qua precatione ampliùs biennio perseuerans; semper magis, ac magis ad Societatem trahi se sensit: præsertim quòd in ea orationis, meditationisque florere studium intelligeret, optimum aduersus peccata munimen. Porro ingressus, tanquam se hominem oblitus, omnia vilitatis, & austeritatis anidè animo complexus genera, optabat vitam in humillimis ministerijs totam contere, ab omnibus despici, & proculcari. Ieiunia, flagella, & id genus asperitates sine modo: etiam ad Indos eam ob causam pergere: vt quòd ceteros mortales auri, & gemmarum cupiditas trahit; illic ipse paupertatis, ærumnarum, periculorum thesauros quæreret. Sed fecit Deus, vt inueniret in Europa. Nam cum valetudine, quam fortè sub initium intentiore cura concusserat, semper vsus esset aduersa; postremo vitæ quadriennio cum dolore acerbissimo capitis, cordisque, affixus assiduè lecto, hæctica febri consumptus est. Videbatur, vt vsu venit auaris, quorum auiditas lucris extimulatur, fieri asperrima tolerando, appetentior duriorum. Adeo non modò patienter, sed alacriter, & cum gaudio, cumque summa in Deum fiducia, illam opinione vulgi intolerabilem molem ferebat. Cum eo etiam obedientiæ, ac seueritatis studio, vt cum iam Medicus, tanquam deposito, iussisset dari quicquid optasset; interrogatus vt peteret, si quid futurum sibi iucundum putaret; commotior responderit: Ego ne, Deus bone, id petam, quod futurum iucundum sit? Id erit optatissimum quod dederitis. Vna res habebat sollicitum, ne cum cuperet vehementer dissolui, & esse cum Christo; eam cupiditatem ad finiendos dolores sui amor exciret. Itaque quod alij laborant in temperando vitæ amore; hoc ille laborabat temperando amore mortis. Sancti Thomæ Aquinatis die, vti quatrinduo ante prædixerat, præparatus Mysterijs sacrosanctis, è vita dimissus est. Maria Diaz sanctimoniz celebris femina octauo post die visum eum sibi affirmavit cum corona in capite Solis instar micante. Vnde intelligebat iam beatum diuina gloria collustrari, pretiosos patientiæ suæ gemmis insignem. Nemo fuit, qui talem Virum non gauderet à corpore mortis liberatum. At Granatæ octauo Idus Ianuarij Collegij Rector Ioannes Emmanuel Leonius Hispanensis genere, eoque nobili, domesticos pariter & externos obitu acerbo afflixit. Supra fidem prope est quàm carus, ac venerandus esset domi, forisque suarum merito virtutum, modestiæ in primis, prudentiæ, & caritatis. Anno quinquagesimoquinto seculi, suæ ætatis duodeuagesimo in Christi militiam dederat nomen, Sancti Dominici, Augustini, & Francisci non inuitati Ordines exequijs eius interfuere, cumque multis honoratis è Clero Archiepiscopus. Minor iactura sed lucuosior, ob casus indignitatem, & additos calamitatis consortes, Patris Alphonfi Lopij mors fuit. Sextodecimo ab Granata milliario, dum rediret Accio consecratus Sacerdos, Idibus Martij, postridie eius diei, quo fuerat initiat, ipsum, ac tres Augustinianos, & aliquot seculares abductos in interiora montis grassatores ex Maurico genere crudelissimè interemere. Cadaver vix viginti post dies repertum est: sed mirè deformatum, vt nisi schedula Sancti tutelaris, qui eo mente ei obtigerat in sacculo inuenta, & quædam vestium notæ fecissent indicium, de facie agnosci non posset. Relatum ad Collegium, christianaque cerimonia humo datum. Alios multos ad se euocauit vitæ Auctor dignos quidem æterna memoria. Sed hîc recensenda sunt capita: quanquam & fortè, quæ humanæ sunt mentis tenebræ, silentio quosdam inuoluimus memoria digniores. Quibus nihil equidem detractum velim: sed ne opus in infinitum exerceat; adhibendus est modus. Sua stat illis illibata in Cælo gloria, & cele-

184

Ferdinandi Gar-
zia: mors, &
dotes.

185

Eius ad Societa-
tem vocatio.

186

Humilitatis stu-
dium.

187

Patiendi deside-
rium.

188

Sux voluntatis
omnino expect.

189

Mori cupit.

190

Prædicto die
moritur.

191

Matæ Diaz ap-
paret lumine
coronatus.

192

Io. Emmanue-
lis Leonij Gra-
natæ Rectoris
mors, decora,
& funus.

193

Alphonfus Lo-
pius à grassato-
ribus Mauricis
interimuitur.

194
Ouerente Colle-
gium fundatur
a Magdalena
Vlloa.

195
Alphonſus Ru-
itius primus
Reſtor.

196
Noſtrorum in
animarum com-
modum labo-
res.

197
Pampilonæ
Collegium fun-
dat Io. Pinerius.

198
Franciſcus Hur-
tadus Prorex
promouet.

199
Pp. Baptiſta
Martinius, &
Lugus primi
noſtra ibi mu-
nia exercent.

200
Domus Profeſ-
ſæ Valentia, &
Hiſpali fundan-
tur.

201
Hieronymus
Domenechus
primus Valen-
tiæ Præpoſitus.

britas abundè par meritis, olim in ſuprema quoque vniuerſitatis gentium pane-
gyri reponenda. Ouerenſis Collegij, liberalitate Magdalena Vlloa multa ſibi in
calo tabernacula æterna preparantis, hoc anno fundamenta ſunt poſita, Al-
phonſo Ruitio, Prouinciali olim Romano, primo Reſtore. Rem fruſtrà ante
tentarat Andreas de Prada Abbas Tunnonis. Deinde Ferdinandus de Valdes
Archiepiſcopus Hiſpalenſis inſtitutam ab ſe Academiam Societati deſtinarat, &
ipſo morte præcepto, teſtamenti eius Procuratores tradiderant: ſed ſubortis li-
tibus maluit Societas ſuo iure cedere, quàm cuiſpiam dolorem afferre. Neque
in præſentia defuere (Satana obſtare præclaris initijs conſueto) graues difficul-
tates. Verùm breui, vbi religioſorum laborum ſpecimen editum eſt, ac cæpere
diuino verbo perſonare Tempia, Paræciæ, & compita catecheſi, omnibus ani-
marum neceſſitatibus prompta opera tempore omni eſſe, admirabilis conſequen-
ta eſt cuncto in populo conuerſio voluntatum: ipſeque Antiſtes, antea lentior
in recipienda colonia, perſuſus gaudio omnem repræſentare cæpit Patris aman-
tiſſimi caritatem. Quini Patres, Fratresque incolæ primi fuere: qui cùm pro ſe
certatim ſinguli nouam vineam colerent; Reſtoris tamen, quanquam inter ad-
uerſam valetudinem, in ſuggeſtu, in ſubſellio confeſſionali, in catechiſtica ſella,
vbicunq; opus eſſet, ardor, inſtractusque animus eminebat. Atque inter cetera,
vt vbique fiebat, ſtatim inductus diuinorum vſus myſteriorum, & ſancta æmu-
latione excitati veterum cultorum conatus. Multò magis deinde perfectum ex-
curſibus in agros ad rudem agreſtium turbam, vbi occupatorum in excolenda
terra incultas, & ſpinis obſitas animas purgantes, & conferentes diuino ſemine,
fruges aluere in cæli horreum inuehendas. Initio vna tantum puerorum inſti-
tuta eſt Claiſſis primas diſcentium literas, cui aliæ deinde additæ, conſueto &
doctrinæ, ac pietatis pronentiu. Pampilonæ quoque receptum Collegium eſt:
Quippe cùm Vrbs ea ſit præcipua regni Nauarræ, tum per ſeſe laborum Socie-
tatis idoneus campus erat, tum ſedes opportuna ad latè excurrendum, etiam
ad excubandum aduerſus Hæreticos finitimæ Galliæ. Haſce ob cauſas Ioannes
Pinerius indidem ciuis, quæ dudum agitarat, vſit validius, patrociniū naſtus
Proregis. Is erat Franciſcus Hurtadus Marchio Almazani, qui reuerſus ab Au-
ſtriaca Legatione, Regnoque Nauarræ Præfectus, vt impenſè Societatem, ac
ſalutem animarum amabat, ſuſcepit rem ad exitum perducendam auctoritate,
& opibus ſuis, Pinerio ipſi, quanquam per ſeſe eurreret, ſtimulis additis. Hoc
libentius eam ſedem capiebant Patres, quòd non ſolùm ſub Epiſcopatu Pampil-
onenſi ſunt felicia incunabula Sanctorum Ignatij, atque Xauerij; ſed etiam Pam-
pilonæ arx ſtabat, in cuius propugnatione accepto vulnere Ignatius, perque il-
lud ſalute animi, excelfos illos ſpiritus ad digniora ſe bella tranſtulerat. Ipſe
Prorex indignum ſolebat dicere, vt quando ex Ignatio, & Xauerio, tanquam
duobus ſtirpibus, totum in Orbem terrarum propagati erant rami, & fructus;
parens, & alitrix eorum terra extra partem adeo publici boni relinqueretur.
Empta eſt, quanquam non ſine nonnullorum ſtrepitu, percelebri Vrbs loco
domus, miſſique ad ſpiritualem ſementem inchoandam Patres Baptiſta Marti-
nius, & Lugus. Venit & ad locum ſpectandum Auellaneda. Quo ex itinere
Loyolam cùm diuertiffet; domum Ignatij alumnæ pietate ſumma ingreſſus,
nouo ſe quodam ſpiritu inſtinctum, nouoque pietatis æſtu, ex quo præter mo-
rem incaleſceret, proſitetur ſuccenſum. His duobus Collegijs in Caſtella Pro-
uincia additis; in Aragonia Valentia, in Bætica Hiſpali domus acceſſere Pro-
feſſorum. Valentina domui Hieronymus Domenechus præpoſitus, Templum
poſſeſſione pridie inita, die Pentecoſtes, Archiepiſcopo Hidruntino ſacrum fa-
ciente, dedicatum eſt. Ad concionem Patriarcha dixit, interque cetera monuit
populum, grates vt ageret Deo, quòd Societatem loco tam Ciuitati opportuno
conſtitueret. Nihil enim Patribus, niſi populi emolumentum propoſitum eſſe:
proinde vterentur occaſione. Se quidem beneficium agnoſcere in primis, quòd
ad ſui leuamentum oneris, gregisque ſibi commiſſi commodum ea res pertine-
ret. Eodem die noua in domo conuiuium Patribus, ſequè conuiuiam dedit,
vna

vnâ cum compluribus præstantibus viris. Auxit gratulationem, populique admirationem ingressus in Societatem eodem die Francisci Scribæ magna nobilitate ac re, maioreque mortalium bonorum spe Sancti Spiritus igne in holocaustum Deo incensis. Erat quadragenarius, doctus, ac ceteris ad absoluendam Euangelici ministri personam donis instructus. Inuit etiam sua bibliotheca sat locuplete nascentis domus penuriam. Initium fecere mendicandi pendentibus ex humero manticis ipse Pater Domenechus, & Pater Barzius, binaque in hebdomada emendicatione assatim panis corrogabatur, ita distributa Vrbe, vt ad eandem domum non nisi quintodecimo die rediretur. Recens Patrum imperus, rei nouitas, ædis ad hæc sacræ opportunitas breui diuina mysteria octauo quoque die obeuntium numerum geminarunt. Susceptræ superiore anno ad circumpositos Neophytos catecheses vtilitate summa retentæ. Homines miserrimi numero maximo, vt erant ab omnibus destituti, ac suapte sponte christianæ pietati minus addicti, prorsus iacebant in tenebris, & vmbra mortis. Post Gasparem Loartem, in ea re plurimum sudauit, profecitque Pater Simon Dominicus. Initio permagnæ difficultates occurrere ex odio, quod ea natio aduersus veteres Christianos ex impotentium contemptu, ac vexatione conceptum habet. Tamen experimento est cognitum minus opinione deploratum negotium esse. Caritate Patrum, comitateque pellecti, non pueri modò ad christianæ doctrinæ scholas, sed grandiores quoque non grauare itabant, discebantque facili christianos ritus, & induebant mores. Hispalensis domus collocata est in veteribus Collegij ædibus, nouoque Templo, quod per id tempus diuinis addictum est. Collegium in ædes migravit, quas ædificandas, & censu annuo muniendas Ciuitas benignè suscepit. Non nihil in populo offensionis, ac sermonis exciuit damnatio ad trirèmes presbyterorum Lorenensium, quos Hispalim ductos vulgus Theatinos vocabat. Sed maturè obuiam iuit Archiepiscopus, innocentiam Societatis iubens in omnibus Ecclesijs vulgari, nequa ei ex falso rumore labes, cum auctoritatis imminutione, adhæresceret. Nec modo (vt erant Primores sat rerum gnari, & in vniuersum Ciuitas optimè affecta) calumniæ omnes facili disculsa: sed per occasionem vulgaræ Societatis laudes, ac celebrata, Deo gloria, cuius est opus, famulos suos, & à culpa defendere, & laudandos efficere. Quamquam in hac Prouincia hostis humani generis, & olor pacis æternus graues iam diu ad distrahendos Sociorum animos intentabat pugnas: scilicet, qua arte bonos aggreditur, specie honestatis maioris obiecta, quaque via alibi sæpè schisma tentauerat. Querebantur inferiores nimio se imperio, duriusque tractari: culpas leues non modo puniri grauissimè, sed æternam earum memoriam conseruari, & exsuscitari cum putabatur extincta. Moderatoribus hanc esse curam maximam obseruare, ac vexare subiectos. Inde manare malum, ac fundi per inferiores, vt ipsis quoque summum esset negotium notare alienas noxas, explorare vitas, & crimina. Inde neque inter subiectos inuicem fratrum, neque erga Moderatores filiorum vigere fiduciam, sed potius degeneres quasi in regno mores indui. Ita erat vniuersa Prouincia duas distracta in partes, ac malum iamdiu natum, nunc tandem erupisse dicebatur, aditu per Garziam Alarconium Visitatorem patefacto, quem plurimi tanquam calitus missum exceperunt. Habebantur seueritatis principes in præsentia Pater Ioannes Cagnas, quem quasi fontem eius mali nominabant, Petrus Bernardus Prouincialis: qui cum ante suauitatis laude carus vulgo esset, paulatim ferebant, siue Magistratus diuturnitate, siue seueriorum familiaritate, ad eorum sectam abstractum. Præterea Franciscus Vasquius, Gregorius à Mata, Ignatius Castellus, alique nonnulli non eiusdem modò sensus, sed etiam inter se quasi quodam fœdere colligati. Qui in Congregatione prouinciali, vt longè superabant numero è suis partibus Procuratorem Ignatium Castellum delegere: qui Romam profectus, tum eorum facta apud Patrem Generalem defenderet, tum contra partes aduersas pramuniret, ne ea administrationis ratio mutaretur. Sanè plerique eorum eximie erant, præstantisque virtutis, nec nisi nimio zelo peccabant, si quid peccabant, ad conseruandam

202

Franciscus Scriba Societatem ingreditur.

203

P. Domenechus, & Barzius bis in hebdomada per Ciuitatem emendicant.

204

P. Gaspar Loartes, & Simon Dominicus Neophytos catechismo iungunt.

205

Domus Professa Hispalensis in Collegij ædibus collocata.

206

Archiepiscopus Hispalensis bonum Societatis nomen curat.

207

Sociorum querelæ domesticæ.

208

P. Garzias Alarconius Prouinciam visitat.

209

P. Io. Cagnas & Petrus Bernardus Prouincialis querelæ causâ.

210

Tum Franciscus Vasquius, Gregorius à Mata Ignatius Castellus.

211
Recta discipli-
na à modera-
mine non dil-
cedat.

212
Seueritas cum
lenitate coniun-
genda.

213
Euerardus di-
scordias com-
ponit.

214
Castellanos in-
ter ac Lusitanos
Socios scilicet Sa-
tan discordias.

215
Religiosi cari-
tatem non natio-
num studia fo-
ueant.

216
De Leone Hen-
rico Regis con-
fessario Lusitani
conqueruntur.

217
Henricus Rex
eum defendit.

218
Murciani Col-
legij Patres ca-
ritate in agro-
tos milites exer-
cent.

219
Nosodochia in-
stituant.

dam religiosæ disciplinæ integritatem, rectamque apud proximos famam inten-
ti. Ceterum dum supra imbecillitatem humanam custodiam intendunt, nec
modum adhibent; caritatem, quæ debet esse in omni recta administratione
membrorum cum capite nexus, & vinculum, non leuiter conuellebant: cum-
que in omni multitudine, quantumvis eximia, ac lecta, nunquam possint earun-
dem cuncti esse virium, nec eadem via duci: & verò semper aliqui tanquam sex,
ac scoria sint, querimonijs, artibus non bonis, Satanæ fallacijs pandebatur adi-
tus: obstructa ea via, per quam fuisset occurrendum, nempe perfugio ad Præ-
sides intercluso. Et sanè cum vbique arduum est rerum modum inuenire; tum
religiosa in præfectura diuinæ cuiusdam est artis ita attemperare cum seueritate
lenitatem; vt neque per hanc soluantur mores, neque per illam caritas infir-
metur. Itaque Euerardus agrè ferens tum cetera austeritatis immodicæ, tum
præcipuè illam veluti factionem; sedulo ad eam soluendam incubuit: quod non
difficile factum est, quibusdam in alias provincias opportunè amandatis, ipsaque
Prouincia, postquam lustrauerat totam, Garziæ Alarconio demandata.

Alia quoque tentabat via Castellanos inter, ac Lusitanos Socios discordia-
rum sator caritatem deterere. Nam cum Rex Lusitanie Henricus præ senio non
multum abesset à fine, successore incerto; ferebat fama in Castella per Lusitanos
Patres stare, quominus cum pace controuersia præcideretur, in Philippi verba
ab Henrico, ante supremam, populis sacramento adstrictis. Itaque Castellanos
Patrum quidam, quorum aures externorum querimonijs verberabantur, & au-
thoritas, gratia, res discrimen adibat; laborabant, vt Lusitanos à culpa defen-
derent. Hi è contrario plurimum cauebant, ne quomodo eam disceptationem
attingerent, neu Lusitano populo ad omnes suspicionum auras erecto darent
illam in partem propensionis indicium: adeo ut cum Dux Ossunæ Regis Catho-
lici Legatus in Lusitania institisset, vt Pater Aloysius Gusmanus ad se confessa-
rius mitteretur; eum Patres Lusitani perbenigne acceptum, omnino perpul-
sint suam vt rediret in Prouinciam. Hæc notarim, vt animaduertant Religiosi

vir, quàm vigilanter custodiendæ paci, Nationumque studijs penitus ex animo
eradendis debeant insistere, quàmque procul ab omni seculari procuratore
abesse: cum suspicio ipsa vires habeat maximas ad nomen foris maculandum,
pacem domi concutiendam. Quod ipsum eò etiam clariùs perspectum in Lusita-
nia est. Leo Henricus Regis erat Confessarius: sed, quemadmodum supra nar-
raui, ita cum Rege conuenerat, vt is fineret eum religiosæ humilitati, simplici-
tatisque seruire, nec pateretur Regni immisceri curis. Hoc dum Leo fideliter
exequitur, qui voluissent Regem primo quoque tempore successorem sibi suffi-
cere, præcauentem ne ad alienos regnum perueniret; querebantur de Leone,
quod non Henricum ad id pro munere, auctoritateque apud eum sua adigeret.

Quam tamen inuidiam ipse Rex Procures allocutus, vt erat vir optimus, sui que
consilij rationibus expositis, ac professus suo iussu Leonem nihil attentare, ma-
gna ex parte molliuit. Porro dum Philippus Rex lectum militem per Italiz præ-
sidia distribuendum mittit, Classe tempestate dispersa, vt ij, qui Genuam appu-
lere Genuensibus Patribus, ita pars Carthaginem nouam reiecti Murciani exer-
cendæ pietatis materiam attulere: utrosque enim pessimè vexatos graues cor-
ripuere morbi. Hos cum Nosocomium Carthaginense non caperet, Murciam

primùm, inde Valentiam transferebant, sed serè omnes exinguebantur in via:
eò visum est Murcia curandos. At ne ibi quidem hospitium capax erat, neque
villa facultas leuandæ calamitatis. Itaque Patres cum ab Ciuitate, Senatu, Epi-
scopo, Canonicis, alijsque ad tria millia aureorum nummùm, vimque ingen-
tem vestium, tum ad induendum, tum ad lectos, & ceterum instrumentum
corrogassent; sex ampla conclauia adornarunt Nosodochij in modum, vbi mili-
tes prope quingenti curabantur. Vnus Canonicorum, itemque Præsidum Vrbis
toti negotio quasi æconomi præerant. Sex Medici vocabantur. E Collegio per
vices quaterni Fratres adibant inferuituri ægrotis, & quidem Sacerdotes ad
solandos, expiandosque. Multum exhaustum incommodorum, & graues sulce-
pi

pri morbi, sed citra funus. Enituit Cuium quoque Murcianorum in ea calamitate pietas, non solum stipe, sed etiam opera conferenda. Olyssipponē, ubi pestilentia, quæ se anno infrequenti diutius effudit, leuiter cepit existere. Ciuitas extra Urbem receptaculo morbidorum condito, cui domus salutis nomen fecit, duos è Societate ad animarum curam Sacerdotes expetiit. Missi Ferdinandus à Prato, & Petrus Mascarenia, ambo animi fortis, spectatę virtutis, ardentissimę caritatis. Nec longo tempore laborum suorum interclusi sunt fructu. Ferdinandus duodecimo Kalendas Septembris, paulò post Mascarenia operi sancto immoritur. Postremus hic parentibus illustrissimis Vasco Mascarenia, & Maria Mendozia genitus, incertum maiorem ne sanguinis, an virtutis prosapiam traxerit. Ea quippe feracissima stirps, nou tamen fecundior, quam felicior, selectissima germina non tam generi, quàm religioni dedit. Nam Petro quatuor, ex ceteris, fuere Fratres lacris addicti Ferdinandus Martinus, Franciscus, Nonius, & Antonius Mascarenia. Primus fuit Farenfis Episcopus, & sacrosanctę fidei in Lusitania generalis Quęstor, vir moribus, & virtute præclarus, & cum disciplinarum omnium, tum Theologię præsertim excellenti scientia toto Regno laudatissimus. Reliqui tres in Societatem adlecti. Ex his Franciscus quidem, non sine fama maturę virtutis, ætate licet immatura, diem extremum obiit. Nonius verò, & Antonius grauissimis in Prouincia perfuncti muneribus, Romę insuper apud Præpositos generales hic Claudium, ille Mutium, magna vbique opinione prudentiæ, & religionis Assistentes diu fuere. His quartus accessit Petrus non genere magis, quàm disciplina germanus, quem ab ipsdē haud sanè degenerantem vidit Lusitania. Præferuidus quippe vir, licet egregijs animi, naturęque laudibus in paucis excelleret, quas in Europę luce, velut in theatro, explicare cum pompa, plausuque posset; nihil tamen optatius habuit potiusque, quàm ut in Africam, aut Indiam terrarum vltimas, ignotasque plagas mitteretur: quam expeditionem non constantius, quàm ardentius flagitauit, ut sanguine, ac vita recentem illam Christi messē irrigaret, & coleret. Id verò cum sæpè repulsus, & veluti reiectaneus impetrabile non videret esse precibus, fortunam aliam eadē spe complexus, in hanc se dedit aleam, quæ vltro ipsa se obtulit, grassantis per Prouinciā pestilentię, primusque Sociorum Præsides obtestando fatigauit, liceret sibi laborem, operamque inter ea obsequia caritatis consecrare. Quo demum obtento, in publicum sese coniecit contactorum hospitium: ubi nulla mali atrocitate retardatus, nulloue sui respectu, aut mortis passim in oculos occurrentis metu, indiscriminatim omnibus ingenti alacritate impertiens ipse se, post alterum infatigabilis seruitij mensem, contagione luem contraxit, ex qua mox animam immortalium meritorum plenam Deo restituit. Ferunt supernis proximum, cum Maurus quidam Ethnicus, pestilenti morbo iam ictus ad eum strato iacentem obrepisset, lustrarique se sacro fonte postulasset; velut mortis cui tunc acrius oblectabatur, oblitum, aut negligentem, collegisse quantum potuit in seminece corpusculo spiritum, extensaque dextera sacrosanctam ei lympham affudisse: sicque vitam alijs cælestem tribuendo, ipsum humanam gratabundum, dissoluique cupientem exhalasse. Ad eius excessum sequutus est publicus dolor, tanquam ob iacturam hominis bono publico, ac præcipuè miserorum nati. Neque luctu abstinuit Henricus ipse Rex. Nam & morbo laborantem seruare omni ope conatus est, missis ad eum magnę efficacitatis, ac pretij medicamentis (quæ tamen Petrus pauperum, quàm sui studiosior, in eorum salutem, neglecto se, distribuenda curauit) & fato præruptum vehementer indoluit, interque multa animi complorantis documenta, in illud elogium exclamauit: Eo demum die Olyssipponensis Urbis remedium salutemque concidisse. Neque præmerita commemoratione fraudandi sunt fortissimi Sacerdotes, inuictissimique Fratres: illi quidem Petrus Correa, Laurentius Fonseca, Balthasar Esteuius: hi verò Antonius Abreus, Alexander Coëlnus, Andreas Annesius, ac Rodericus Gomezius: qui nimirum omnes Socij non laborum minus, quàm palmarum, inter hæc eadē huiusque temporis discrimina

malo-

220

Olyssipponē
Ferdinandus à
Prato, & Pe-
trus Mascarenia
inferunt peste
infectis, eaque
absumuntur.

221

Petri Mascare-
nię genus, &
laudes.

222

Tres habuit in
Societate Fra-
tres.

223

Franciscum im-
matura morte
sublatum.

224

Antonij Clau-
dij, & Nonij
Mutij Genera-
lium Assistentes.

225

Petrus in In-
diam mitti, vel
in Africam pe-
tur, sed non im-
petrat.

226

Ad peste infe-
ctos mitti petit,
& obtinet.

227

Moribundus
Maurus baptis-
mum impetrat.

228

Eius mortem
plerique con-
dolent.

229

Preciosa medi-
camina non fi-
bi, sed pauperi-
bus tribus cu-
rabat.

230

Henrici Regis
de eo elogium.

231

Alij ex Societa-
te in infectorum
obsequium de-
mouit.

malorum, pro humana aeternaque Civium incolumitate vitam propoluerunt. Eorum in locum alij statim suffecti optimo exemplo Civitatis. Certus quin etiam Sacerdotum numerus, ac Fratrum, sepositum in diversorium secreti, qui faucios peste per Urbis domos inuiferent. In his, uti cupidè flagitant, Rodericus de Gois Nouitiorum Magister fuit. Idibus Iulij ante ortam pestilentiam Simon Rodericius, vnus è decem primis, in senectute bona decessit: aduersus fallacias Diaboli quàm nemo sit tutus, quantopere vigilandum sit, non leue exemplum. Bonus alioqui vir, religiosæ mentis, & virtutibus multis ornatus mortem tandem obiit eo homine dignam, quem inter primos huius Ordinis auctores diuina voluntas legisset. Ortum duxit Simon Rodericius Azeuedus Vouxellæ, quod Lusitanix oppidum in Lamecensi ditione, Vicensique Diocesi situm est, parentibus honestissimis, Ægidio Gonzalio, & Catharina Azeuedia. Illum recenter ad vitam editum, morti ipse proximus, cum ad brachia excepsisset Pater benè ei precaturus, defixosque in eius vultum oculos continuisset; improviso quodam æstu mentis ad uxorem conuersus: Tu ne verò vides, hæc, inquit, ingenui lineamenta pueri? magna quædam, & præclara diuinæ gloriæ facinora minantem vides. Fac tibi commendatus impensè sit, ut tanquam sacri quippiam in spem egregij successus, eximia cum cura, ceterisque præ liberis liberalius educetur, & crescat. Siue hæc fuerit naturæ præfensio, qualis haud rarò morientibus incidit, siue cælestis oraculi vaticinator impetus, non equidem curiosè disquiram. Certè neque imperio mulier, neque prædicto euentus fefellere fidem. Nam vbi primùm domestica ex disciplina solidiorem in frugem adoleuit Simonis ætas, missus Parisios, ut Ioannis Tertij Lusitanix Regis impensa bonis artibus imbueretur, cum haud impares indoli successus in literis, ac moribus faceret, in Ignatium incidit eadem studia, non eadem spe, ac mente versantem: quippe non vanis honoribus, sed diuinæ gloriæ proflus intentum. Huius primùm fama sanctitatis, mox & consuetudine paulatim illectus Rodericius, sese illi totum, ac planè subiecit, donec in vota Societatis instituendæ, vnà cum ceteris eiusdem vitæ consortibus, conspirauit. Nec minore constantia sanctum illud animi propositum deinde prouexit, quàm fortitudine suscepit. Licet enim haud semel amore solitudinis, supernisque rebus sine interpellatoribus, aut arbitris vacandi studio sollicitatus, in suscepto consilio nonnihil vacillaret, ut suis prænaratum est locis; semper tamen diuina veluti manu, ac cælestibus ostentis in fide confirmatus, hanc ipsam præclaro operæ pretio, & magnis in Societatem præsertim Lusitanam meritis acerrimè tenuit. Ea certè illi Prouincia illi se, cæptaque, & stabilimenta, atque incrementa sua debet. Erectionis Collegiorum, beneuolentiæ Civium, gratiæ Principum, patrocinijs Regum, ille quondam fundamenta iecit: quæ in tantam deinde molem excreuere; vnde ingentem apud omnes hominum ordines opinionem Societatis, ac sui excitauit. Et verò, ut peculiaria eius opera, & per totam retrò historiam sparsa facinora, declinando, & meo, & lectorum fastidio, repetere hinc supersedeam; sed aliqua tantum his adhuc annalibus intacta delibem; vir fuit egregio concursu laudum famæ suæ par, & qui videri possit, vel sola rerum suarum appendice, magnus. Principium à caritate faciam, quæ virtus eorum ceterarum non ducit modò, sed etiam trahit. Hæc in Rodericio tanta erga Deum fuit, ut eum eodem arctissimam coniunctionem per crebra commercia affectaret. Quam ut ardentius excoleret, atque inflammatis in cælum affectibus indulgeret; post duodecim iam exactos Præfecturæ Prouincialis annos, non quidem laboris, atque molestiæ, quibus pro diuina gloria potius inhiabat, sed distractionis à Deo, quam ipsa negotia necessariò faciunt, abundè pertæsus; abdicauit se omni planè magistratu, deprecatusque curam gerendarum rerum, regendorumque Sociorum, in secessu vltimo Sancti Felicis caro se totum inuoluit otio contemplationis; cælestisque amoris perfruendi facta copia, in eum vim omnem, & vires animi æstuantis effudit. Sed præcipuo quondam volatu cordis in Christum Iesum ferebatur, eiusque pro generis humani salute patrata opera, & præsertim consecuta supplicia, illicia faciebat repensanda vicia.

232

Rodericus de Gois pestilentium seruitio se mancipat.

233

Simonis Roderici mors, & decora.

234

Patricia, & genus.

235

Morientis parentis de eo rum nato vaticinium, seu præsagium.

236

Parisius literis vacans cum S. Ignatio necessitudinem contrahit.

237

Cum eo, ac Socijs de Societate instituenda conspirat Ignatius.

238

Prouincia Lusitanix cum auctorem, & fundatorem æstimat.

239

Eius in Deum caritas.

240

Vt cum Deo arctius agat, abdicat se magistratu.

241

In solitudinem se abdit.

242

In Christi passionem præcipue fertur.

viciis. Quare? sub rudimenta primæ conuersionis ad Deum, potiri concepto profectionis Hierosolymitanæ voto, cum per temporum difficultatem minimè licuerit (quanquam eius se voto liberatum non ignorabat) perfoluendi tamen prona voluntate magis, quàm sollicita religione ductus, per hæc ipsa vitæ spatia negotijs vacua, facultatem ab Ignatio impetrauit in Palestinam commigrandi, ibique aliquandiu commorandi: ut ea cælestis in homines caritatis expressa vestigia conspectu recoleret, imitatione calcaret, suamque ab Christo Domino longiorem absentiam, ipsa locorum, quibus ille præfens aliquando fuerat, imagine falleret, ac solaretur. Sed eum Venetias idcirco aduectum, cum soluturus iamiam esset in Cyprum, importuni præpedimenta morbi, seu potius diuini providentia Numinis, conceptæ dudum spei prorsus exortem fecere. Neque tamen propositum ille mentis abiecit, sed permutauit: & quæ Domini patientis insignia in suis quæque domicilijs osculari, complectique non potuit; eadem proprio ipse in corpore, in quo mortificationem Christi circumferebat, descripta, impressaque venerabatur: sanè qui Christum diligit, & crucem eius aut non portat, aut odit; hunc esse peramantem apparet quidem, minùs tamen Christi quàm sui. Ergo Rodericius, quod ab primis spiritibus incunabulis in consuetudinem, usu deinde assiduo roboratam induxit, acriùs perrexit duritèr, hostiliterque carnem accipere, rudi ac preparato cibatu, neque cubatu commodiore, quotidiana, & immisericordi verberatione, sætis ad nudum adpressis gestatisque, ceterisque huiusce generis documentis, quibus ipse se poenarum Domini sui crebrò commoneret, ad eiusque amorem velut stimulis incitaret. Verùm illi nihil æquè aut memoriam peruellebat, aut sitim alebat Dominicæ tolerantia, quàm argutum sanè ac nouum inuentum, à nemine, quod legerim antè vsurpatum. Nam sub vitæ sanctioris initia, ut ardori suo teneriùs, vel ipsa duritate, indulgeret; summa sibi cute supra pectus signatè discissa, notabilem dodrantali magnitudine, ac latitudine digitali Crucem, acuto in vulnus stilo, descripsit extrinsecùs: vix argumentum interioris eius, quam telo præferuicæ caritatis inciderat è regione in medulla cordis. Huius porro luculenti stigmatis cicatricem veluti memorialem, nunquam deinde obductam, deletamque ad sepulcrum secum vnà portauit. Sed quia sacrosanctæ Cruci propria, ac dotalis humilitas est, ne fortè ut illam conseruaret hanc perderet; diligenter dum vixit, rem alijs inobservabilem, occultamque, & velut arcani mysterij quippiam in sinu suo clam omnibus habuit. Morti verò proximus, metu ne, dum ipsa se proderet, curatoribus cadaueris rerum inscientibus opinionem faceret ostenti humano maioris, binos ad se Patres seorsim à ceteris accitos, præparata silentij fide præmonuit, si fortè Fratribus defuncta membra componentibus insculptum pectori suo signum Crucis appareret; ne id tamen insuetum quid, & prodigiale mirarentur: sed quicquid esset, inconsulti quondam, atque immaturi ternoris sui vestigium scirent, & monumentum esse. Hoc enim imprudentiæ velum ille humilitatis excelsæ vir studio diuexandi sui, & Crucis imitandæ prætendit. Nam demissionis sanctæ cultor apprimè, fautorque fuit: cuius hand moriens modò, sed tota passim vita non vnum illustre documentum, ac specimen dedit, declinatione præsertim honoris, despectione sui, & appetitione contemptus. Cum obiisset Georgius Almeida Conimbricensis Episcopus, eaque iam vacaret occupaturo sedes; Ioannes Lusitanæ Rex Tertius in eam ipse cogitationem altè descendit, optimum factum fore, si Rodericium expertè iam, probatæque virtutis Virum, muneri tanto præficiendum curaret. Neque id cupidius suscepit, quàm ardentius perducere ad effectum institit, neminem habiturus aduersarium, præter vnum ipsum, cui acerrimè studebat. Cum enim Simoni rem insinuasset; percussus non improuisa magis, quàm odiosa denunciatione Pater, repugnando, obtestandoque, ac miscendo precibus lacrimas, vique adeo conatus est, donec sapientissimum Regem ad dedicationem perpulit. Qui ne homini, quem vnice diligebat, ac pro meritis æstimabat, molestiam crearet, ab incepto destitit, viri modestia re-creatus: qui cum ab honoribus sponte sequacibus ambiretur; tanto eos studio fugie-

243

A S. Igna-
profectionem in
Palestinam im-
petrat.

244

Exequi illam
non potuit.

245

Carnem asperi-
tatibus varijs
domabat.

246

Crucem cultro
sibi fixit in pe-
ctore.

247

Semper dum
vixit occultit.

248

Moriturus duo-
bus ostendit ne
post mortem
inuenta diuini-
tus facta crede-
reitur.

249

Demissionis
studium singu-
lare.

250

Episcopatum
Conimbricen-
sem recusat.

251

Episcopatum
Conimbricen-
sem recusat.

252

Episcopatum
Conimbricen-
sem recusat.

253

Episcopatum
Conimbricen-
sem recusat.

fugiebat, quanto plerique fugitiosus ambiunt, & affectantur. Quæ sacratoris Intulæ, atque honorificæ Præfecturæ generosa propulsatio laudabilior fuit; quod nondum promulgatis Societatis legibus, necdum voto dignitatis declinandæ suscepto, Rodericius sponte magis, atque impetu humilis animi, quam villo externo auocamento, nexuque rem seipsa pellacem, despectuque arduam, eandemque vltro oblatam, imperatamque, primus Sociorum, qui talia refugerint, ceterisque exemplo futurus, glorioso, ac sancto fastidio ablegauit ab se. Sed hunc primariæ Urbis sacrum magistratum feliciter deuitare potuit, quam literarum magisterium adolescentis Principis. Exercebat tunc illud vir clarissimus ex Augustiniana familia Ioannes Suarius Concionator aulæ: quem cum Rex Conimbricensis Episcopum, loco Rodericij, renunciandum curasset; in hunc, muneribus permutatis, vices illius transferri iussit. Neque is subtrahere se im-
perio, atque oneri potuit, ne, vno iam excusso, alterum subterfugiens, videretur deferre nihil regis voluntati velle: cum præsertim virumque Ignatio parenti fore gratum intelligeret: nempe vt illud responderet, hoc subiret: sic enim se molli velut aditu gratiæ Societatem vix dum adolescentem in Lusitania, totoque vastissimi Orientis tractu, facilius beneuolente Principe prouecturum. Verum adeo Simonis oculos, quod secus plerumque solet, non perstrinxit aulæ fulgor, non animum labefactauit; vt huius mores ipse potius affarit, ac recrearit exemplo, quippe quam habuit quasi theatrum religiosæ humilitatis, & exquisitæ officinam virtutis. Quotidie illuc vnâ cum socio irabat pedes, vestem fului plurimum coloris, eamque longo iam vsu deritram indutus, quam ad ingulum rudis è corio ligula subnectebat. Exprobrantibus indignum regio Preceptore ornatum, eoque docentis incultu dedecorari auctoritatem nobilis Prætextati discentis; respondebat, nunquam audisse se ex Magistri vestitu institutionem pendere discipuli: id certò exploratum, ex lacero, vilique palliolo sæpè robusta, atque aurea præcepta explicari. Ad iter consecrando Principi ex necessitate susceptum, remissis generosioribus equis, ac decenter instratis, qui eius vectigini è stabulo regio destinabantur; clitellario iumento, eoque fortuito, & conductio utebatur. Accidit aliquando, vt in magnum quendam, & magna estimatione virtutis, ac prudentiæ Præfulem ita vectus incideret. Is ad improbitum Simonis aspectum, in admirationem cultus adeo demissi, ac planè ferilis erectus, equo, ceteris idem fastitantibus, repente defiliit; & non sine benigna quadam indignatione dequectus, quodnam illud esset regij dehonestamenti genus in regio tanti nominis administro; ita ne verò talem virum, Principique continuum, tam abiectè iumentario agasoni damnatum, ac traditum ferri? Mulam eximie procuratam, phaleratamque inscendendam obtulit, nec precibus tantum, sed amico quoque conuicio insticit, vt is si non sui, certè Regis ratione habita reliquum iter paulò decentius, honestiusque conficeret. At Rodericius hominem comiter intuitus: Tè verò, vir optime, ignorare, inquit, non arbitror, quantum honoris in ipso honoris neglectu posuerit Deus, quantoque celsitudinis autoramento humilitatem animi sanctam ornaverit. Equum igitur est, vt maiestatem regiam, quando præterea in me nihil est, tanto fastu, atque fastigio dignum, hac vna certè, qua possum demissionis sublimitate cohonestem. Neque adduci vnquam potuit, vt vilem illum vectorem suum honorario permutteret: honesto illo virorum comitatu demirante, sed magis approbante religioso abiectiois exemplum. Porro hanc ipsam in luce regalis aulæ necessitatem commorandi, purgatorium ille suum, merumque carcerem vocitabat: illudque adijcere solitus est, malle se domesticum Collegij carrucarium, quam aulicum Principis instructorem esse: & duo sibi molestissima omnium accidisse quorundam in vita: alterum cum excidit expeditionis Indicæ spe: proximum, cum inter fauorem potentum, mundique splendorem versari coactus est. Quam ille pompam, popularemque inde auram inuito sibi renuentique vltro influentem crebro sui contemptu ludificari conabatur: adeò vt sæpè per loca regijs affectatoribus infessa sordidatus incederet veste lutea, sublatoque in humeros vili pul-
tario,

251

Munus instruendi literis principem recusare non potuit.

252

Io. Suarius Augustinianus in Rodericij locum Episcopus renunciatur.

253

Rodericius humili habitu aulam adit.

254

Equos bene paratos recusat, vilibus contentus.

255

Purgatorium, ac carcerem Aulam vocabat.

256

Suis humeris ollam cum pulmento ad carceres deferrebat.

tario, vir quo nemo notior, æstimatorque, ad eos, qui carcere attinebantur; pulmenta deferret. Ut verò primùm laxato tantisper imperio ex aureis illis aulæ catenis expedire se licuit; non anidè modò ansam caræ libertatis arripuit; sed ijs semel excussis, impediri se nunquam deinde passus est. Sanè multò post Sebastianus Rex, Aui sui vestigia sequutus, cùm Rodericium ex Hispanico secessu reuertentem, misso Archiepiscopo Vlisipponensi, accerferet, ut confessionibus Regijs aurem præberet; id ille muneris sedulò deprecatus planè reiecit, excusata in speciem ætate, ac valetudine: re tamen vera aulæ tædio, aut etiam metu, cuius incantamenta semper animos illigant, rarè absoluunt, sæpè subuertunt. At in Rodericio non ambitionem modò non exciuit honor; sed ne cupiditatem quidem illexit aurum, sequax illa, ac lenta materies, tamque de facili adhærescens, cuius blanditia viscus merus est. Nunquam tanto Regum, ac Principum fauore & gratia, sibi, aut consanguineis, quos habuit multos, & quidem priuatæ rei per eius occasionem augendæ haud incuriosos, non rarè minus, quàm præclaro exemplo, quicquam à quoquam, aut vlrò petijt, aut oblatum accepit. Imo affines (ut id quoque, licet alienum huic loco, non tamen, quando incidit mentio, importunum interferam) affines, inquam, locupletandi adeo curam omnem abiecit; ut pio potius odio tum eos, tum verò quicquid saperet, oleretque naturam prosequeretur: cuius illud illustre documentum. Cùm fortè iter haberet Viseum, adraderetque necessariò Bouxelum natale solum, vnde longissimum tempus abfuerat; nullis Sociorum peruinci precibus potuit, ut illuc breui diuerticulo desisteret; dum sororem, agnatosque alios ex nobilioribus Oppidi, quos viderat nunquam, ex quo primùm inde discesserat, salute, ac pio solatio impertiret. Facinus memorabile, neque degenerans ab exigua illa, & primigenia Societatis familia, ac potissimum Ignatio, Xauerioque, quibus infusa, & penè sueta cum ipso spiritus lacte ad carnem, & sanguinem aspernatio quædam animi sancta, virtutisque rigor, ac toruitas erat. Verùm ut ad generosum pecuniæ neglectum redeam; cùm aliquando Conimbricense Collegium alumnis pressum, alendi verò commoditate penè omni defectum esset, Rodericius, quoniam Dei cogebar obsequium, persuasit ipse demum sibi, ut illud subsidij alicuius causa commendaret Regi. Hic, qua erat & animi magnitudine, & in Societatem beneuolentia, centum nummorum millia in eam rem statim attribuit, persoluique iussit. Æstimauit, qua par erat actione gratiarum munus Regi dignum Rodericius: sed ex ea summa, reiectis ceteris, duodeviginti tantum millia regiæ liberalitati accepta habuit, satis id præsentī leuandæ difficultati fore testatus. Non tamen post multo percrebuit passim terror inundantium Turcarum, magnoque exercitu imminentium Abylæ. Ceutam vulgò dicunt, quod propugnaculum è regione Calpes in faucibus situm Gaditani freti (Herculeas fabulæ columnas hinc statuunt) claustrum est ex Africa irrumpentibus in Hispaniam. Cùm igitur ab Rege, eiusque Consilio decretum de munienda aduersus inuasionem, atque impetum arce factum esset, quod sine magnis, enormibusque impensis ad effectum perducere non poterat; Rodericius eam ipsam pecuniam nuper à Principe acceptam, eidem vlrò restituit, ac repræsentauit, causatus publica incommoda, quibus priuata posthaberi deceret: quare vteretur Rex beneficio suo in commune bonum: sic enim honestiùs collocari: se verò, si quid iuuare possent, suorum non modò viuendi angustias, sed vitas etiam ipsas oblaturum. Neque aurum tam liberaliter proiectum descendit in sterilem humum: imo nec perdi poterat, de quo fides cum munificentia decertabat. Et Rex quidem, miratus illam proprii compendij præ alieno negligentiam; vsus est in rem præsentem pecunia tam amanter oblata: mox tamen amplificatam rependit, iactis Collegij Conimbricensis in ingentem amplitudinem fundamenti, collatoque magnificè redditu annuo in perpetuum Religiosorum alimentum. Verùm Rodericio non purior animus, magisque intactus humani honoris, rerumque fluxarum cupidine, quàm turpium voluptatum fuit. Tenuit fama, certis auctoribus, illibatum homini viguisse, ad oecumumque vitæ, virginitatis

257

Ut ab aulæ munus con-
fessarij Regis
Sebastiani recu-
sat.

258

Principum gra-
tia nunquam in
sui, aut suorum
commodum y-
sus est.

259

Patriæ, ac pa-
rentum affectus
omnino ex-
pess.

260

Ex oblati à
Rege centum
millibus aureis
ad leuandas
Collegij Con-
imbricensis
angustias octo
ginta millia
respuat.

261

Ipsa viginti
millia pro Re-
publica Regi
restituunt.

262

Rex ea recipit
sed mox Col-
legium cum
fœnore fundat

263

Rodericius vir-
ginitatis florem
seruauit.

nitatis Angelicæ florem, cæleste illud in terris paucorum decus. Quod sanè diuinum munus, nisi gratuito accepisset; mereri haud dubiè poterat præclarè factis. Neque enim vno tantum experimento intaminatum, castumque pectus, & ad frequentia illiciorum sedè titillantium inuitamenta semper impenetrabile comprobauit. Parisijs dum in primo ætatis flore litteris operam daret, ancillam, domesticum malum non verbis modò procacibus, ac sceleri palàm lenocinantis, sed factis etiam impudicis, ac vi nefariè laceffentem, cælesti virtute protectus, ita reiecit; vt sese veneno intactum ex impuris amplexibus expedierit. Alia vice, dum per Gallias iter haberet inuerecundæque frontis puellam pellicientem impotenter ad facinus, magna voce latrones inclamans, iniecto per pudicam ludificationem metu fugauit. Sed illud inter cetera memorabile, quod homini contigit per Italiam peregrinabundo. Cùm enim Rauenna transiret, stitemque vicatim, more pauperum, corrogaret, incidit emendicando in ostium ignotæ domus, iussusque conscendere, occurrentes ex insperato vidit mulierculas tres, meliori formæ, quàm (vt apparebat) pudicitia, adeo licentiam verbis, ac vultu, quem libido protriuerat præferebant. Enimvero Simon ad conspectum tantæ quam viperarum, oculis, ac lingua vibrantium; retro resiliens, præcipitem sese de gradibus ad imum vsque vestibulum dedit. ibique subsistens, ita vt erat cælesti flamma succensus, cœpit tanta diuini spiritus copia de rebus ad salutem spectantibus dicere; vt petulantes feminæ, quæ pellicere conabantur, allestæ ipsæ concionabundi hospitis gratia, ad audiendum primò accesserint, deinde suis met retibus, & captura captæ, atque ad seriam præteritorum criminum poenitentiam redactæ sint. Ex his vna præcipuè tacta diuinitus, cùm lacrymarum vim ingentem profunderet, seseque miris modis detestatione facinorum discruciarer; statuit, non ipsa modò turpitudine, sed turpitudinis etiam sede relicta, Romam cum Rodericio proficisci, vt nouo sub cælo nouum, ac sanctius institueret vitæ genus: ipsomet frustrà vagabundum, atque imprudens improbane consilium femellæ adeo percussæ, eumque sequi obstinantis animo; vt à nauticis arcenda vi fuerit, ne se, quod furtim tentauerat, in nauim conijceret, & occultaret. Hic verò quiddam euēnit dignum relatu, quod ipsi Rodericio rem deinde narranti suspicionem maioris humano, fortuitoque successus haud immerito fecit. Dum enim Simon acriore dicendi spiritu in atrio prædictæ domus aduersum feminas raperetur; ex improviso illuc ingreditur ignotus nescio quis defecta ætate senex atro, oblongoque corporis indumento, quale Monachi sollet esset colore fusco, deformi vultu, totoque frontis habitu tristi, atque insignitè mæsto: sed sanguinei præsertim, & interlucentes oculi, luridique dentes, & partim semel, aut semitriti, partim enormes, & scabri monstrum hominis magis, quàm hominem arguebant. Is quasi vicem suam mirè sollicitus, atque ad perorantem non sine stomacho, & indignatione conuersus: Quid tu, inquit, vocem, ac latera incassum fatigas? si fortè speras abs te feminas istas ad Deum posse conuerti; proiecta planè fiducia est, irritus labor. Age verò, & iter, quo cœpisti perge, aut mecum potius hinc secede, meliori successui operam daturus. Sed cùm nihil verbis proficeret, Simone in rem suam intento, cuncta seorsim tacitè obseruabat vultuosus, ac tumidus, nec sine anxio supercilio mærens. Absoluta concione, Rodericio comiter salutanti, & vnde, & quo ita solitarius, interroganti: cùm profectum se Roma Venetias petere, respondisset; abrupto sermone, ad oram fluminis proripuit se. Quò non multo post cùm & Rodericius, vnà cum socijs, soluturus accessisset; inuēnit hominem, tanquam inquietus animus vertigine sua corpus traheret, in partes sese varias indifcreto pene cursu versantem, eodemque momento diuersis longè in locis apparentem, vt speciem præberet negotiatoris in magno cogitationum æstu perquam studiosè cauētis, ne quid sibi quæstus immodici, carie mercimonij deperiret. Interea, dum rem planè insuetam silentio notat, ac suspicit Simon; repentè interuenit femina plorabunda, factorumque poenitens, vt vnà se in nauigium intruderet, ac Patres, quos salutis suæ auctores vocabat, sequeretur. Sed hi cùm

264

Ab impudicis
feminis bis 25
gressus victor
eualit.

265

Rauennæ tres
impudicas fe-
minas ad me-
liorem frugem
conuertit.

266

Satan Roderi-
cium disturbare
conatur.

bus repente pestiferis sponte sua maculis, metuque omni sublato putrescentium pustularum, postero die Socijs non mirantibus magis, quàm gaudio gestientibus, incolumis, ac valens lecto surrexit. Hæc equidem vti gesta sunt, & ab ipso, cui contingere, commemorata, tradere posteritati simpliciter, & cum fide volui: coniecturam eorum in medio lectoribus relinquo. Certè, tametsi miser ille veri hominis personam sustinuerit, & non eius potius Dei, qui se quondam leprosum dixit, & percussus à Deo (quod & plerique non ex vano interpretantur, & non raro alijs vsu venit) vicunque tamen fuerit, facinus ipsum per se magnum, & eximie caritatis illustre miraculum fuit. Hoc porro ardore in

271

Rodericus refectione indignum æstimabat qui eo die vel vnum ad meliorem frugem non reduxisset.

272

Quo apparatu ipse iret, & alios mitteret ad euangelicas expeditiones.

aliena cùm animæ, tum corporis salute curanda, non ipse modò flagrabat, sed et eodem alij quoque inflammarentur, spiritu eum suo ventilabat. Legem suis inuolabilem sanxit, vt si quis domum rediret, nemine externorum pijs alloquijs per diem excitato ad meliorem vitæ frugem; is ad mensam accedere ne prius auderet, quàm culpa Superiori nudata veniam impetraret cibi sumendi, quo se per eum studij defectum fraudasset, indignumque fecisset. Expeditiones Euangelicas in Oppida, atque Vrbes, & crebrò suscipiebat ipse, & suis frequenter imperabat: easque non alia exerceri ratione itus, reditus, status volebat, quàm quæ idem vtebatur, & quæ diuini verbi præcones, sequacesque Christi deceret. Ea fuit, vt pedibus ingrederentur, viatorio ad manum Scipione gestato, reiecta in humeros expedita scriptorum sarcinula, sacrarum precum breuiario sub axillam supposito, receptuque non nisi apud hospitalia pauperum testæ quæstro. Vt vni potissimum debeatur honorifica consuetudo iam tum per Lusitaniam sparsa, ac diutissimè retenta, vt Societatis homines nullo passim alio nomine, quàm Apostoli vulgò dicerentur. Cum hac igitur virtutum indole, collectaque ex virtutibus apud regnum, regnique Proceres opinione, fama; nec minore reuerentia, ad ipsas vitæ metas non grauior ætate, quàm meritis, tandem accessit. Iam per assiduos pro Dei gloria, & animarum salute susceptos labores fractis planè viribus erat: iam macerandæ carnis, ac spiritus perdomandi cura, per afflictiones immodicas, modicissimi, incommodissimique somni, atrocium flagellorum, fetosæ vestis, & exigui ac duri cibatus, ad nihilum prope senilis membra redegerat; cum insuper in febrim incidit lentam illam quidem alimentum, sed diuturnitate robustam, quæ debilitatos iam per se satis artus adeò extenuauit, vt mera neruorum, ossiumque compages tenui inducæ cute viderentur. Nunquam tamen toto illo valetudinis tempore, qui annum excessit, persuaderi passus est sibi, vt voluntariæ vexationis tenorem, vsuque poenarum aliqua suimet indulgentia temperaret, ac ne in spoliato quidem corpore cubandi consuetudinem diuturnam tanto concursu dolorum intermitteret. Sic intestinis ille malis, quæ propter dissolutam hiantemque membrorum commissuram, intoleranda propemodum erant, adscitis vltro externis, remedium, aut solatium afferebat. Sed maior cruciatibus patientia exemplo omnibus erat. Medicos morbi conscios in admirationem etiam rapuisset, nisi palam, atque in oculis esset, sensum penè omnem mortalis egritudinis cælesti dulcedine bebetari. Arduum dictu est, quàm abundanti pietatis liquidæ copia, inter ea tormenta diffunderet. Suauissima cum Deo alloquia crebrò miscebat, vibrabatque in cælum ac superos, mentis, ac vocis ardentissima iacula: neque parcebat lacrymis, gemitibusque, quibus lacescebat beatam æternitatem, diuiniq; conspectus desideria irritabat: idque identidem cum Regio Prophetæ, nec sine suspirijs repetebat: Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Sapè Ignatium, optatissimum vitæ socium, ac parentem amicis vocibus compellabat, eiusque, & vnà cum eo communis videndi, fruendique Domini studio æstuebat. Ad primam vicini obitus mentionem, velut reuiuiscere gaudio visus est, eaque frontis fiducia, qua ceteri recuperatam sibi salutem gratulantur, ipse nuncium desperatè accepit, anxia quadam ostentatione lætitiæ interpellans, num in promptu mors esset: compertoque superfuturam adhuc vitam, ad re crescentem vique Lunam, quæ proximè aberat, inexplicabile verbis est, quantum

273

Longa febris torquetur.

274

Inter corporis dolores animus spiritali exultat dulcedine.

275

Mori cupit.

276

Propinque mortis nuncium reuiuiscere videtur.

cum animi sensu dictum audierit; cum in cælum sublati oculis amara quadam mentis dulcedine: Itane verò, inquit, ò Domine mecum agitur? tandiu ne quaesitissimo conspectu tuo carendum mihi est? Veni age, Domine veni, Deus animæ meæ, ades dum bone IESU, neque cunctare diutius, sed me, quàm citissimè hinc ad te ipsum abripias. Illis ipsis diebus Patres frequentissimè adeuntes enixè rogauit, vt officiosis salutationibus deinceps abstinere, seque solo cum Deo solum agere paterentur, erumpentem pectoris vota, animæque negotia sine arbitris transigentem. Quo toto tempore vix vllum diu, noctuque momentum elabi permisit immune suauissimis alloquijs, semper sibi præsens & Deo: mirumque erat, quàm nihil animi voluptatibus intentior, acutiorque corporis dolor obstreperet: planè vt vno simul momento Rodericius & pœnis delicta redimeret, & beatitudinis æternæ præmia prælibaret, idemque homini lectus & purgatorium esset, & cælum: nisi quodd & pœnas ipsas ab se Christi causa toleratas, suam ille felicitatem ducebat. Ceterum amore, quò semper inexplebili flagrauit sanctæ paupertatis, cum sese rebus humanis omnibus iam pridem exuisset; tum verò ardentissimè expetijt, impetrauitque, vt illa ipsa modicissima supellex, qua sine traduci vita non poterat, auferretur: cum diceret nihil sibi gratius fore, quàm vt nudo è cubiculo, nudus ipse cum Christo nudo in cælum migraret. Atque inter hæc fauoris diuini blandimenta, & exempla virtutum, præsumpto cælesti viatico, sacroque inunctus oleo, animam exhalauit Idibus Iulij hoc ipso anno sesquimillesimo septuagesimonono. Iusta illi celebrata, tanquam publico parenti, publico luctu, magnæque hominum, ac præcipuè Procerum vtriusque ordinis cum sacri, tum profani frequentia. Ferunt eo ipso noctis intempestæ puncto, quo spiritum Rodericius Deo reddidit, virum quendam insignitè grauem, ac pium fortè, inscipienterque quid ageret, importuna, insuetaque surgendi hora, nescio quo ductum impulsu desiluisse lecto, reserataque tractim fenestra, vigilantibus oculis conspexisse manifestam latissimæ indolis lucem domui Professorum Societatis rectâ imminentem, ex qua illi in animum sensus liquidissimæ voluptatis insueret. Cum admiratio eum cepisset ingens, neque tamen quid illud immensi, gratique splendoris esset, coniectare posset; mane statim primo ad ipsam Sancti Rocchi ædem aduolasse scitatum ex Patribus interpretamentum inexplorata rei, tum notato visi momento, locoque propriè designato: & vtroque cum decessione, cellaque Rodericij comparato; comperta esse omnia ita conuenire, vt dubitari vix posset, quin illustre prodigium argumento esset gloriæ, quam præclarus ille animus in cælo sortiretur. Certè id aliaque huiusce generis supra naturæ legem euenta non abhorrent à cetera eius vita quem Deus, naturæ moderator, ob mutuam caritatis eximie vicem præcipuè dilexit. Optimum quippe miraculorum auctoramentum virtus est, quæ sæpè vel incredibilibus ostentis, credulitatem ex similitudine veri, vel sola conciliat. Huiusmodi plura de Rodericio perungata sunt: quorum aliqua, quæ boni auctores fidei mortalium vindicant, si tacitus præterirem; equidem iniuriam à me illatam non tam illi, quàm historiæ putarem. Et primò quidem haud pauca Simon longè ante præuidit, prædixitque, quæ mox vt prædicta sunt euenerunt. In ea Lusitanæ plaga, quæ Durium, Miniumque celebrata incolis flumina interiaceret, opidum est, cui nomen à Comite. In eo vir quidam grauis habitabat Dionysius Pintus, qui causis orphanorum cum arbitrio, & potestate præerat. Is persanctè, ingentique cum asseueratione narrabat, tria sibi ab Rodericio quondam disertè pronuntiata, quæ cum nullam sui tunc spem, speciemue præberent; mox non sine admiratione contigerint. Primum sibi Conimbricæ literis operam nauanti apertè illum præcinnisse, ne se falsò deluderet: nam licet Theologiæ tunc studijs sacerdotij causâ diligenter incumberet: non tamen Ecclesiastico sese ordini vnquam dicaturum. Alterum, fore vt non multò post tempore in Oppido Comitum, quod supra commemorari, & cuius ipse soli neque natiuus erat, neque futurum se aliquando incolam præcogitabat, domum sibi à fundamentis extrueret, in qua vitam, vnâ cum suis, honestè transigeret. Tertium eadem

277

Dulces cum
Deo querelæ.

278

Cum alijs agere
recusat, vt solus
cum Deo agat.

279

Omnibus ex-
poliatus cum
nudo Christo
mori cupit.

280

Sacramentis
munitus san-
ctissimè mori-
tur.

281

Honorificum
illi funus cele-
bratur.

282

Morientis cu-
biculum cæleste
lumen illustrat.

283

Rodericius
multa prædicat,
quæ euentus
probaui.

283

Rodericius
multa prædicat,
quæ euentus
probaui.

eâdem in domo sese inuicem ipsos opportunè visuros, summaque cum vtriusque animi voluptate mutuo salutaturos. Addebat, duo quidem priora successum tempestiuè, ut præmonstrata fuerant, habuisse. Postremi, cum ex quo prædictum fuit in multum iam æui nullo exitu excessisset; non modò spem sibi omnem, sed etiam memoriam, præsertim in exteris longè terris agente Rodericio ita excidisse; ut huius vnus euenti suæ mora, suæ, quam potius suspicabatur, fallacia duobus iam alijs apud se fidem, tanquam fortuitis abrogaret. Cùm triginta omnino post eiusmodi præsentationem annis ex nec opinato, insperatoque apparentem illum ea ipsa præsignificata in domo repentinè sibi in conspectu stetisse, vix ut oculis suis, quod viderent, crederet satis: obstupescens non magis animo ob vaticinationem exitu comprobata, quàm gestiente ob complexum, & adeptionem amici. Sed illud latè, nec sine plausu infamatum si digna, qui plaudatur, calamitas est. Cùm inambulanti per Urbem Rodericio quidam è primaria nobilitate puerulus fortè occurrisset; conuersus ad Socios Pater, ac prægredientem digito monstrans: Videris ne, inquit, pusillum istum? is Societati nomen aliquando dabit: vos verò eundem grauius illi turbamenta publicæ quietis concitatum scitote. Neque ætas, neque indoles, neque præiudicium naturæ illud talia tunc in puero ostentabant: sed quamuis ex duabus hisce rebus prioris maturus euentus, posterioris verò serus; neutrius tamen irritum, falsumue præfagium fuit. Ingressus est Societatem adolescens, in ea diutius vixit, haud mala apud conuernales, fama, sed summa expectatione, metumque eorum, qui Rodericum ipsi prædiuinantem audierant. Utque diuturno successum experimento præmonita eius obtinuerant, ut instar oraculi æstimarentur; ita in omnium pectora hoc ipsum latè discenderat. Quadragesimo igitur post prædictionem anno facta illa, quæ tandiu intra vaticinij nubem compressa tumuerat, erupit tandem in Societatem ab eo viro tempestas, & verbis, & scriptis infamibus conflata. Quæ non nisi turbatoris ipsius expulsiōe, delatione nominis, publicæque ab Indice pronuntiatione sententiæ diffilari, redimique potuit. Aliud huic geminum, neque obscurius adijciam. Vitæ supremis haud longè Simonem admotum adierant salutatum iuuenes è Societatis Tyrocinio tres, rogatumque sibi felicitate precaretur peregrè profecturis, ut consuetum patientiæ libamentum superioribus ex sese darent. Accepit eos Rodericius benigno complexu: dimissosque id præcisè, & cum sensu animi inculcantis monuit: irent, redirent propitio numine, se breuè prægressurum, ipsosque in celo præstolaturum. Agite, subiecit rursum, arrigite mentes, meque hæc dicentem diligenter attendite: in celo, inquam, morabor ego vos, fratres. Iamque abscedentibus, & ab conspectu auulsis, quasi non satis fideret, ad terga sollicitus instat, assequuntisque anxia quadam non sine cura dictum iterauit, aduerterent sedulò animos, opperiturum se illos in celo. Vos itaque, subdit, diligenter caute, ut vestrum nemo deficiat: nemo planè fidem fallat: præstate, inquam, ne quis fallat omnino fidem. Hæc sensa perturbati Patris, toties, tantoque cum pondere, & penè ad fastidium aurium repetita, suspicionem tunc fecere audientibus; sinistri alicuius ominis, quod ijs tribus portenderetur. Et verò non ita multo post, quod timebatur, euenit. Nam ex tribus, gradum vnus perpetuò religionis tenuit, reliqui deseruere. Sæpè etiam per rerum aspectabilium imagines oranti Rodericio species arcanas, abstractasque à sensibus formas obiecit Deus. Quo tempore orientem Romæ Societatem primi eius alumni strenuè promouebant; Simoni in preces effuso, diuinumque tanti operis patrocinium imploranti, re-præsentata per visum ante oculos est vinea inculta horrida, subnascentibus palisim herbis infelicibus, quæ vim omnem vitium fedè luxuriantium imputatis præsertim, laxatisque palmitibus enecabant. At in alia senescentis iam vineæ parte visendam se dabat erecta sublimius pampinosæ vitis, & læta viriditas, farnentis latè pertinentibus, surgentibusque in racemos, fecundissimos illos quidem, ac fetos, sed adhuc vindemiæ immaturos. Porro vitis huiusce propagines vuis, ac frondibus conuestitæ per herbas noxiè syluescentes erratico, multiplicative

284

Prædicit puerum Societatem ingressurum ac turbas in ea excitaturum.

285

Alios breuè morituros.

286

Visio Rodericio inter meditantem oblata.

lapsu serpebant ad languidos, ac semesos vitium ceterarum furculos, quos mal-
leolis suis, clauiculisque velut brachijs complectebantur. Hæc igitur Roderi-
cio inter cælestia meditamenta manifestè conuenienti, certa incidit mentis illumi-
nata diuinitus persuasio, per eiusmodi simulacra rerum præberi spectandam sibi
speciem hinc quidem Ecclesiæ tum fortè in mores, opinionisque hominum per-
niciosas herbescentis, hinc verò Societatis sua inter rudimenta surgentis, sese-
que per Orbem terrarum vniuersum ingundæ eius vineæ, nonosque in fructus
recreandæ causâ propagantis. Alia rursus vice inter contemplandum vidit ar-
borem sat pulcherrimo, proceritate mediocri, tereti tronco, & velut in cylin-
dram aptè tornato: cuius in vertice fruticantes pariter rami, & tanquam mensu-
ra castigati, ne alterum alter excederet, in orbem, & quasi coronam circum-
torta cæsarie explicabantur. Quæ sanè spectacula dum secum ipse reputat mi-
rabundus, persentitque animo, per arborem illam haud dubitanter Ecclesiam
designari, repentè conspexit erumpentem ad radices eius viticulam sanè no-
uellam, & gracilem, sed quæ proceritatis indolem vigore suo iam tum ostenda-
ret, cum sensim deinceps in longitudinem iustam adolescere, arboremque procli-
uiter adminiculantem circumplexa vitilibus quasi manibus, subrigere se, eniti-
que ad fastigium videretur. Quo viso admonitus, cælestique insuper imbutus
lumine intellexit notari Societatem Ecclesiæ innascentem, eiusque vtilitatibus
obsequenter implicitam, ideoque ne vnquam in se ipsa deficeret, nexu quodam
penè indicereto, & inexplicabili eidem adhærescentem. Neque minora cæli
munera percipiebat inter diurnum Sacerdotalis officij pensum voce persoluen-
dum. Sæpè ad certa quædam inuitamenta verbortum, abundantibus spontè la-
crymis, per altum mentis excessum abalienatus à sensibus interfistere diu cogebatur,
dum ea cælestium deliciarum velut alluuiò deflueret: Cùm se Præfectura
Prouinciæ, abdicasset relictaque Urbis, atque Aulæ frequentia vacaturus vnice
Deo in recessum, sedemque Sancti Felicis, velut in sinum montanæ solitudinis
recepisset, contigit aliquando, vt diuinæ psalmodiæ intentus ad fontem irri-
guum, cui ab Magdalena nomen, inter pronunciandum ea nuptialis cantici
verba: Adstitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato: repentè per quendam
mentis à corpore secessum, in Reginam ipsam Virginium contemplatione dela-
tus, eiusque in pulchritudinem planè mortalibus inæstimabilem raptus, molem
ipsam membrorum animo subleuante, pectorisque incendio inflammannte vul-
tum, erectis in cælum oculis, tolleretur in sublime subductus à terra, rursus-
que deprimeretur, impetu spiritus tanto, vt artuum tota compages dissolui pro-
pemodum concussu, collisusque videretur. Iam verò qui multis hominum mil-
libus æternam animæ salutem, indulgente precibus eius Deo, & laboribus adspi-
rante, procurauit; prouum est coniectari, valetudinem quoque corporis, an-
nuente similiter numine, licet indignante natura, non paucis ab eodem prodigio-
sè restitutam. Aliqua ex his ab viuente Rodericio patrata, suis quæque locis
enarrauit, qui hanc historiam scribere aggressus est primus. Ea non equidem
hic repetere in animo est. Vnum ab obitu eius gestum attexere decreui, vt fa-
stidium simul legentium anteuerterem, simul ne posteritatem nostram rerum
à maioribus cum laude gestarum memoria fraudarem. Vitus Linerus Societa-
tis Sacerdos erat è Prouincia superioris Germaniæ, ipse Germanus. Is quatuor
post Rodericij decessum annis peregrinatum ibat pietatis ergo Flanium Brigan-
tium, Hispaniæ Urbem in Callaici, Apostoli Iacobi reliquijs venerabilem, vulgò
Compostellam vocant. Cum Olyssipponem venisset, atque à Patribus viatorum
sustentando pedestri itineri baculum precariò petiisset, oblatum fortè vnum
cum gratiarum actione suscepit. Eo Simon Rodericius ad expeditiones Euange-
licas obeundas vti consueuerat. Ventum est Lauarem, Oppidum ad Vaccæ flu-
minis ostia (Auerum indigenæ compellant) conductumque in eo diuersorium. In
hoc puer iacebat agritudine lethali correptus, ac Medicorum, parentumque spe
planè depositus, & deploratus. Hic vbi Vitum aspexit, maiore, quàm pro semi-
uiuo puerulo, alacritate, oculis, nutu, voce, totiusque iactatu, ac gestu cor-
poris,

287

Eiusdem inuer-
pretatio.

288

Alia visio, eius-
que significatio.

289

Quo animi sen-
su Rodericius
diuinum recta-
ret officium.

290

In eo recitanda
subleuatur à ter-
ra B. Virginis
pulchritudinem
suspiciens.

291

Baculus, quo
Rodericius
sus, moribundo
valetudinem re-
stituit.

poris, porrectisque extra cubile brachijs plorabundus, dari actutum sibi ad manus, quem Pater gerebat, baculum, sine intermissione, ac requiete flagitabat: ut aspectantibus, præproperamque in agro festinationem mirantibus, opinio- nem faceret haustæ aduersus hospitem iniuetæ è cælo fiducia. Ut primum votis potitus est, Vito scipionem tradente, atque ad spem iacentis irritandam, af- firmante, vsui quondam illum ipsum fuisse viro insigniter sancto; puer audissi- me correptum, nouo quodam animi ardore complecti, ideoque nullum eiusdem osculandi, atque ad pectus, ad vultum apprimendi finem facere; ut Vito deni- que discessuro vi, atque arte opus fuerit ad sacrum illud pignus è manibus eius extorquendum. Res non visu magis, quàm auditu mirabilis. Ad baculi at- tum, tractatumque is, qui tum cum accepit, prope animam agebat, momen- tò velut reuixit, atque in integrum valetudinis restitutus cunctis cernentibus, ac præ rei nouitate in stuporem gaudio mixtum auersis, præcipitem lecto se dedit, cœpitque per conclaue subsultim ingredi pedibus atque exilire, perinde quasi nulla vi morbi tentatus, nedum ad suprema perductus modò fuisset. Igitur ba- culum, tanti instrumentum prodigij, noluit in futurum Vitus vsui cuiquam, sed omnibus velut emeritum, religioni esse. Nam suspensum reuerenter ab hu- meris in Germaniam eum auxit, multaque alia in tam longo, periculosoque itinere diuinitus sibi collata beneficia tam fido comiti accepta deinde rerul: quem cultui semper tum ipse, tum ceteri omnes habuere, ad quos miraculi per eum, eiusque venerabilem gestatorem Rodericium patrati fama peruenit. Hu- sce facti legitimum documentum idoneis testibus, solennique cetero iuris ap- paratu, ac publici tabellionis auctoritate confectum, hodieque seruat in Col- legij Conimbricensis tabulario, fidemque rei diuinitus prodigiosa facit.

292
Multa alia mira
operatur.

293
Melchior Oli-
ueria peste in-
fectis seruans
moritur.

294
Antonius Brit-
tus, & Franci-
scus Gomius
missi ad capti-
uos redimendos.

295
Indiz res.

296
Bella fidei pro-
pagationem im-
pediunt.

297
Regi Sebastiano
exequias Nostri
perfoliunt.

298
Ægrotorum
cura Societati
demandatur.

299
Duodecim So-
cij ex Lusitania
in Indiam ve-
niunt.

E Patribus captiuis in Africa Pater Melchior Oliueria reuersus est, nec multo post, uti optabat, in Salutis domo collocatus morbidorum adiutor, hoc illi bene- ficij, largiente Deo, ut in fortibus exercere operibus virtutem posset, ex bello in captiuitatem, ex captiuitate ad pestilentium obsequia translatus. Ad cetero- rum curandam redemptionem, consolandosque, & expiandos captiuos milites missi Pater Antonius Brittus, & Franciscus Gomius: qui dum impigrè, ac fortiter gerunt rem, Patremque Alexandrum Vallaregium, & Petrum Martinum eodem in officio laborantes iuuant; Brittus mortem ærumnis accitam Septæ oppetiuit. In India, perstrepeute adhuc bello, religionis propagatio, quanquam prope interquieuit; tamen in confirmandis Neophytis præcipue è Salfertana ora pro- fugis, ac multis subinde baptizandis non modico fructu exactus est annus. Ne- ptis illa Mealis, quæ anno superiore baptismum susceperat, cum Henrico Ter- natini Regis consobрино viro forti, & militaribus factis claro coniuncta mari- monio est. Quod beneficium tanti fecit sponsæ frater; ut inde statuerit catechi- smum audire, admirans Patrum caritatem, qui adeo ex vero patrociniū Chri- stianorum suscipere: apertèque profitens nunquam sorori suæ tam honestam conditionem adfuturam fuisse, si in superstitione patria perstitisset. Regi Seba- stiano, ut cui plurimum Societas Indica debet, exequiæ quàm celeberrimæ pe- ractæ. In ijs nouus Archiepiscopus Henricus de Tauora, qui Episcopus Cocin- fuerat, sacrum fecit: Pater Rodericus Vincentius Prouincialis dixit ad populum, Regis Nosocomij procurationem, quam superiore anno Prorex, quod admini- strorum incuria plerique ægrotorum occumberent, in religiosas familias diuis- rat, assignato cuique suo in orbem mense, tandem totam in Societatem con- uertit, publica quidem Ciuitatis gratulatione, sed Prouinciali, cui ad curandas animas non suppetebant operæ, perinuito. Paulò post aduere ex Lusitania mi- ues, cum lecto manipulo Sociorum duodecim, & maximo numero vèctorum ægrotantium. Ad hos statim deducendos tanta alacritate, tamque veris officijs profecti Patres; ut primo illo excensu recreari sibi miseri viderentur: tanquam in India quoque parentes, fratresque reperirent. Illud mouit admirationem Nosocomij præfecto, & æconomò, quòd cum Patres ægrotorum susceperet ad- ministrationem, fermè triginta iacerent depositi, chrismateque supremo inuicti, diobus,

duobus, aut tribus exceptis, conualuere omnes: quod euēnit Patri Ferdinandus
 Aluarij in primis cura, atque solertia. Nam Deus, qui admirabili consilio cun-
 cta administrat, in Goana Insula, in qua plurimos dissenteria aufert, contra id
 malum in herba ibi proueniente remedium efficacissimum recondidit: cuius
 apto usu, temperamentoque Pater inuento, multos ab ipsis faucibus mortis ex-
 traxit. Quandiu bellum fuit duo Sacerdotes ad Sancti Laurentij perstiterē,
 erumpentes cum propugnatoribus, magnaue fiducia se inter globos maiorum,
 minorumque tormentorum ad expiandos, iuuandosque saucios inferentes. Non-
 nullarum quoque Ecclesiarum Archiepiscopo rogante, tantisper dum Parochi
 inuenirentur, cura suscepta, & rursus ad arces ad meridiem positas, Onorem,
 Bacclorem, Mangalorem iamdudum sacerdote carentes, vti anno superiore
 excursu profectu vberissimo, sublati inimicitijs, eiectis scortis, vel legitimo
 matrimonio copulatis, supra consueta opera confessionum, catechismi, adhor-
 tationum. Duo Fratres præcipuum sui desiderium vita functi superstitibus reli-
 quere, Petrus Alcaceua supra annos triginta in laboribus religiosis olim cum
 Xauerio aliquandiu in Ioponia, tum annos plurimos in Goani Seminarij procu-
 ratione strenuē versatus: & Ioannes Consaluius quinque & viginti annos Chri-
 sto Domino famulatus in Societate. Is in machinis ferreis egregia subtilitate fa-
 bricandis excellens, Horologiorum præcipuē molitione, ac Malabaricorum ca-
 racterum formis excudendis vsum maximum Indiæ vniuersæ præbuit. Quo in
 opere ad exactam vsque ætatem vegeto, integroque conatu perseverans humi-
 litate, & caritate, dum diuinarum rerum studio, sui afflicti seueritate, non
 solum viuus venerationi fuit, sed moriens opinionem sanctitatis reliquit. Ba-
 zarini Patrem Petrum Almeida opportuna mors rapuit, ne abominationis de-
 solationem videret. Permissa enim per eas oras Idololatria miseram stragem
 animorum fecit. Quod malum dum ipse prohibere conatur, excessit è vita lu-
 ctu publico Neophytorum, quorum commoda ardentissimè semper, & constan-
 tissimè procurarat: vt qui Euangelium summè cupiebat, vel suo sanguine irri-
 gare, Damani elementariorum schola inchoata, in quam ad ducentos pueri con-
 fluxere bono priuatim, ac publicè incomparabili: cum iam in humanitate iuxta,
 ac pietatis cognitione, & usu educarentur, qui antea in licentia, ac petulantia
 nullo cultu adolefebant. Hic inter ceteros recens conuersos vir fuit domi ho-
 nestus, qui vltro se obtulit baptizandum, duabus sibi noctibus apparuisse vene-
 randa specie Matronam memorans, in caruleo vestitu puerum sinu tenentem,
 admonentemque vt fieret christianus. Quare, cum sua tota domo, vitali aquæ
 caput subiecit. In Insula Salfettana Pagi Conduiti, vbi Iaponici Patres suum ha-
 bent fundum, absolutum est nouum Templum, natalique die Sancti Ioannis,
 cui dedicatum est, quingenti apparatu ornatissimo baptismo lustrati, quamuis
 Satan contra frenderet, inuidiaque disrumperetur. In Malucum ad visendos,
 consolandosque Patres Tidoretanæ, & Amboinæ sedis, & iuuandos afflictos
 Neophytos, cum Patre Georgio Ferdinando, & Gome Amaralio missus est Ber-
 nardinus Ferrarius, Malacense quoque Collegium ex itinere Provincialis loco
 inuisurus. Hic verè fidelis Dei seruus, & Crucis Christi amator præclarum
 virtutis specimen nuper ediderat inter Christianos Thomæos, apud quos posuit
 fundamenta Vaipicotanæ Stationis, summèque elaborarat in linguis Malabari-
 ca, & Chaldaea ediscendis: ea mansuetudine, ac modestia gerens se: vt non Ar-
 chiepiscopo solum, Archidiacono, & ceteris Christianis; sed Ethnicis quoque
 esset in amoribus. Itaque in celebri supplicatione, quæ peracta Vaipicota est,
 ipse Ethnicorum Præfectus natione Naires, religione idolorum cultor, interes-
 se voluit, & precedentium agmen regere, non minore cura, quàm si foret chri-
 stianus. Tantas habet vires ad animos, quamuis contumaces, & barbaros miti-
 gandos sinceræ fulgor modestiæ. Nec Bernardinus in vna Vaipicota confede-
 rat; sed cum Patre Petro Aloysio ad amplius viginti Pagos nuper excurrerat,
 catechesim vbique exponens, sacrum faciens, elidens si quæ inueniret errorum
 semina, & cetera saluum peregrinationum consueta obiens. Nominatim illum
 in

300

Ferdinandus
Aluarius natu-
rali remedio
pletorque sa-
nat.

301

Missiones Ca-
strenses.

302

Petrus Alcace-
ua S. Xauerij
olim socius
moriens.

303

Tum Io. Con-
saluius horolo-
giorum, & ca-
racteru faber.

304

Petrus Almeida
mors, & laus.

305

Damani scho-
la elementario-
rum inchoata.

306

B. Virgo mo-
net Indum, vt
baptismum su-
scipiat.

307

In Salfettis in
nouo Templo
quingenti ba-
ptizantur.

308

Bernardinus
Ferrarius in
Malucum Visi-
tator venit, &
multa præclare
gerit.

309

Præfectus Eth-
nicus supplica-
tioni Christiano-
rum interest.

310
Michaelis Ro-
gerij in Ora
Piscaria labo-
res.

311
Ad Mogores
Nostrorum ex-
peditio.

312
Regis literæ,
quibus expedi-
tionem petit.

313
Regis Mogo-
ris genus, Re-
gionis ampli-
tudo.

314
Eorundem reli-
gio.

315
Missionis Mo-
gorum origo.

in Machaum accerserat Valignanus, ut Sinicam linguam ad eius regni aditum
rursus omni ope tentandum, addiceret. Sed decus hoc Michaeli Rogerio ser-
uabatur. In Ora Piscaria Rogerius versabatur, paucisque mensibus tantum lin-
guæ Tamulicæ perceperat, quantum iam sacro confessionum tribunali sat esset.
Itaque cum ceteris quoque abundaret animi, corporisque præsidij; visus Pro-
uinciali est aptior, ob eam præsertim linguarum ediscendarum facilitatem, æ-
tisque vegetioris prerogativam, cum Sinica lingua, si vlla, immensi laboris, æ-
temporis ea tempestate haud immerito crederetur. Non poterat Rogerio quic-
quam optatius euenire: nam & in itinere ex Europa in Indiam, siue ab cupiditate,
siue ab diuiniore causa visus erat sibi per quietem Sinas adire. Propiore
cum spe momenti haud multo minoris in exitu anni suscepta expeditio ad Mo-
gores est, ipsius inuitatu Regis, ab quo Goam ad deducendos duos e Societate
Sacerdotes Legatus Ebadola nomine, cum duobus mulis, literisque ad Proregem,
ad Archiepiscopum, ad Patrem Prouincialem venit. Harum verba hæc erant:
Ad Patrem præcipuum in nomine Domini, literæ Zaladini Mahemetis Echeba-
rifia Regis manu Dei constituti. Patres Collegij Sancti Pauli primores, scitote
me vobis valde amicum esse. Mitto istuc Ebadolam Legatum meum, & Domi-
nicum Perium (hic erat christianus interpres) petitem, ut ad me duos Patres
doctos mittatis, librosque legis, & nominatim Euangelium, & legem, eiusque
perfectionem cognoscam; auct enim mihi cor eam nosse. Oro igitur omnino ve-
niant cum iisdem Legatis, & libros legis adferant. Sciantque Patres, qui vene-
rint, me eos excepturum quàm honestissimè, & gratissimos habiturum. Postea
verò quàm ego satis legem, eiusque perfectionem cognouero; licebit ijs suo ar-
bitratu abire, à meque commeatu, & premijs peramplis honorabuntur. Ve-
niant securi: ego eorum defensionem in me recipio. Hactenus literæ. Porro
erat hic Rex Orientalium maximus, septimus gradu posteritatis à magno Tan-
berlane eius imperij fundatore. Regnum eius inter inclita flumina Indum, &
Gangem latè explicatum, ab Oriente, India vltiore, quæ demum ad Sinas
pertinet, terminabatur, ab Occidente, Regno Persarum: ab Septentrione, im-
perio Tartarorum: à Meridie, Oceano Indico. Tum in eo cuncto terrarum, in
quo Goa est, quique longè ad promontorium vsque Comorinum excurrit, Re-
gno Calecutano, postea freto Bengalæ. Itaque si terrarum sius diligenter in-
spiciatur, Mogorici imperij regio vera est India, sæculis præfca inclita, Eche-
bar, de quo sermo est, vir bello potens, ac felix, & valens ingenio, quanquam
literarum expertus, nihil non assuebat solertia; nullum ut prope esset operum,
quæ manu sunt, quod non scitè elaboraret, summè cupidus sciendi; imperio-
rum, ac religionum per terrarum Orbem præstantium apprimè peritus. Gens
Mogorum impiam Mahometis superstitionem colit. Rex externa specie diffi-
mulans, ad alias quasuis vergebat magis: & mores Christianorum ex nonnullis
cum Lusitanis vsu, & narratione probabat maximè. Ergo siue curiositate in-
tinctus, seu potius diuino spiritu, ad cæleste lumen, & regnum vocante è suo
Castello Satagano, Ægidium Eanem Pereriam accersit Sacerdotem prædicato-
ne Lusitanorum, atque etiam Ethnicorum raræ virtutis. Qui vbi peruenit, ex-
ceptusque comiter, & quid sentiret de Mahometana, deque Christiana lege
iussus profari; liberè denunciauit christianam legem vnicam esse veram. Rex
inde alia, atque alia requirere. Bonus presbyter quàm sciebat optimè respon-
dere: sed ut sanctitate magis, quàm literis abundabat; addebat ingenue se com-
paratione Patrum christianorum indoctum esse. Inde Regem cupido incellit
Patres Sancti Pauli Goani, quorum celebre nomen tota est India, accersendi.
Atque hæc fuit missionis huiusce origo. Cum primum Goam legatus à Rege,
ac literæ peruenirent, erecta ingenti expectatione, ac spe Ciuitas est omnia.
Exarsit in Collegio inter Socios generosa cupiditas, & æmulatio gloriosum
laborem, ac discrimen deposcendum. Denique re Domino plurimum commen-
data, & Sancto Bartholomæo Apostolo, qui primum in ijs terris prædicasse
Euangelium creditur; tres lecti sunt Sacerdotes. Moderator totius expeditio-

nis, Rodolphus Aquaiua, tum Antonius Monferratus eximie religionis, & doctrinæ vir, & Franciscus Henricius natione Persa, ac persicè doctus, qua Nobiles Mogores lingua vtuntur. Hos Pater Prouincialis Damantum vsque dum borealia Societatis domicilia recognoscit, prosequutus, Dei gratiæ commendatos dimisit. Illi Damano Idibus Decembris profecti, Surratum primum venere, quæ Regis Mogoris est arx in Regno Cambaiæ, Inde iter prosequuti in mediterranea pridie Kalendas Martij anni octogefimi Urbem Fatepur, vbi Rex plurimum agitabat, amplius menstruo perfuncti itinere contigerunt: adeo Regi expectati; vt præcognito eorum ab Goa discessu, dies itineris numeraret, disponens ipse sua opinione mansiones.

Inter hæc Valignanus Visitator ab Macao prospera sexdecim dierum navigatione nono Kolendas Sextiles cum Patre Laurentio Mexia, & Fratre Oliuero Toscanella peruénit, tanquam gubernator diuina submissus prouidentia, qui in tempestate, quæ Bungensem Ecclesiam grauissimè iactabat, clauum teneret. Iam cum eo, & aliquot indigenis mox receptis, Socij in Iaponia quinque & sexaginta censebantur, Christiani ad centum millia.

Rerum status secularium hic erat. Nobunanga maximus Regum Iaponiorum sex & viginti regnis imperitabat: proximè opes Regi erant ex Yamanguciano Moridono regnorum tredecim dominatori. Hic Ocazenfi adiunctus Bonzio graue bellum aduersus Nobunangam iam diu gerebat. Qui si victoriam ferret spes augendæ diuinæ rei non magna offerebatur: sed planè magna si superaret Nobunanga, ad quem non obscurè victoria inclinabat. In Ximo Rex Bungenfis malè gesta re cum Saxumano inter magnas versabatur angustias. Ex tertia parte Iaponiæ, quæ Xicoquus nominatur, quatuor continente regna, Rex Tosæ baptismo Funaij suscepto, cum auxilium petitum venisset à Rege Bungenfi, vt demonstratum suo loco est, sed rursus eiectus à suis desiderio regni terreni, celestis spe mitigabat. Præcipuus Christianorum numerus erat in Ximi oris, vt vicinioribus ijs portubus, ad quos Lusitanie Sinis appellant, ac præcipue in regno Figeno, cuius maximam partem obtinebat Riofoges capitalis Christianorum hostis, sed cupidine Lusitani commercij contra eos vim temperabat. In hoc regno Omura, & Arima, & Firandus sunt. Ditio Omurana Bartholomæo subiecta ad capitum quinquaginta millia numerabat, nullo iam reliquo Idolorum cultu. Ad eos Christianos excolendos habebat Societas sedes tres, vnde ad minores Pagos excurreretur. In portu Nangafacchi vnâ, quo ferè Lusitana nauis appellebat. Hic Christianorum ob fidem extorrium conuentu è dumetis Oppidum supra quadringentarum domorum Patres conflant, pulcherrima origine, longeque dissimili Romæ natalibus. Duo Sacerdotes, cum Fratre eum tractum curabant. Altera erat sedes Omuræ. Tertia Cori, & vtroque Sacerdos cum socio. Bartholomæus Riofogi parebat, nec tamen aberat metus belli ob infatigabilem cupiditatem dominandi Riofogis, vt omnia ad se traheret. Arimanus Dynasta totum prope olim regnum Figenum obtinebat, neque Riofogi in præsens parebat, sed populares ob multorum defectionem, haud plures Bartholomæo numerabat, ex quibus duodecies mille Christianos constantissimos, plurimosque in Cocinoci portu, vbi sedes erat Sacerdotis, ac socij. Præterea Firandi Sacerdotes duo cum Fratre agebant, excurrentes ad Christianos in Ioannis, & Antonij Insulis: quorum Procerum metus faciebat, ne Firandensis Fixus ferè par Arimano potentia, quicquam contra Ecclesiam auderet. In eo Tractu supra tria millia Christianorum numerabantur. Finitimum Figeno regno est regnum Fingi in potestate Regis Bungi, vbi Insula Amacusa tres leucas à Cocinoci portu. Ex quinque eius Insulæ Tonis Princeps cum vniuerso suo populo ad decem millia caput Michael nomine christianus erat. In Oppido Amacusa duo Sacerdotes cum socio. In Arce Fondi Sacerdos, & Laicus versabatur, qui excurrerant in Xiquim ad excolendos circiter mille Christianos reliquos in ditio-

316
Rodolphus A.
quaiua, Anto-
nius Monferra-
tus, & Franci-
scus Henricius
ad Mogores
missi.

317
Valignanus in
Iaponiam venit.

318
In quo statu
rem christia-
nam, ac politi-
cam reperit.

319
Nobunanga vi-
ginti sex regno-
rum Rex.

320
Moridonus re-
gnorum trede-
cim.

321
Regis Bungen-
fis cum Saxu-
mano dissidia.

322
Rex Toiz à suis
eiectus.

323
In Ximo ma-
ior Christiano-
rum numerus.

324
Riofoges Chri-
stianorum hostis.

325
In Omuræ di-
tione Christiani
omnes.

326
Societatis Resi-
dentia Nanga-
facchi, Omuræ,
& Cori.

327
Residentia A-
macusæ Arcis
Fondi, & Faca-
ræ.

ne Ioannis Apostata. Ex altera parte Regni Figeni Cicugenum est, in eo Facata amplius iam septem millibus accolis frequens, item Regno Bungenfi parens. Facata pauci Christiani, pauld plures in aliquot circa Pagis habitabant, ad quos excolendos habebant duo Sacerdotes cum adiutore Facata sedem. Regnum Cicungi item Bungo subiectum nonnullos habebat Christianos, sed ob bellicos tumultus inde in regnum Figenum Patres receperant se. Iam in regno Bungi fideles numerabantur non plus quinque millibus: tamen Funaij, & Vsuqui domicilia habebant Socij in Collegij, ac Tyrocinij modum. Rexque ipse, ut supra narratum est, Francisdi cooptato nomine, se Christo subegerat. Nec procul aberat à regno Dei iunior Rex, nisi ob arcana Dei consilia, Satana inuidiam, & grauiam populi scelera, bellum cum Saxumano Rege susceptum luctuosum exitum habuisset. Ex eo bello, vbi Cicatondonus, qui putabatur in acie cecidisse, Vsuquin redijt, renouata est contra Patres adeo grauis inuidia; ut apparere in publico nequirent: cum amissos alij filios, alij parentes, alij fratres ab ijs requirerent: eorum culpa tantum exitium illatum exprobrantes. Inter Iaponicæ vitæ latè patet perfidia. Nam ut spes suas, præsertim Magnates, vltra hanc vitam non porrigunt, ius, fasque nihil pensi habent. Suis quocunque modo opibus augendis intenti, ut vix vitio, aut pudori sit ad hos, illosque deficere, pro opportunitate, vel si facultas datur, dominatum innuadere. Ita vbi Bungenfis clades vulgata est, in quatuor eius regnis Bugeno, Cicugeno, Cicungi, ac Fingi, Dynastæ multi rebellant: afflictum pro se quisque Regem premere, ac spoliare. Ineunt inter se fœdus, & cum Riosoge, & quatuor in dictis regnis circa Bungum crudele inceperant bellum. Ergo in deterius labi res Bungi. Contra Christianos, auctoresque nouæ religionis sermones, & odium inualescere. Instare occasione Bonzj, iunior Rex labare: mox fidem quibusdam promittentibus, si iusurandum in certa capita per Cames, & Fotoques daret, miser corruit. Hac tanquam rima ingressi Tartarei satellites, latè ruinam faciunt. Quippe peragrè suffaminatur scelus: cum impetum cœpit, ruit. Capita ei proponunt deteriora, vectigalia fanis, solennes Idolis honores, cerimonialque restituar, patrocinium Christianorum eiiciat, & voluntatem baptismi. Quæ omnia superstitione patria penitus se Ethnicum professus iurauit. Quamquam interdum dicitarèt amittendi regni metu, & ad retinendos in fide Tonos ea se committere. Quasi verò labentibus diuinis stare humana possint, & vinculum fidei inter homines sit Deo perfidum esse. Iam quod necesse erat, Christi famuli non vbique solum contumelijs opplebantur; sed destinabantur ad necem, & ab amicis subinde alijs, atque alijs nuncijs, iam iam irrupturos hostes admonebantur: quo fiebat, ut nec vesperi se posteram lucem visuros, nec mane peruenturos ad vesperam putarent. Magno sanè lucro, multorum adepti martyriorum pretia, & compulsi vitam agere optimam. Nam ea demum vitæ hora est optima, quam quisque quasi supremam viuuit. Amplius duobus mensibus, ac dimidio perpetua habita est oratio, succedentibus per vices sibi fratribus, ieiunia frequentia, & flagella repetita, ac cetera diuinæ iræ placamenta. Vnicum erat solatium Rex Franciscus, qui tanquam arx firmissima altè fundata in petra, nihil nec ventorum impetu, neque imbrium tempestate commouebatur. Par constantia, par animi excellitas Leonis à Noccu. Franciscus Rex tametsi regni gubernacula dudum posuerat, grauissimas tamen literas ad regni Procures dedit, vetans quicquam moliri aduersus Patres. Se enim esse christianum, & in ea religione moriturum: nec prius quippiam aduersus eos, quàm contra se tentaturos. Quibus literis præstans de sapientia viri opinio pondus dedit. Illud diuini consilij visum est, quòd in consultatione Bungenfium Dynastarum, cum Cicatondonus vellet inferi capitibus Regi proponendis, ut eiicerentur è Bungo Patres, & destrueretur Vsuquiana Ecclesia; Cicafixus, inter Dynastas princeps, quamuis rebus christianis nunquam ante fauisset, aduersatus est, ut Cicatondono, cuius erat inimicus, quòd eum sciebat pessimè Christianos odisse, dolorem inureret. Ita per

328
Residentia Funaij, & Vsuqui.

329
Contra Patres conspiratio quasi causa rei male gestæ in malo.

330
Iaponiorum vitium perfidia.

331
Multi Bungi rebellant à Rege.

332
Bonzj iaces in Christianos succitant.

333
Rex iunior in fide labat, & contra Christianos inuehitur.

334
In Christianos turbat.

335
Ad preces confugiunt.

336
Rex Franciscus imperterritus fidem custodit.

337
PP, suis literis per Regnum commendat.

338
Cicafixus licet infidelis Christianos tueretur ut Cicatondono aduersetur.

occasionem sæpè annuntiatur, ac protegitur Christus: nam & postea patronum se profiteri cepit Christianorum, solum ut inde oculi Citarondono dolerent. Sed ne is quidem diu fidem Regi præstitit, statim enim rebellans, tamen breui ex morbo decessit, filio tamen bellum reliquit, unde in vltimum periculi res Bungi redactæ. Neque pax Christianis Insularum Gotifuit. Quin iunior Tonus acriter in eos coortus, plerosque ad veterem pietatis cultum retraxit, paulò plus ducentis in fide perstantibus. Meacensis domus, quam ad id temporis nunquam plures è Societate, quàm bini Patres Fratresque incoluerant, hoc anno geminatus est numerus. Christiani in vrbe perpauci: plurimi in Cunocuni regno. Quippe plus octo millibus in Tacacuqui arce, & Pagis. Sed Araques eius regni moderator ab Nobunanga ad Ozacanum, Amangucianumque transgressus, in magna pericula omnes coniecit, simulque Patres. Nam statim ingressus regnum Nobunanga magnam eius partem subegit. Verùm arcem diu frustra obsessam inexpugnabilem videns, ob ingenium loci, & circumiectas aquas, animum Iusti, quem norat summè christianum, ita aggreditur. Meacensibus Patribus partim in custodiam datis, partim in sua castra accitis, nunciari Iusto iubet, ut quoniam obsides dederat Ozazano filium suum, ac sororem; videat vtrum eorum vitam, an omnium Christianorum, & Patrum duceret potiore. Nam si cunctaretur arcem tradere, ante oculos eius statim crucibus suffixurum quotquot Christiani nominis suis in regnis forent. Ploratus ad hanc famam excitur in Christianis, non suam, ut aiebat, sed Patrum calamitatem lamentantium. Patres iam se ad mortem composuerant, edò facilius, quòd longo vsu iam obcalluerant mortis ad nomen. Sed Iustus alloquitur milites, quorum plerique Christiani: & posthabere se non filij modò, & sororis; sed & suam vitam tot innocentium saluti, & præcipuè legis diuinæ Magistris contestatus, de eorum voluntate tradidit Nobunangæ arcem, liberatis periculo ceteris Christianis, bonus Darius discrimen extremum adiit. Ne Araques filium ipsius, ac neptem interimeret, ad eum transfugit, Nobunanga supra modum ea re offenso. Itaque cum arcem quoque Araquis mox occupasset; nemo erat quin capite animaduersurum statim in Darium arbitraretur. Contra tamen euēnit, Deo, ut omnes existimarunt, id rependente viri optimi meritis, auctis Iusto opibus, Darium quoque incolūmen reddidit. Insignem Foquexiani Bonziji, & asseclæ hoc anno acceperunt cladem. Nam in disputatione, quam apud Nobunangam Iodoxis pœna capitis proposita victis obtulerant, victi ipsi, nonnulli capite plexi, alij infamia notati, cæsi virgis, relegatique sunt, cunctis in vniuersum, si vellent ad pristinum locum redire pretio immani imposto. Profuit hæc calamitas ad insignem Foquexiorum superbiam comprimendam, & aperiendum aditum legi diuinæ: nam latissimè illa patebat secta, maximè inter potentes, ut quæ sensui maximè blandiretur, & grauissimè, ut omnino contraria, Christianæ religioni obstabat. In ijs, qui susceperunt baptismum duo fuere latrones ipsis in Crucibus baptizati. Adeo latronibus fauet crux, ei-que confine est cœlum, per quam & partum est. Hoc statu Iaponiæ inuento Valignanus, quanquam omnia videret tanquam tenui filo suspensa; præstantissimum tamen id operum Societatis existimauit, summoque gaudio perfusus est ex vita Sociorum: cum inter tot ærumnas, tot discrimina animi, & corporis, tam duro asperoque, & insolenti vltu, non modò eximiam sanctimoniam conseruarent, vel Collegijs Europæ, in quibus cuncta temperata legibus, disciplinæque custodia seuerioris septa sunt, præferendam; sed etiam nemo vnus è tanto numero esset, qui non libenter in ea Cruce degeret, certus vltimum ibidem spiritum exhalare, oblitus cuncta ceterarum terrarum commoda. Id enim uero præstans sibi videri gratiæ diuinæ miraculum Valignanus ad Patrem Generalem scripsit.

Tertio Kalendas Iunias cum Petro Dia, qui venerat procurator, discessere in nouam Hispaniam egregij operarij quindecim, quo subsidio propagari Societas cepta, & Collegia Mechoacanum, & Guaxacanum formari. Angelo poli nam.

339
Residentia Meacensis aucta.

340
Christianorum status in Cunocuni Regno.

341
In Patres, ac Christianos periculum.

342
Iusti Christiani Ducis magnus, & constans animus.

343
Bonzierum clades.

344
Duo latrones in Cruce baptizantur.

345
Valignanum Sociorum feruor exilatat.

346
Petrus Dia cum quindecim Socijs venit in nouam Hispaniam.

poli quoque posita sedes, ad quam transtulit, Patris Euerardi consensu, Sebastia-
nus Lallus Vega, quod ante Mexicano Collegio donarat. Digna est memoria
huius viri erga Societatem propensio. Nam quemadmodum implemet ad Patrem
Generalem scribit, cum esset ex Vegarum gente, memor quantum Ioannes Ve-
ga in Sicilia, eiusque liberi Societatem ornassent; cum filios sibi omnes mors
rapuit, heredem Societatem scripsit: quod ipsum pari studio coniux Maria Leo-
nia fecit. Ad hanc Prouinciā visendam extremum sub annum Plaza venit, quem
& manere, ut ipse Petrus Sancius postularat, Euerardus Prouincialem iussit,
magna eius Prouinciæ felicitate duos virtute præstantissimos fundatores sortitæ
Sancium, & Plazam. Vnde licet palam intelligere quanto plus in rebus gerendis,
præsertim in religiosa administranda republica, polleat solida virtus, & familia-
ris consuetudo cum Deo, quam admirabiles populo sue eloquentiæ, sue scien-
tiæ dotes, & usus, & gratia mortalium Procerum.

347
Plaza nouæ
Hispaniæ Visi-
tator.

348
Peruianæ res.

349
Aloysius Lo-
pez ad Inquisi-
tores delatus.

350
Variæ inde vul-
gi opiniones.

351
Prouinciæ de-
clatione in
Visitatore
conficiuntur.

152
Prouinciæ &
Visitator in quo
inter se discen-
tiant in Pro-
uinciæ regimi-
ne.

Dum hæc Prouincia secundo prouehitur cursu, nouæ in Peruvia turbe
concitæ, Aloysio Lopio ad Sancti officij Quæstores delato. Is multis an-
te annis Rector Collegij Cusquensis in Collationibus de conscientiæ questio-
nibus super sacrorum Quæstorum decreto, per quod iubebant certa crimi-
na deferri, nulli alij re indicata, responderat, si crimen incideret, de quo
ambigeres an deferri necesse esset; licere super ea re consilium sapientis ex-
quirere, nec iustè id posse prohiberi. Id responsum in vnius Limanorum
Patrum schedulis Prouinciæ, qui iussu Quæstorum scripta Collegij omnia
recognouit, inuentum concepit. Ille inter cuius scripta schedula fuerat, si-
ue falsa religione incitatus, siue aliunde inductus à Damone, nomen Aloysij
detulit, qui primò aliquot menses, tanquam custodia, septis Collegij circum-
scriptus, deinde etiam in carcerem abductus non sine strepitu, ut sit, lingua-
rum, præsertim crimine non palam certo vulgato, sed quoque ex ingenio con-
fingente, coque in populo, cui miseranda nonnullorum naufragia suspicio-
nem deterius exacerant. At Societatem grauius torquebat delatoris exem-
plum, cui confisum à Prouinciæ, qui consiliarius sacrorum Quæstorum
erat, scriptum, non omnem scrupulum exemisset, ut non nemo suspicaretur,
delationem nequaquam ipso Prouinciæ inscio factam, ægrè ferente Visitatoris
moram: nam quartum iam annum in Peruvia federat Plaza, longā, sed neces-
saria mora: non solum ut longa die, & vsu regionis vastitate perlustranda, gen-
tisque moribus cognoscendis, quoniam ea prima erat inspectio, quid ferret
nouus ille Orbis, quomodo Societatis res componendæ absque errore de-
prehenderet; sed etiam quia res inciderant in offensione Proregis, ut nullo mo-
do abundum putaret. Ad hæc Prouinciæ nequiquam omnino vitæ, admi-
nistrationisque genus probabat. Multa sibi, multa alijs Acosta indulgebat:
frequenter vsurpans in Peruvia, non alia experenda miracula in virtutis testi-
monium, quam conseruatam integrè castitatem. Quod cum absurdè dictum
non sit pro locorum ingenio; tamen nec quæuis virtus satis religioso viro de-
bet esse: nec verum erat, ubi pudicitia tot, tamque validos haberet hostes, di-
ligentiam tum in cetera eius custodia, tum in vitæ asperitate remittere. Ita-
que Plaza, quem ardor virtutis potius in contrariam nimiam seneritatis partem
rapiebat, metuebat ne familiaris rerum diuinarum tractatio, studium orationis,
legum domesticarum custodia, & vniuersa religiosa disciplina ab se constituta,
se absente corrueret, nisi planè confirmatam relinqueret. Acosta interim eius
& potestatem supra suam, & oculos grauissimè ferre: nec verò dissimulare:
sed conqueri palam, & inde offensum dicere Proregem, & reprehendere,
quod se Plaza Aloysio Lopio nimium tradidisset. Lopij consilio trahere eum
moram in Prouincia, quoad literæ Roma perferrentur, per quas inberetur in
Prouincialatu succedere. Hæc eius offensio, præsertim aduersus Lopium,
aperiebat suspicioni viam: sed vehementer eiusdem mos affirmabat, quod non
semel aliàs Proregis, & Quæstorum sacrorum auctoritatem interpofuerat, ad

res Societatis suo arbitrio administrandas, quæ vnica est religiosarum familiarum pernicies, cum aliunde petuntur, quam ex Institutis ipsis, gerendarum rerum principia. Cum primum in Peruuiam venit Portillo suadens, vt tantisper Lima concederet, id sacris Quæstoribus videri dixit: cum à Portillo missus Cusquum Aloysium Lopium Rectoratu summonit, eandem causam attulit, quod ita videretur sacri officij magistris. Plazæ autem Visitatori & Prorex initio, & Quæsttores commendarunt, vt quæ statueret, cum Acoſta consultaret. Quæ omnia faciebat, vt delationis Lopij Acoſta non inſcius crederetur. Ceterum protecto Plaza in Mexicum, tamenſi querimoniar domesticar quieuerunt, externis tamen turbis nouæ additæ, vt inſequens annus docebit.

HISTO-